राजश्व सुधार कार्ययोजना

(Revenue Improvement Action Plan-RIAP)

अन्तिम प्रतिवेदन

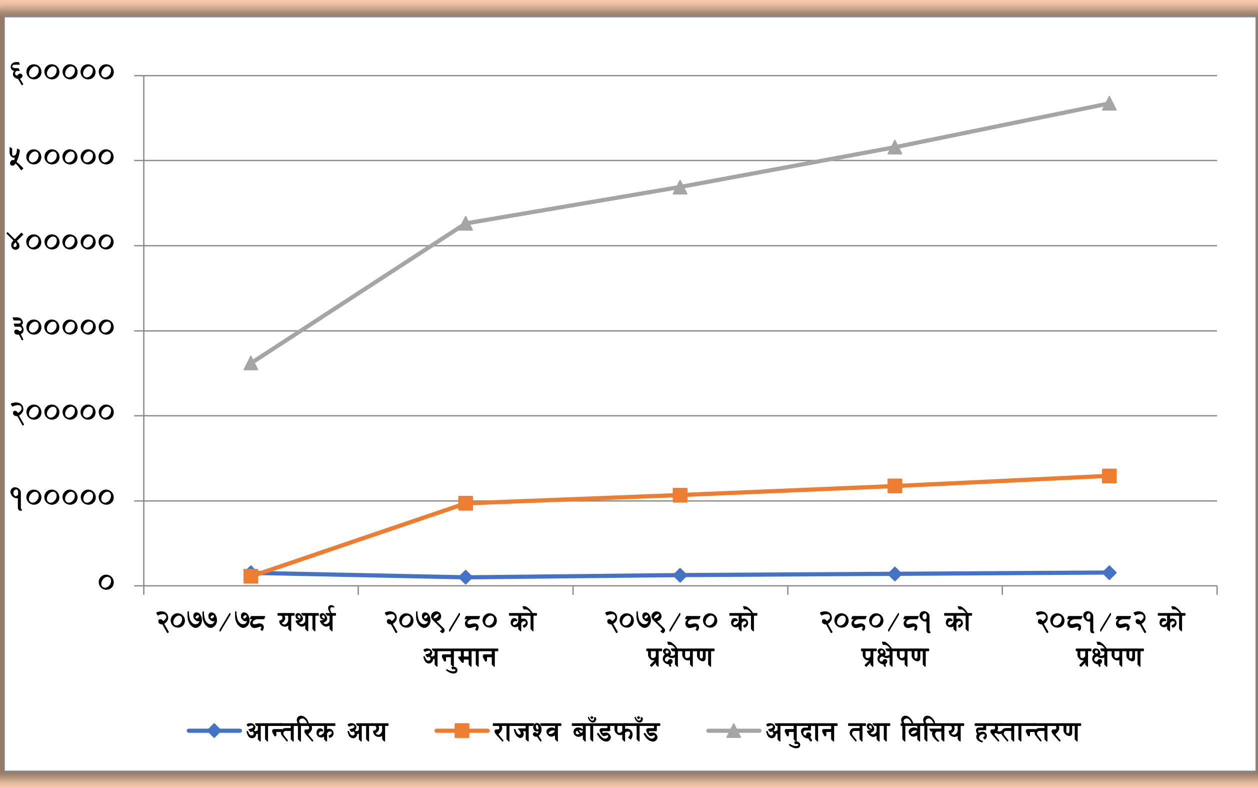

रोहिणी गाउँपालिका

गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय

धकधई रुपन्देही, लुम्बिनी प्रदेश

विषय सूची

परिच्छेद – एक : परिचय १

१.१ पृष्ठभूमि १

१.२ राजश्व सुधार योजनाको औचित्य १

१.३ कार्ययोजनाका सोच, लक्ष्य तथा उद्देश्यहरू २

१.४ कार्ययोजना तर्जुमा विधि र प्रक्रिया २

१.४.१ तयारी तथा समन्वय २

१.४.२ सन्दर्भ सामग्री संकलन तथा अध्ययन ३

१.४.३ तथ्याङ्क/सूचना संकलन फारम तथा सूची विकास ३

१.४.४ अभिमुखीकरण तथा तालिम सामग्री तयारी ३

१.४.५ अभिमुखीकरण कार्यशाला आयोजना तथा सञ्चालन ३

१.४.६ तथ्याङ्क/सूचना संकलन तथा विश्लेषण ४

१.४.७ तथ्याङ्क विश्लेषण तथा मस्यौदा तयारी ४

१.४.८ मस्यौदा प्रस्तुती तथा छलफल ४

१.४.९ राजश्व सुधार कार्यायोजना अन्तिम दस्तावेज तयारी ४

१.५ अध्ययनको सीमा ४

परिच्छेद – दुईः राजश्व परिचालन सम्बन्धी गाउँपालिकाको विद्यमान अवस्था ६

२.१ गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय ६

२.१.१ राजनीतिक तथा प्रशासनिक अवस्थिति ६

२.१.२ भौगोलिक अवस्थिति ६

२.१.३ ऐतिहासिक चिनारी र नामाकरण ७

२.१.४ क्षेत्रफल, भूबनौट तथा भूउपयोग ७

२.१.५ जनसंख्या तथा घरपरिवार संख्या ७

२.१.६ नदीनाला र ताल, पोखरी ८

२.२ गाउँपालिकाको मानव संशाधनको अवस्था ८

२.२.१ राजश्व परिचालन सम्बन्धी स्थानीय नीति तथा कानून ८

२.२.२ संगठन संरचना (महाशाखा, शाखा, उपशाखा र इकाई) ९

२.२.३ राजश्व सुधार कार्ययोजना कार्यदलको विवरण ९

२.३ गाउँपालिकाको सम्पत्ति विवरण १०

२.३.१ सवारी तथा निर्माण साधन १०

२.३.२ खानेपानी आयोजना, सुविधा र धारा १०

२.३.३ सार्वजनिक शौचालय १०

२.४ आर्थिक अवस्था १०

२.४.१ व्यापार तथा व्यवसाय १०

२.४.२ बैंक तथा वित्तीय संस्था ११

२.४.३ बजार ११

परिच्छेद - तीनः गाउँपालिकाको राजश्व अधिकार तथा आय सम्भाव्यता १२

३.१ स्थानीय तहको राजश्व अधिकार सम्बन्धी संवैधानिक तथा कानुनी व्यवस्था १२

३.१.१ संवैधानिक व्यवस्था १२

३.१.२ कानुनी व्यवस्था १२

३.२	आन्तरिक आय संकलनका प्रमुख क्षेत्रहरूको विद्यमान अवस्था	१८
३.३	आन्तरिक आय उठाउन सक्ने तर हालसम्म नउठाएका शीर्षकहरू तथा परिचालनका उपाय	१९
३.४	आन्तरिक आय संकलनका प्रमुख क्षेत्रहरूको विद्यमान अवस्था र सम्भावना विश्लेषण	१९
	३.४.१ स्थानीय कर राजश्व	द्ण
	३.४.२ गैर कर राजश्व	द्ठ
परिच्छेद – चार : आय संकलनको संस्थागत क्षमता तथा संकलन अवस्था		**३३**
४.१	राजश्व परिचालन संस्थागत तथा नीति विश्लेषण	३३
४.२	राजश्व सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यको पहिचान	३३
४.३	आय संकलनको संस्थागत क्षमता	३४
	४.३.१ राजश्व प्रशासन तथा परिचालनको व्यवस्था	३४
४.४	गाउँपालिकाको आन्तरिक आय परिचालन	३६
	४.४.१ आन्तरिक राजश्व संरचनाको अवस्था	३८
४.५	राजश्व परिचालनमा रहेका सवालहरू	३८
परिच्छेद - पाँच: राजश्व सुधार कार्ययोजना		**४०**
५.१	राजश्व सुधारका क्षेत्रहरू	४०
५.२	राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा	४१
५.३	बजेट अनुमान	४४
परिच्छेद - छ: आगामी ३ वर्षको आय प्रक्षेपण		**४५**
६.१	राजश्व प्रक्षेपणका विधिहरू	४५
६.२	राजश्व संकलनमा पर्ने असरको प्रारम्भिक आँकलन	४५
६.३	राजश्व सुधार कार्ययोजनाका आधारमा राजश्व प्रक्षेपण	४६
६.४	आगामी तीन आर्थिक वर्षको आयको प्रक्षेपण	५०
परिच्छेद - सात: अपेक्षित नतिजा		**५३**
७.१	आगामी तीन आर्थिक वर्षको आयको प्रक्षेपण शारांश	५३
७.२	आय प्रक्षेपणको तुलनात्मक विश्लेषण	५३
७.३	नतिजा तालिका	५४
परिच्छेद - आठ : कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन		**५६**
८.१	राजश्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयन	५६
८.२	श्रोत व्यवस्थापन	५६
८.३	कार्ययोजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	५६
अनुसूचीहरू		**५९**
अनुसूची १ : सन्दर्भ सामग्रीहरू		५९
अनुसूची २ : तथ्याङ्क र सूचना संकलनका लागि प्रयोग गरिएको सूची तथा फारम		६०
अनुसूची ३ : अभिमुखीकरण कार्यक्रमका सहभागीहरूको उपस्थिति		६५
अनुसूची ४ : अभिमुखीकरण कार्यक्रमका केही झलकहरू		६७
अनुसूची ५ : अभिमुखीकरण कार्यक्रमका सहभागीहरूको उपस्थिति		६८
अनुसूची ६ : अभिमुखीकरण कार्यक्रमका केही झलकहरू		७०

तालिकाहरू

तालिका १: गाउँपालिकाको वडागत विवरण ६
तालिका २: गाउँपालिकाको भूउपयोग सम्बन्धी विवरण ७
तालिका ३: गाउँपालिकाको जनसंख्या तथा घरधुरी सम्बन्धी विवरण ७
तालिका ४: राजश्व परामर्श समितिको नामावली ९
तालिका ५: गाउँपालिकामा रहेका निर्माण तथा सवारी साधन सम्बन्धी विवरण १०
तालिका ६: खानेपानी आयोजना सम्बन्धी विवरण १०
तालिका ७: व्यवसाय सम्बन्धी विवरण १०
तालिका ८: प्राकृतिक श्रोतको रोयल्टी बाँडफाँट (प्रतिशतमा) १५
तालिका ९: स्थानीय र प्रदेश तह वीचको राजश्व बाँडफाँट १६
तालिका १०: मूल्य अभिबृद्धि कर, अन्तशुल्कको बाँडफाँट १६
तालिका १२: आन्तरिक आय संकलनको विद्यमान अवस्था विवरण १८
तालिका १३: सम्पत्ति कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण २०
तालिका १४: मालपोत कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण २१
तालिका १५: धरबहाल कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण २३
तालिका १६: व्यवसाय कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण २४
तालिका १७: विज्ञापन कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण २६
तालिका १८: साना सवारी कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण २७
तालिका १९: वातावरणीय अध्ययन गरिएका उत्खनन स्थलहरू नदीजन्य पदार्थ बिक्री सम्भावना २८
तालिका २०: नक्सा पास दस्तुरको सम्भाव्यता विश्लेषण २९
तालिका २१: व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुरको सम्भाव्यता विश्लेषण ३०
तालिका २२: सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुरको सम्भाव्यता विश्लेषण ३१
तालिका २३: खानेपानी महशुलको सम्भाव्यता विवरण ३२
तालिका २४: गाउँपालिकाको राजश्व उप शाखामा कार्यरत कर्मचारी सम्बन्धी विवरण ३४
तालिका २५: विगतको ३ आ.व.को यथार्थ र चालु आ.व.को अनुमान र प्राप्तिको अवस्था ३६
तालिका २६: कूल राजश्वमा शीर्षकगत योगदान (रु. हजारमा) ३८
तालिका २७: राजश्व सुधार कार्ययोजना ४१
तालिका २८: आगामी आ.व.हरूका लागि राजश्व प्रक्षेपणका आधारहरू (रु. हजारमा) ४७
तालिका २९: आगामी तीन आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण (रु. हजारमा) ५०
तालिका ३०: आगामी तीन आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण शारांश (रु. हजारमा) ५३

परिच्छेद – एक : परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधान अनुसार राज्यलाई संघ, प्रदेश र स्थानीय गरी तीन तहमा विभाजन गरेको छ । तीन तहमा विभाजित सरकारले संविधान र कानून बमोजिम राज्यशक्तिलाई समन्वय, सहकार्य र सहअस्तित्वको आधारमा चल्ने गरी व्यवस्था गरेको छ। नेपालको संविधानको अनुसूची-८ मा स्थानीय तहको एकल अधिकार र अनुसूची-९ मा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको साझा अधिकारको बारेमा स्पष्ट व्यवस्था गरेको छ । जस अनुसार स्थानीय सरकारलाई विभिन्न कर तथा गैर करहरू लगाउने र उठाउने अधिकार दिएको छ। स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को परिच्छेद ९ को दफा ५५ देखि ६८ सम्म स्थानीय तहले प्रयोग गर्न पाउने आर्थिक अधिकार एवं यसका लागि कानूनी सिमा समेत निर्धारण गरेको छ। अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ ले स्थानीय तहले लगाउन पाउने कर, संकलन गर्न सक्ने राजश्व, संघ तथा प्रदेशबाट प्राप्त गर्ने अनुदान तथा राजश्व बाँडफाँट र आर्थिक सहयोग सम्बन्धमा स्पष्ट व्यवस्था गरेको छ । यी संवैधानिक र कानूनी प्रावधान अनुसार स्थानीय तहले आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्र राजश्व संकलन, बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्न सक्ने हुँदा यसलाई अझ व्यवस्थित र पारदर्शी ढंगबाट अधिकारको प्रयोग हुन आवश्यक पर्दछ ।

राज्य पूनर्संरचना पश्चात स्थानीय सरकारलाई जनताको सबैभन्दा नजिकको सरकारको रुपमा भएकाले जनताका आकांक्षा र चाहनाहरूको सम्बोधन गर्नुपर्ने हुन्छ। यस अवस्थामा स्थानीय तहले आ-आफ्नो जिम्मेवारी पुरा गर्न र जनचाहना अनुरुप सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउन आवश्यक छ। स्थानीय सरकारको विकास र प्रशासनिक खर्च धान्नका लागि र स्थानीय तहको आन्तरिक राजश्व संकलनको क्षमता वृद्धि गर्न अपरिहार्य भएको छ । यसका लागि स्थानीय तहको राजश्व अधिकारका संभावित क्षेत्रहरूको खोजी गरी परिचालनका लागि अवलम्वन गर्नुपर्ने नीतिगत, कानूनी र व्यवस्थापकिय सुधारका उपायहरू पहिचान गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनुपर्ने हुन्छ । आवधिक योजना तथा मध्यमकालिन खर्च संरचना तर्जुमा गर्दा तीन वर्षमा खर्च गरिने क्षेत्र, कार्यक्रम, आयोजना र क्रियाकलापहरूमा प्रति एकाई लागतसहितको खर्चको प्रक्षेपण गर्न, खर्च गरिने क्षेत्रहरूको प्राथमिकीकरण गर्न खर्चका स्रोतहरूको उल्लेख गर्नुपर्ने हुन्छ । यसका लागि राजश्व परिचालन गर्न सकिने क्षेत्रहरूको पहिचान गरी वास्तविक आन्तरिक आयको प्रक्षेपण गर्न स्थानीय तहको राजश्व सुधार कार्ययोजनाको आवश्यकता पर्दछ।

यसै सन्दर्भमा रुपन्देही जिल्लाको रोहिणी गाउँपालिकाले प्रदेश प्रशिक्षण प्रतिष्ठान लुम्बिनी प्रदेशको स्थानीय शासन सहयोग कार्यक्रम तथा डेल्ट्रक्स आइ.टी.सोलुसन्स प्रा.लि. काठमाण्डौंको प्राविधिक सहयोगमा अध्यक्ष, उपाध्यक्ष सहित निर्वाचित पदाधिकारीहरू, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजश्व शाखा तथा आर्थिक प्रशासन शाखाका कर्मचारीहरू समेतको सक्रिय उपस्थिति र सहभागिता एवं सहयोगमा आगामी तीन वर्षको लागि यो राजश्व सुधार कार्ययोजना, २०७८ तयार पारिएको हो ।

१.२ राजश्व सुधार योजनाको औचित्य

नेपालको संविधान र विभिन्न संघीय कानूनहरूमा स्थानीय तहको वित्तीय अधिकार सम्बन्धी प्रावधानहरूको व्यवस्था गरिएका छन् । गाउँपालिकाका निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरू लगायत राजश्व संकलनमा संलग्न रहने कर्मचारीहरू समेतका लागि गाउँपालिकाको वित्तीय अधिकार सम्बन्धी संवैधानिक र कानुनी प्रावधानका बारेमा थप स्पष्ट पार्न, राजश्वका संभावित क्षेत्र पहिचान गर्नु जरुरी हुन्छ। राजश्वका क्षेत्र र दायरा विस्तार गरी आन्तरिक आय वृद्धि गर्ने दिशामा राजश्व सुधार कार्ययोजनाले महत्वपूर्ण भूमिका खेलेको हुन्छ। यस अध्ययनबाट तयार गरिएको राजश्व सुधार कार्ययोजना नेपाल सरकार र राष्ट्रिय प्राकृतिक श्रोत तथा वित्त आयोगको लागि स्थानीय तहहरूलाई उपलब्ध गराउने विभिन्न प्रकारका अनुदान सम्बन्धी मापदण्ड र आधारहरू तयार गर्न, आवधिक योजना तथा मध्यमकालिन खर्च

संरचना तयार पार्न सन्दर्भ सामग्रीको रुपमा उपयोगी हुनेछ । मध्यमकालिन खर्च संरचनामा तयार पार्दा तीन वर्षकालागि आन्तरिक आयको समेत प्रक्षेपण गर्न यसले सहयोग पुऱ्याउने छ । अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा १८ बमोजिम स्थानीय तहले आयको अनुमान अर्थ मन्त्रालयमा पेश गर्न तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६६ को उपदफा (६) बमोजिम स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिले आगामी तीन वर्षको आय प्रक्षेपण गर्नकालागि यो दस्तावेज उपयोगी हुनेछ ।

१.३ कार्ययोजनाका सोच, लक्ष्य तथा उद्देश्यहरू

सोच

गाउँपालिकाको आन्तरिक आय प्रक्षेपण सहितको राजश्व सुधार कार्ययोजना तयार गर्ने

लक्ष्य

गाउँपालिकाको आन्तरिक राजश्वको प्रमुख स्रोतहरूको पहिचान भई राजश्व सुधारका क्रियाकलापहरू तय भएको हुने ।

उद्देश्यहरू

राजश्व सुधार कार्ययोजनाको सर्वोपरि उद्देश्य रोहिणी गाउँपालिकाको आन्तरिक आयमा वृद्धि गर्न योगदान पुऱ्याउनु हो । तत्कालिन उद्देश्य गाउँपालिकाको आन्तरिक राजश्वको परिचालनको विद्यमान अवस्थाको समीक्षा गर्ने र आन्तरिक स्रोतका सम्भावनाहरूको विश्लेषण गरी आगामी तीन आ.व.को आन्तरिक आयको प्रक्षेपण सहितको राजश्व सुधार कार्ययोजना तयार पार्नु रहेको छ । यो योजनाको विशिष्ट उद्देश्यहरू देहाय बमोजिम रहेका छन् :

- स्थानीय तहको आर्थिक अधिकार तथा राजश्व सुधार कार्ययोजना सम्बन्धमा गाउँकार्यपालिकाका पदाधिकारीहरू, शाखा प्रमुखहरू, कर्मचारीहरू तथा राजश्व प्रशासनमा संलग्न कर्मचारीहरूलाई स्थानीय तहको राजश्व अधिकार बारमो अभिमुखीकरण गरी क्षमता विकास गर्ने ।
- गाउँपालिकाको विगत तीन वर्षको शीर्षकगत रुपमा आन्तरिक आयको अवस्था र प्रवृत्तिको विश्लेषण गर्ने र राजश्वको प्रक्षेपण गर्ने
- गाउँपालिकाको आन्तरिक आय वृद्धिका लागि आयका प्रमुख स्रोतहरूको सम्भावना र यथार्थ असुलीमा भएको फरकको पहिचान गर्ने ।
- राजश्व प्रशासनको नीतिगत, संस्थागत व्यवस्था, विलिङ्ग तथा आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको विश्लेषण गर्ने ।
- गाउँपालिकाको आन्तरिक आय वृद्धिका सम्भावनाहरू पहिचान गरी राजश्व सुधार कार्ययोजना र प्रक्षेपण सहितको राजश्व सुदृढिकरण कार्ययोजना तयार गर्ने ।
- गाउँपालिकाको विद्यमान आर्थिक ऐन पुनरावलोकन गरी आवश्यक सुधारका लागि सुझाव उपलब्ध गराउने ।

१.४ कार्ययोजना तर्जुमा विधि र प्रक्रिया

गाउँपालिकाको राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा गर्नकालागि अनुसूची १ मा दिइएका सन्दर्भ सामग्रीहरूको अध्ययन आवश्यक फाराम तथा चेकलिष्ट तयारी, तथ्याङ्क तथा सूचना संकलन र विश्लेषण, समावेशी र सहभागितामूलक छलफल, राजश्वको क्षेत्राधिकार सम्बन्धी अभिमुखीकरण एवं कार्यशाला गोष्ठीको आयोजना जस्ता राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा दिग्दर्शनमा उल्लेख गरिएका तपशिलका विधि र प्रक्रियाहरू अवलम्बन गरिएको थियो ।

१.४.१ तयारी तथा समन्वय

राजश्व सुधार कार्ययोजनाको प्रथम चरणमा गाउँपालिकासँग समन्वय गरी कार्ययोजना तयारीकालागि छलफल गरियो । छलफलको क्रममा अभिमुखीकरण कार्यक्रम सम्पन्न गर्ने मिति तथा समय तय गरी सुधार कार्ययोजना तर्जुमा सम्बन्धी प्रक्रियाको बारेमा छलफल गरियो ।

१.४.२ सन्दर्भ सामग्री संकलन तथा अध्ययन

कार्ययोजना तर्जुमा कार्यको लागि विभिन्न स्रोतहरूबाट सन्दर्भ सामग्रीहरू संकलन तथा पुनरावलोकन गरिएको थियो । यस क्रममा अध्ययन तथा पुनरावलोकन गरिएको मूख्य सामग्रीहरू अनुसूची १ मा दिइएको छ ।

१.४.३ तथ्याङ्क/सूचना संकलन फारम तथा सूची विकास

सन्दर्भ सामग्रीको अध्ययन तथा विश्लेषण पश्चात तथ्याङ्क तथा सूचना संकलनका लागि आवश्यक फारमहरूको विकास गरिएको थियो । गाउँपालिकाको राजश्व सुधार कार्यक्रमको सन्दर्भमा तथ्याङ्क संकलनको लागि प्रयोग गरिएको फारम अनुसूची २ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

१.४.४ अभिमुखीकरण तथा तालिम सामग्री तयारी

गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा सम्बन्धी दिग्दर्शन २०७६ मा दिइएको विषयवस्तुको आधारमा गाउँपालिकाको पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूलाई राजश्व सुधार सम्बन्धी अभिमुखीकरणकालागि सामग्री तयारी गरियो । अभिमुखीकरणमा समावेश गरिएका विषयवस्तुहरू तपशिलमा उल्लेख गरिए बमोजिम छन् :

१. राजश्व सुधार कार्ययोजनाको उद्देश्य

२. कर शुल्क दस्तुर बीचको भिन्नता

३. स्थानीय तहको एकल तथा संयुक्त राजश्व अधिकार,

४. करका दर निर्धारण गर्ने आधारहरु

५. आर्थिक ऐनको आवश्यकता र यसको विश्लेषण

६. राजश्व परामर्श समितिका कार्यहरू

७. राजश्व प्रशासन अन्तर्गतका कार्यहरु तथा अनुभव आदान प्रदान

८. राजश्व परिचालन सम्बन्धी अनुभव आदान प्रदान,

९. राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा प्रक्रिया

१०. राजश्व सुधार कार्ययोजनाको औचित्य तथा तर्जुमा प्रक्रिया

१.४.५ अभिमुखीकरण कार्यशाला आयोजना तथा सञ्चालन

गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा सम्बन्धी दिग्दर्शन २०७६ मा दिइएको विषयवस्तुको आधारमा स्थानीय तहहरूका प्रमुख/अध्यक्ष, कार्यपालिकाका सदस्यहरू, राजश्व परामर्श समितिका पदाधिकारीहरू, स्रोत अनुमान तथा बजेट सिमा निर्धारण समिति र बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिका पधाधिकारीहरू, शाखा प्रमुखहरू, राजश्व संकलनमा संलग्न कर्मचारीहरू, राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा कार्यदलका सदस्यहरू तथा करदाताका प्रतिनिधिहरूलाई २०७८ पौष १९ गते १ दिनको अभिमुखीकरण कार्यशाला सञ्चालन गरियो ।

१.४.६ तथ्याङ्क/सूचना संकलन तथा विश्लेषण

अभिमुखीकरण कार्यक्रम पश्चात राजश्व परिचालनको विद्यमान अवस्था, उपलब्ध सूचनाको आधारमा राजश्वको शीर्षकगत संभाव्यता विश्लेषण, राजश्व परिचालन देखिएका समस्या र ती समस्याको समाधानका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरू र राजश्व प्रक्षेपणको प्रारम्भिक दस्तावेज तयार गरियो । यस प्रकार तयार प्रारम्भिक दस्तावेजमा नपुग सूचना सङ्कलन गर्न सम्बन्धित कर्मचारी र गाउँपालिकाको वेवसाईट, आर्थिक ऐन, आर्थिक विवरण र अन्य दस्तावेज र श्रोतबाट थप तथ्याङ्क सङ्कलन गरियो । यसैगरी प्रत्यक्ष रुपमा कार्यपालिका कार्यालयका सम्बन्धित शाखाका कर्मचारी, वडा कार्यालय र सम्बन्धित सरोकारवाला निकायका प्रतिनिधिसँग राय परामर्श र स्थलगत अवलोकन समेत गरी तथ्याङ्क सङ्कलन तथा अन्य श्रोतबाट उपलब्ध तथ्याङ्क रुजु समेत गरियो । यस अध्ययनकालागि देहाय बमोजिमका स्रोतहरूबाट तथ्याङ्क एवं सूचनाहरू सङ्कलन गरिएको थियो :

- वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम पुस्तिका
- चालु आ.व.का नीति तथा कार्यक्रमहरू
- चालु आर्थिक वर्षको अनुमानीत आय विवरण तथा आर्थिक ऐन,
- विगत आर्थिक वर्षहरूको यथार्थ आय विवरण,
- स्थानीय तहको राजश्व सबन्धी कानूनहरू
- प्रारम्भिक वातावरणीय प्रतिवेदन
- ठेक्का लागेका संझौता प्रतिवेदनहरू
- राजश्व परिचालनको नीतिगत, कानूनी र प्रशासनिक व्यवस्था सम्बन्धी विवरण,
- आन्तरिक आय संकलनको अवस्था, स्रोत, क्षेत्र तथा दर सम्बन्धी विस्तृत विवरण,
- कर तथा गैर कर क्षेत्रहरूको शीर्षकगत दायरा, दर तथा कूल संकलनको संभावना,
- आन्तरिक आय संकलनको संभावित नयाँ क्षेत्रहरू सम्बन्धी तथ्याङ्क तथा सूचना ।

१.४.७ तथ्याङ्क विश्लेषण तथा मस्यौदा तयारी

विभिन्न स्रोतहरूको पुनरावलोकन, गाउँपालिकाबाट प्राप्त अभिलेखहरूको अध्ययन र गाउँपालिकामा आयोजना गरिएको कार्यशाला गोष्ठीबाट प्राप्त सुझाव र सल्लाहका आधारमा मस्यौदा प्रतिवेदन तयार पारी लुम्बिनी प्रदेश प्रतिष्ठानमा सुझावकालागि पेश गरिएको थियो ।

१.४.८ मस्यौदा प्रस्तुती तथा छलफल

यसरी तयार गरिएको राजश्व सुधार कार्ययोजनाको मस्यौदा प्रतिवेदनलाई २०७९ बैशाख ६ गते गाउँपालिकाका पदाधिकारीहरू एवं कर्मचारीहरू समक्ष प्रस्तुत गरी आवश्यक सुझावहरू तथा पृष्ठपोषण संकलन गरिएको थियो ।

१.४.९ राजश्व सुधार कार्यायोजना अन्तिम दस्तावेज तयारी

लुम्बिनी प्रदेश प्रतिष्ठान, गाउँपालिकाका पदाधिकारीहरू, राजश्व परामर्श समितिका पदाधिकारीहरू, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजश्वसँग सम्बन्धित कर्मचारी आदिबाट प्राप्त सुझावहरू समावेश गरी प्रतिवेदनलाई अन्तिम रुप दिइएको थियो ।

१.५ अध्ययनको सीमा

रोहिणी गाउँपालिकाको राजश्व सुधार कार्ययोजना निम्नानुसारका सीमामा रही तयार गरिएको छ :

- गाउँपालिकाको प्रमुख आयश्रोतको रुपमा रहेको सम्पत्ति कर अनुमानका लागि साविक मालपोत कार्यालयमा रहेको गाउँपालिका क्षेत्रभित्रको घर जग्गाको लगत गाउँपालिकामा उपलब्ध नभएको कारण

सम्पत्ति कर यति नै प्राप्त हुन सक्छ भन्ने ठोस आधारको अभावले सहभागीहरूले दिएको सूचना र अनुमानमा निर्भर रही सोही आधारमा तयार गरिएको छ ।

- यस अध्ययन गाउँकार्यपालिकाको कार्यालयबाट प्राप्त अभिलेख तथा दस्तावेज, गाउँपालिकाका पदाधिकारीहरू तथा सम्बन्धित कर्मचारीहरू र अन्य सरोकारवाला पक्षहरूसँग गरिएको छलफल र कार्यशालाबाट प्राप्त सूचनाको आधारमा तयार गरिएको हो ।
- राजश्व प्रक्षेपण गर्ने क्रममा कतिपय स्रोतहरूका करदाताको संख्या सम्बन्धी आधिकारिक आधार तथ्याङ्क प्राप्त हुन नसकेकोले सहभागीहरूले दिएको सूचनालाई आधार मानिएको छ ।
- गाउँपालिकाको बस्तुगत विवरण तयार भई नसकेको र सहभागीहरूमा सम्पूर्ण गाउँस्तरीय तथ्याङ्क सम्बन्धी जानकारी हुन नसक्नुले पनि अध्ययनलाई सीमावद्ध गराएको छ ।

परिच्छेद – दुई: राजश्व परिचालन सम्बन्धी गाउँपालिकाको विद्यमान अवस्था

गाउँपालिकाको राजश्व परिचालनसँग सम्बन्धित आन्तरिक तथा वाह्य पक्षहरूलाई यस परिच्छेद अन्तर्गत विश्लेषण गरिएको छ । विशेषत: गाउँपालिकाको परिचय, आन्तरिक आय परिचालनको विद्यमान अवस्था र हालका मुख्य सवालहरूलाई छोटकरीमा व्याख्या गरिएको छ । यसले गाउँपालिकाको आय संकलनको लागि संस्थागत क्षमतामा सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरू पहिचान गर्न सहयोग पुग्नेछ ।

२.१ गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय

२.१.१ राजनीतिक तथा प्रशासनिक अवस्थिति

लुम्बिनी प्रदेश अन्तर्गत रुपन्देही जिल्लाको बुटवल देखि करिब ३० कि.मि. को दुरीमा केन्द्र रहेको यस गाउँपालिका २०७१ सालमा साबिकका ६ गाउँ बिकास समितिहरू (धकधई, बगाहा, पजरकट्टी, पोखरभिण्डी, छिपागढ र बोदबार) लाई मिलाएर बनाईएको हो । यस रोहिणी गाउँपालिका पूर्वी पश्चिम हुलाकि सडक (परासी रोड)को उत्तरदक्षिण भएर फैलिएको छ । हालको गाउँपालिका कार्यालय २७.५१° ९१११ उत्तर अक्षांश र ८३.५३७४१४२ पूर्वी देशान्तर सम्म अवस्थित यो गाउँपालिका समुद्र सतहदेखि करिब १०८ मिटरको उचाइमा छ। कुल क्षेत्रफल ६४.६२ बर्ग किलोमिटर रहेको यस गाउँपालिको पूर्वमा नवलपरासी पश्चिम जिल्ला, पश्चिममा सिद्धार्थनगर नगरपालिका उत्तरमा ओमसतिया गाउँपालिका र दक्षिणमा छिमेकि राष्ट्र भारत अवस्थित छन । यस गाउँपालिकालाई ७ वटा वडाहरूमा विभाजन गरिएकोछ। २०६८ सालको जनगणना अनुसार रोहिणी गाउँपालिकामा ५६५४ घरपरिवार र ३७१७५ कुल जनसंख्या रहेकोमा हाल ६४६२ घरपरिवार र ४५५९२ कुल जनसंख्या छ। यस गाउँपालिका अधिकांश मानिस पशु पालन र कृषि पेशामा संलग्न रहेको छन । यस गाउँपालिका क्षेत्रफल ३१५.६ वर्ग कि.मि. रहेको छ । भौगोलिक हिसाबले चुरे श्रृखलासँग जोडिएको तराईको समथरिलो भूभाग रहेको यस गाउँपालिका अन्तरगतका सबैवडा कार्यालयहरू सम्म कच्ची मोटर बाटोको सुबिधा पुगेको छ। पशुपालन व्यवसायका दृष्टिले बाखा पालन व्यवसायको प्रवल सम्भावना बोकेको यस गाउँपालिकामा अन्य पशुपालनको पनि सम्भावना त्यत्तिकै रहेको देखिन्छ । कृषि व्यवसाय तर्फ खाद्य बालिमा धान, मकै, गहुँ र तोरीको उत्पादन हुन्छ। लगभग ९० प्रतिशत जमिन बिभिन्न किसिमको खेतीको लागि उत्तम छ।

तालिका १: गाउँपालिकाको वडागत विवरण

नयाँ वडा	समावेश गा.वि.स. /नगरपालिका	जनसंख्या	क्षेत्रफल(व.कि.मी.)
१	बगाहा (१–९)	६६१९	८.२१
२	पोखरभिण्डी (१–९)	६४३८	१०.४७
३	धकधई (१–९)	८७९९	१२.१२
४	छिपागढ (१–९)	६६००	१०.७२
५	बोदवार (३–७)	५८४७	६.९९
६	बोदबार (१,२,८,९)	४८६०	८.७६
७	पजरकट्टी (१–९)	६४२९	७.३६
जम्मा		**४५५९२**	**६४.६३**

स्रोत : संघिय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय २०७४

२.१.२ भौगोलिक अवस्थिति

रोहिणी गाउँपालिका २७ डिग्री २८'१०" देखि २७ डिग्री ३१' ५८" उत्तरी अक्षांस र ८३ डिग्री २७' ५७" देखि ८३ डिग्री ३७' ०" पूर्वी देशान्तरमा फैलिएको छ । यस गाउँपालिकाको उत्तरमा यसै रुपन्देही जिल्लाको ओमसतिया गाउँपालिका, पश्चिमतिर सिद्धार्थनगर नगरपालिका रहेको छ । पूर्वमा परासी जिल्लाको रामग्राम नगरपालिका र

पाल्हीनन्दन गाउँपालिका र दक्षिणमा नेपाल भारत सिमाना पर्दछ। यस गाउँपालिका समुन्द्र सतहबाट ७६ मिटरदेखि १२६ मिटर उचाइसम्म रहेको छ।

२.१.३ ऐतिहासिक चिनारी र नामाकरण

हालको देवदह एतिहासिक बुद्धकालिन देवदह हो भन्ने कुरालाई पुष्टी गर्ने प्रमाणका रुपमा अनवरत रुपमा बगिरहने रोहिणी नदिको नाम बाट यस गाउँपालिकाको नामाकरण गरिएको हो।

२.१.४ क्षेत्रफल, भूबनौट तथा भूउपयोग

यस गाउँपालिकाको वर्तमान भू-उपयोगलाई हेर्दा ८९.२१ प्रतिशत अर्थात सबैभन्दा धेरै खेतीयोग्य जमिनले ओगटेको छ। दोस्रोमा ७.९४ प्रतिशतमा आवास क्षेत्र र तेस्रोमा १.५६ प्रतिशत वन जङ्गल क्षेत्र रहेको छ। यस सम्बन्धी विवरण देहायको तालिकामा दिइएको छ।

तालिका २: गाउँपालिकाको भूउपयोग सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	जमिनको किसिम	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी.मा)	प्रतिशत
१	खेतीयोग्य जमिन	५७.६३	८९.२१
२	वन जङ्गल	१.०१	१.५६
३	इट्टा भट्ट क्षेत्र	०.४१	०.६३
४	आवास क्षेत्र	५.१३	७.९४
५	खोलानाला	०.४०	०.६२
६	पोखरी	०.०३	०.०४
	जम्मा	६४.६०	१००.००

स्रोत: स्याटेलाइट तस्वीरको विश्लेषण

२.१.५ जनसंख्या तथा घरपरिवार संख्या

यस गाउँपालिकाको जम्मा जनसंख्या ४५५९२ रहेको छ। जसमध्ये महिला जनसंख्या २१७०७ र पुरुष जनसंख्या २३८८५ रहेको छ। लैङ्गिक अनुपातको सन्दर्भमा भन्नुपर्दा प्रति १०० जना महिलामा पुरुषको जनसंख्या ११० रहेको छ। सबैभन्दा बढि जनसंख्या वडा नं.३ मा र सबैभन्दा कम जनसंख्या वडा नं. ६ मा रहेको छ। गाउँपालिकामा रहेका परिवारको औषत आकार ६.११ रहेको छ। राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को प्रारम्भिक प्रतिवेदन अनुसार घरसंख्या ६३४९, परिवार संख्या ८०९६ र जम्मा जनसंख्या ४३२७७ जना रहेको छ। जनसंख्या वृद्धिदर १.५२ प्रतिशत रहेको छ। जनसंख्या सम्बन्धी तुलनात्मक विवरण तलको तालिकामा दिइएको छ।

तालिका ३: गाउँपालिकाको जनसंख्या तथा घरधुरी सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	घरपरिवार संख्या	जनसंख्या			परिवारको औषत आकार	लैङ्गिक अनुपात (प्रति १०० महिलामा पुरुष)
		पुरुष	महिला	जम्मा		
१	९७८	३५२३	३०९६	६६१९	६.७७	११४
२	१०६९	३३७२	३०६६	६४३८	६.०२	११०
३	१५२७	४५९१	४२०८	८७९९	५.७६	१०९
४	११८७	३३८६	३२१४	६६००	५.५६	१०५
५	९२५	३००३	२८४४	५८४७	६.३२	१०६
६	७०३	२६४१	२२१९	४८६०	६.९१	११९
७	१०७३	३३६९	३०६०	६४२९	५.९९	११०
जम्मा	७४६२	२३८८५	२१७०७	४५५९२	६.११	११०

स्रोत: रोहिणी गाउँपालिका कार्यालय, तथा राष्ट्रिय जनगणना को प्रारम्भिक प्रतिवेदन २०७८

२.१.६ नदीनाला र ताल, पोखरी

यस गाउँपालिकामा प्रमुख रुपमा रोहिणी खोला रहेको छ । यस खोलाबाट नदीजन्य पदार्थको उत्खनन तथा बिक्री भइरहेको अवस्था छ ।

२.२ गाउँपालिकाको मानव संशाधनको अवस्था

२.२.१ राजश्व परिचालन सम्बन्धी स्थानीय नीति तथा कानून

यस गाउँपालिकाले राजश्व परिचालनसँग सम्बन्धित ऐन, निर्देशिका, कार्यविधि निर्माण गरेको छ । राजश्वसँग सम्बन्धित ऐन, निर्देशिका तथा कार्यविधिहरू गरी १२ वटा निर्माण गरिएका छन ।

१) स्थानीय तहको आर्थिक ऐन (५ वर्षको)
२) स्थानीय तहको विनियोजन ऐन (५ वर्षको)
३) रोहिणी गाउँपालिकाको स्थानीय राजश्व परामर्श समितिको कार्यसञ्चालन कार्यविधि, २०७८
४) रोहिणी गाउँपालिकाको अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण समितिको कार्यसञ्चालन कार्यविधि, २०७८
५) एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन निर्देशिका, २०७७
६) रोहिणी गाउँपालिकाको स्थानीय तहमा वातावरण तथा प्राकृतिक स्रोत संरक्षण सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको ऐन, २०७७
७) "घ" वर्गको निर्माण व्यवसायी इजाजतपत्र सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५ मा संशोधन
८) उपभोक्ता समिति गठन, परिचालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५
९) सहकारी ऐन, २०७४
१०) कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन ऐन, २०७४
११) रोहिणी गाउँपालिकाको मत्स्य विकास तथा प्रबर्धन कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७७
१२) संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन तथा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण कार्यविधि २०७७

राजश्व परिचानकालागि आवश्यक देखिएका कार्यविधिहरू

- सम्पत्ति कर तथा मालपोत संकलन कार्यविधि
- घर जग्गा बहाल कर कार्यविधि
- बहाल विटौरी शुल्क संकलन कार्यविधि
- पार्किङ शुल्क संकलन कार्यविधि
- सार्वजानिक निजी साझेदारी सम्बन्धमा गर्न बनेको ऐन,
- आन्तरिक आय संकलन तथा आय(ठेक्का बन्दोबस्त) सम्बन्धी कार्यविधि,
- रोहिणी गाउँपालिकाको बजार अनुगमन निर्देशिका,
- फोहरमैला व्यवस्थापन ऐन
- फोहरमैला व्यवस्थापन नियमावली

२.२.२ संगठन संरचना (महाशाखा, शाखा, उपशाखा र इकाई)

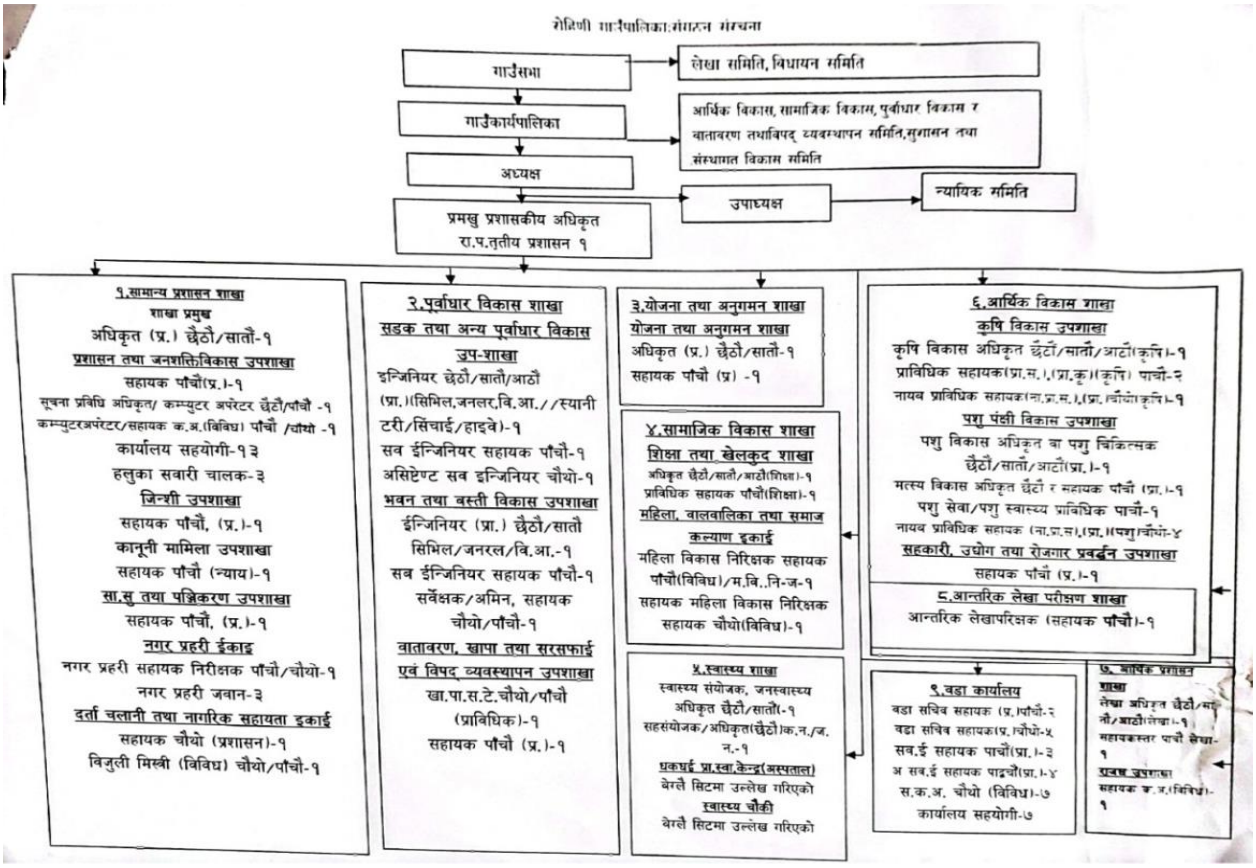

यस गाउँपालिकामा राजश्व उप शाखाको स्थापना गरि आर्थिक प्रशासन शाखा अन्तर्गत राखिएको छ । यस उपशाखामा सहायक कम्प्युटर अपरेटरको व्यवस्था गरेको छ। हालको अवस्थामा १ जना शाखा अधिकृत तह र १ जना सहायक कम्प्युटर अपरेटर गरी २ जनाबाट राजश्वसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण काम हुँदै आएको छ।

२.२.३ राजश्व सुधार कार्ययोजना कार्यदलको विवरण

यस गाउँपालिकाकाको राजश्व परिचालनको लागि नीतिगत सुझाव तथा अनुगमनका लागि गाउापालिका उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा निजी क्षेत्रको प्रतिनिधित्व गर्ने उद्योग तथा वाणिज्यसँग सम्बन्धित संस्थाहरूको प्रतिनिधिहरू समेत रहेको ६ सदस्यीय राजश्व परामर्श समितिको गठन भै कार्यरत रहेको छ । यही समितिलाई नै राजश्व सुधार कार्ययोजना तयारीकालागि कार्य दलको रुपमा कार्य जिम्मेवारी दिइएको छ। साथै यही कार्यदललाई नै वार्षिक रुपमा कार्ययोजना सुधारको लागि जिम्मेवारी तोकिएको छ।

तालिका ४: राजश्व परामर्श समितिको नामावली

क्र.सं.	नाम	पद	समिति/जिम्मेवारी
१	श्री शीवकान्ती चमार	उपाध्यक्ष	संयोजक
२	श्री रोमनाथ न्यौपाने	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	सदस्य
३	श्री सानमति पासी	सदस्य गा.पा.	सदस्य
४	श्री अनिता यादव	सदस्य गा.पा.	सदस्य
५	श्री भोला बहादुर क्षेत्री	प्रतिनिधि उद्योग वाणिज्य संगठन	सदस्य
६	श्री कर्ण कुमार क्षेत्री	राजश्व शाखा प्रमुख	सदस्य सचिव

स्रोत: रोहिणी गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, २०७८

२.३ गाउँपालिकाको सम्पत्ति विवरण

२.३.१ सवारी तथा निर्माण साधन

यस गाउँपालिकामा जीप २ वटा, एम्बुलेन्स १ वटा १९ वटा मोटरसाइकल रहेका छन । १ वटा जीप भाडामा लिइएको हाृ । एम्बुलेन्सलाई भाडामा दिइएको छ । यस गाउँपालिकामा भएका सवारी साधन सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ५: गाउँपालिकामा रहेका निर्माण तथा सवारी साधन सम्बन्धी विवरण

क.सं.	मेसिन औजार तथा अन्य उपकरण	इकाई	संख्या	हालको उपयोग	भाडा दर रु
१	जीप	संख्या	२	अफिस प्रयोजन(१ वटा भाडामा लिइएको)	
२	एम्बुलेन्स	संख्या	२	भाडामा	
७	मोटरसाइकल	संख्या	१९	अफिस प्रयोजन	

स्रोत : रोहिणी गाउँपालिका कार्यालय, २०७८

२.३.२ खानेपानी आयोजना, सुविधा र धारा

यस गाउँपालिकमा व्यवस्थित रुपमा सञ्चालन गरिएका ३ वटा खानेपानी आयोजना रहेका छन । ती प्रमुख खानेपानी आयोजनाको नाम, स्थान तथा लाभान्वित घरधुरी सम्बन्धी विवरण देहायको तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका ६: खानेपानी आयोजना सम्बन्धी विवरण

क सं	योजनाको नाम	प्रकार	वडा नं	लाभान्वित			
				घरधुरी	पुरुष	महिला	जम्मा
१	धकधई खानेपाने उपभोक्ता समिति	ओभर हेड	२,३	६५३	२२८०	२१०८	४३८८
२	पजरकट्टी खानेपाने उपभोक्ता समिति	ओभर हेड	२,३,७	४२०	१५८५	१४८६	३०७१
३	पोखर खानेपानी उपभोक्ता समिति	ओभर हेड	२,७	८८५	३४४९	३१६६	६६१५

स्रोत : रोहिणी गाउँपालिकाको खानेपानी,सरसफाइ तथा स्वच्छता (वास) २०७७

२.३.३ सार्वजनिक शौचालय

यस गाउँपालिका भित्र जम्मा ३ वटा सार्वजनिक शौचालयहरू छन । ती ३ वटा मध्ये पनि केवल २ वटा मात्र सञ्चालन मा रहेका छन र एक वटा शौचालय सम्पूर्ण रुपले राम्रो भए पनि सञ्चालनमा रहेको छैन । शौचालयहरूमा पानीको व्यवस्थापनका लागि हातेपम्प जडान गरिएको छ । सार्वजनिक शौचालय प्रयोगका लागि १ वटा शौचालयमा निशुल्क छ । अर्को २ वटा शौचालय प्रयोग गरे वापत शुल्क निर्धारण गरिएको छ ।

२.४ आर्थिक अवस्था

२.४.१ व्यापार तथा व्यवसाय

यस गाउँपालिका क्षेत्रमा सञ्चालन भएका र २०७८ मंसिर मसान्त सम्म रोहिणी गाउँपालिकामा दर्ता भएका व्यापार तथा व्यवसायहरूको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ७: व्यवसाय सम्बन्धी विवरण

क.स.	व्यवसायको किसिम	संख्या	क.स.	व्यवसायको किसिम	संख्या
१	कृषि फर्म	१	२१	किराना पसल	५०
२	अटो व्यापार	१	२२	कुखुरा फर्म	१
३	विशाल सिमेन्ट	१	२३	मदिरा पसल	५

क.स.	व्यवसायको किसिम	संख्या	क.स.	व्यवसायको किसिम	संख्या
४	चस्मा पसल	२	२४	मसला पसल	४
५	औषधि तथा क्लिनिक	३	२५	मिस्टान्न भण्डार	३
६	कम्प्युटर इन्टिच्युट	३	२६	मोबाइल पसल	९
७	कस्मेटिक पसल	५	२७	मनि ट्रान्सफर	१
८	साइकल स्टोर	२	२८	मोटर साइकल स्टोर्स	२
९	इलेक्ट्रिकल पसल	९	२९	नास्ता पसल	१५
१०	फेन्सी पसल	२५	३०	विविध	६६
११	मासु पसल	१३	३१	पान पसल	१
१२	फर्निचर	१	३२	प्रेस	२
१३	गल्ला भण्डार	२	३३	फोटो स्टुडियो	३
१४	गार्मेन्ट	१	३४	रेष्टुरेन्ट	५
१५	जनरल स्टोस	६	३५	सैलुन	७
१६	ग्रिल उद्योग	१	३६	स्टेसनरी	१
१७	हार्ड वेयर	२	३७	सुनचाँदी पसल	२
१८	जुट पसल	१	३८	सप्लायर्स	११
१९	कपडा पसल	१	३९	टेलर्स	३
२०	खाद्य सप्लायर्स	७			
	जम्मा	२७८			

स्रोत : रोहिणी गाउँपालिकाको कार्यालय २०७८

२.४.२ बैंक तथा वित्तीय संस्था

रोहिणी गाउँपालिकामा एन आइ सी एसिया, कृषि विकास बैंक, साइन रेशुङ्गा विकास बैंक, महालक्ष्मी विकास बैंक, प्रभु बैक गरी ५ वटा बैंकहरू रहेका छन ।

२.४.३ बजार

अधिकांश ग्रामीण वस्ती रहेको यस गाउँपालिकामा धकधई, बैकुण्ठपुर, सेमरहवा, छितागढ, चेमरचोक गरी ५ क्षेत्रमा बजार रहेका छन । ती बजारहरुबाट दैनिक उपभोगका सामान देखि निर्माण सामग्री समेत उपलब्ध गरिदै आएको छ ।

परिच्छेद - तीनः गाउँपालिकाको राजश्व अधिकार तथा आय सम्भाव्यता

यस परिच्छेदमा स्थानीय तहलाई प्राप्त राजश्व अधिकार र सो अधिकारको कार्यान्वयन, सम्भावना, समस्या तथा चुनौतिहरू र सुधार गर्नुपर्ने कार्यहरूको शीर्षकगत विश्लेषण गरिएको छ ।

३.१ स्थानीय तहको राजश्व अधिकार सम्बन्धी संवैधानिक तथा कानुनी व्यवस्था

नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ तथा अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४ मा स्थानीय सरकारको राजश्व अधिकार सम्बन्धीका प्रावधानहरू यस शीर्षक अन्तर्गत प्रस्तुत गरिएको छ ।

३.१.१ संवैधानिक व्यवस्था

नेपालको संविधान २०७२ को अनुसूची - ८ (स्थानीय तहको अधिकार सूची) को प्रावधान अनुसार स्थानीय तहलाई निम्नानुसार राजश्व अधिकार प्रदान गरेको छ :

- सम्पत्ति कर
- भूमिकर (मालपोत)
- घर जग्गा बहाल कर
- घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क
- सवारी साधन कर
- सेवा शुल्क, दस्तुर
- पर्यटन शुल्क
- विज्ञापन कर
- व्यवसाय कर
- दण्ड जरिवाना
- मनोरञ्जन कर
- प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी

त्यसै गरी नेपालको संविधान २०७२ मा स्थानीय तहको राजश्व अधिकार सम्बन्धी निम्न धारामा थप प्रावधान देहाय अनुसार रहेको छ :

- ❖ धारा २२८ : कर लगाउन वा ऋण लिन नपाईने
- ❖ (१) कानून बमोजिम बाहेक स्थानीय तहमा कुनै पनि किसिमको कर लगाउन, उठाउन र ऋण लगाउन पाईने छैन ।
- ❖ (२) स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्र भित्रको विषयमा राष्ट्रिय आर्थिक नीति, वस्तु तथा सेवाको ओसारपसार, पूँजी तथा श्रम बजार, छिमेकी प्रदेश वा स्थानीय तहलाई प्रतिकूल नहुने गरी कानून बनाई कर लगाउन सक्नेछ ।
- ❖ धारा २३६ : अन्तर प्रदेश व्यापार

संविधानमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि एक प्रदेश वा स्थानीय तहबाट अर्को प्रदेश वा स्थानीय तहको क्षेत्रमा हुने वस्तुको ढुवानी वा सेवाको विस्तार वा कुनै प्रदेश वा स्थानीय तहको क्षेत्रमा हुने बस्तुको ढुवानी वा सेवाको विस्तारमा कुनै किसिमको वाधा अवरोध गर्न वा कुनै कर, शुल्क, दस्तुर वा महशुल लगाउन वा त्यस्तो सेवा वा वस्तुको ढुवानी वा विस्तारमा कुनै किसिमको भेदभाव गर्न पाईने छैन ।

३.१.२ कानुनी व्यवस्था

संघीय कानुन (स्थानीय सरकार संचालन ऐन (स्थाससंऐ), २०७४ को दफा ५४ देखि दफा ६३ सम्म र अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन (असविव्यऐ), २०७४ अनुसार स्थानीय तहलाई निम्नानुसार आय संकलन गर्ने अधिकार प्रदान गरिएको छ :

(क) गाउँपालिकाको एकल अधिकार:

अ) कर

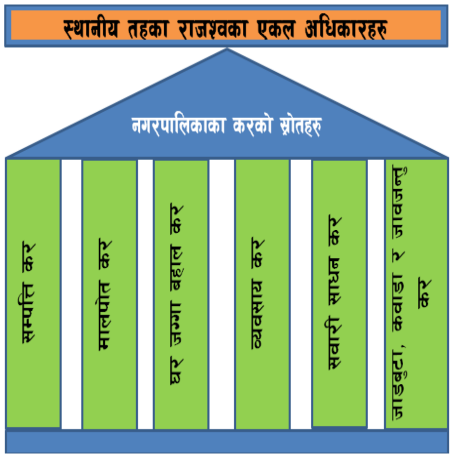

सम्पत्ति कर: स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ (संशोधन) को दफा ५५ अनुसार स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्रभित्रको घर र जग्गामा सम्पत्ति कर लगाउन पाउने व्यवस्था गरेको छ। यसरी सम्पत्ति कर लगाउँदा घर र सो घरले चर्चेको जग्गामा सम्पत्ति कर लगाई बाँकी जग्गा र घर नभएका अन्य जग्गामा भूमिकर (मालपोत) लगाउनु पर्ने व्यवस्था गरेको छ। "घरले चर्चेको जग्गा" भन्नाले घरले ओगटेको जग्गाको क्षेत्रफल र अधिकतम सो क्षेत्रफल बराबरको थप जग्गासम्म पर्नेछ। घर जग्गामा सम्पत्ति कर लगाउँदा घर जग्गाको मूल्याङ्कनका आधारहरू देहाय बमोजिम हुनेछन :

(क) घर र घरजग्गाको आकार, प्रकार, बनौट र उपयोगको अवस्था,

(ख) घर र घरजग्गाको चलनचल्तीको मूल्य र घरको ह्रास मूल्य,

(ग) घर र घरजग्गाको व्यापारिक वा आवासीय उपयोगको अवस्था

(घ) सम्पत्ति करको दर निर्धारण गर्दा नागरिकको जीवनस्तर, आर्थिकस्तर र कर तिर्न सक्ने क्षमताका आधारमा

- ***भूमिकर (मालपोत):*** सम्पत्ति कर लगाउँदा घर र सो घरले चर्चेको जग्गामा सम्पत्ति कर लगाई बाँकी जग्गा र घर नभएका अन्य जग्गामा भूमिकर (मालपोत) लगाउनु पर्ने **(दफा ५६)**
- ***घर जग्गा बहाल कर:*** कुनै व्यक्ति वा संस्थाले भवन, घर, पसल, ग्यारेज, गोदाम, टहरा, छप्पर, कारखाना, जग्गा वा पोखरी पूरै वा आंशिक तवरले बहालमा दिएकोमा **(दफा ५७)**
- ***व्यवसाय कर:*** व्यापार, व्यवसाय वा सेवामा पूँजीगत लगानी र आर्थिक कारोबारको आधारमा **(दफा ५८)**
- ***सवारी साधन कर:*** टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सामा **(दफा ६४)**
- ***जडिबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर:*** आफ्नो क्षेत्रभित्र ऊन, खोटो, जडीबुटी, बनकस (खर), कवाडी माल, मरेका वा मारिएका जीवजन्तुको हाड, सीङ, प्वाँख, छालाको व्यवसायिक उपयोग गरे बापत **(दफा ६१)**

आ) शुल्क

- ❖ <u>बहाल बिटौरी शुल्क</u>: आफुले निर्माण, रेखदेख वा सञ्चालन गरेको हाट, बजार वा पसल वा सरकारी जग्गामा बनेका संरचनाको उपयोग बापत **(दफा ५९)**
- ❖ <u>पार्किङ शुल्क</u>: आफ्नो क्षेत्रभित्र कुनै सवारीलाई पार्किङ्ग सेवा उपलब्ध गराए बापत **(दफा ६०)**

इ) सेवा शुल्क (दफा ६२)

- ❖ आफ्नो क्षेत्रभित्र सञ्चालनमा रहेका केवलकार, ट्रेकिङ्ग, कायकिङ्ग, बञ्जी जम्प, जिपफ्लायर, प्याराग्लाइडिङ्ग आदि मनोरञ्जन तथा साहसी खेलकुद सम्बन्धी सेवा वा व्यवसायमा।
- ❖ आफूले निर्माण, संचालन वा व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पुर्वाधार वा उपलब्ध गराएको देहायको सेवामा सेवामा (खानेपानी, विजुली, धारा, अतिथि गृह, धर्मशाला, पुस्तकालय, सभागृह, फोहरमैला व्यवस्थापन,

सरसफाई, ढल निकास, सडक बत्ती, शौचालय, पार्क, पौडी पोखरी, व्यायामशाला, पर्यटकीय स्थल, हाटवजार, पशु वधशाला, शवदाह गृह, धोविघाट, सडक, वसपार्क, पुल आदि)

- अचल सम्पत्ति वा अन्य कुनै विषयको मूल्याङ्कन सेवा शुल्क
- सिफारिश सम्बन्धी कुनै सेवा शुल्क

ई) बिक्री गर्न सक्ने (दफा ६२ क)

- केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७५ ले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा दफा ६२ क थप गरी गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र वातावरणीय अध्ययन तथा परीक्षणबाट तोकिएको परिमाणमा स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा एवम् माटोजन्य वस्तु बिक्री गर्न पाउने
- आफ्नो क्षेत्रभित्रको सार्वजनिक तथा ऐलानी जग्गामा रहेको काठ दाउरा, जराजुरी, दहत्तर बहत्तर आदि ।
- नेपाल सरकारबाट जारी ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा उत्खनन, विक्री तथा व्यस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड, २०७७ ले स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा एवम् माटोजन्य वस्तुको बिक्रीबाट संकलित राजश्व मध्ये ६० प्रतिशत स्थानीय संचित कोषमा र ४० प्रतिशत प्रदेश संचित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने व्यवस्था
- मापदण्ड बमोजिम ऐनमा शंसोधन नभईसकेको अवस्था

उ) सामुदायिक वनबाट आय प्राप्त गर्ने (दफा ६२ ख)

- सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिले वन पैदावार बिक्री तथा उपयोग सम्बन्धी आफ्नो वार्षिक कार्ययोजना बनाई गाउँपालिका तथा नगरपालिकाबाट स्वीकृत गराउनु पर्ने ।
- वन पैदावारको बिक्री वापत प्राप्त हुने रकमको दश प्रतिशत रकम सम्बन्धित गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने ।

नोट : २०७६ आश्विन २७ गते प्रमाणीकरण गरिएको वन ऐन, २०७६ मा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ६२ मा भएको प्रावधानलाई वन ऐन २०७६ दफा २२ ले यसरी प्रभावित पारेको छ ।

ऊ) वन विकासको लागि खर्च गर्नुपर्ने (वन ऐन २०७६ दफा २२)

१) उपभोक्ता समूहले कार्ययोजना बमोजिम आर्जन गरेको वार्षिक आयबाट कम्तीमा २५ प्रतिशत रकम वनको विकास, संरक्षण र व्यवस्थापन कार्यमा खर्च गरी बाँकी रहेको रकमको कम्तीमा ५० प्रति रकम सम्बन्धित स्थानीय तहसँग समन्वय गरी गरिबी न्यूनीकरण, महिला सशक्तिकरण तथा उद्यम विकास कार्यमा खर्च गर्नुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम खर्च गरी बाँकी रहेको रकम उपभोक्ता समूहको हितमा प्रयोग गरिनेछ ।

ए) प्रचलित कानून बमोजिम गर्ने सिफारिश, दर्ता, अनुमति, नवीकरण आदिको शुल्क तथा दस्तुर

- दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर (स्थाससंऐ दफा ११ को घ को ७)
  - स्थानीय सहकारी संस्था
  - १०० वाट सम्मको एफएम रेडियो
  - घ वर्गको ठेक्का इजाजत
  - सामुदायिक, संस्थागत, गुठी, सहकारी विद्यालय
  - प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायीक तालिम
  - मातृ भाषामा शिक्षा दिने विद्यालय
  - ट्युसन, कोचिङ्ग
  - औषधि पसल
  - परिवार नियोजन तथा मातृ शिशु कल्याण सम्बन्धी सेवा

- ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, माटो र स्लेट जस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन तथा उपयोग
- स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म
- स्थानीय तहका पत्र पत्रिका
- जनरल अस्पताल, नर्सिङ्ग होम, निदान केन्द्र तथा अन्य स्वास्थ्य संस्था, क्लिनिक
- स्थानीय स्तरका संघ संस्था
- इन्टरनेट, टेली सेन्टर, केवुल तथा तार विहिन टेलिभिजन
- लघु घरेलु तथा साना उद्योग (कार्य जिम्मेवारी मापदण्ड, २०७६ मा प्रदेशको अधिकारमा रहेको)

❖ नक्सा पास दस्तुर (स्थाससंऐ दफा ३३ को ४)

❖ दण्ड जरिवाना (असविव्यऐ)

(ख) प्रदेश तथा संघीय कानून अनुसार प्राप्त हुने (दफा ११ (४)) :

❖ प्राकृतिक स्रोत साधन र सेवा शुल्क रोयल्टी

❖ खनिज पदार्थको उत्खनन् रोयल्टी

❖ सामुदायिक वनको संचालन व्यवस्थापनबाट प्राप्त रोयल्टी

❖ पानी घट्ट, कुलो पैनी जस्ता सेवाबाट प्राप्त रोयल्टी

❖ प्राकृतिक स्रोत साधन र सेवा शुल्क रोयल्टी

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले स्थानीय तहहरूलाई प्रदान गरेको राजश्व अधिकार स्थानीय तहले आर्थिक ऐन मार्फत राजश्वको दर तथा संकलनका अन्य आधारहरूको निर्धारण गरी सङ्कलन गर्नु पर्दछ।

तालिका ८: प्राकृतिक श्रोतको रोयल्टी बाँडफाँट (प्रतिशतमा)

क्र.सं.	श्रोतहरू	संघ	प्रदेश	स्थानीय तह
१	पर्वतारोहण	५०	२५	२५
२	विद्युत	५०	२५	२५
३	बन	५०	२५	२५
४	खानी तथा खनिज	५०	२५	२५
५	पानी तथा अन्य स्रोत	५०	२५	२५

स्रोत : अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४, अनुसूची ४

(ग) राजश्व बाँडफाँट (अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४)

(अ) सवारी साधन करको दर प्रदेशले लगाउने र उठाउने। तर टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा र विद्युतिय रिक्सामा सवारी साधन करको दर गाउँपालिकाले लगाउने र उठाउने

(आ) घरजग्गा रजिश्ट्रेशन शुल्कको दर प्रदेशले लगाउने र गाउँपालिकाले उठाउने।

(इ) मनोरञ्जन करको दर प्रदेशले लगाउने र गाउँपालिकाले उठाउने

(ई) विज्ञापन करको दर गाउँपालिकाले लगाउने र उठाउने

- (आ), (इ) र (ई) बमोजिमको करबाट उठेको रकममध्ये ६० प्रतिशत रकम गाउँपालिकाको सञ्चित कोषमा जम्मा गरी ४० प्रतिशत रकम मासिक रुपमा प्रदेश सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नु पर्ने।
- (अ) बमोजिम प्रदेशले लगाएको र उठाएको सवारी साधन कर करबाट उठेको रकम ६० प्रतिशत रकम प्रदेश सरकारलाई र ४० प्रतिशत स्थानीय तहलाई बाँडफाँड गरिने।

(उ) नेपाल सरकारले संकलन गरको मूल्य अभिवृद्धि कर र अन्तशुल्कबाट संकलन भएको रकमको १५ प्रतिशत स्थानीय विभाज्य कोषमा जम्मा हुने ।

- आयोगले निर्धारण गरेको आधार र ढाँचा बमोजिम बाँडफाँट हुने
- स्थानीय सञ्चित कोषमा मासिक रुपमा प्राप्त हुने

(ऊ) प्राकृतिक श्रोतबाट प्राप्त हुने रोयल्टिको बाँडफाँट आयोगको सिफारिसमा प्राकृतिक श्रोतको उपयोगबाट प्रभावित हुने स्थानीय तहलाई २५ प्रतिशत

- प्राकृतिक श्रोतबाट प्राप्त हुने रोयल्टि बार्षिक रुपमा प्राप्त हुने

राजश्व बाँडफाँट अन्तर्गत संघीय सरकारबाट सङ्कलन भएको मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तशुल्क तथा प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी रकमको माथि उल्लेख भए बमोजिमको हिस्सा स्थानीय तहहरू बीच बाँडफाँट हुने व्यवस्था छ । उक्त रकम संघीय सरकारले राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले निर्धारण गरेको प्रतिशतको आधारमा स्थानीय तहहरू बीच बाँडफाँट हुने व्यवस्था छ ।

१) प्रदेश सरकारबाट गरिने बाँडफाँट (दफा ६ क)

त्यसैगरी प्रदेश सरकारले सङ्कलन गरेको सवारी करबाट प्राप्त रकमको ४० प्रतिशत रकम पनि राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले निर्धारण गरेको प्रतिशतको आधारमा सम्बन्धित स्थानीय तहहरू बीच बाँडफाँट हुने व्यवस्था छ । यसका अतिरिक्त स्थानीय तहबाट संकलन भएको कर तथा शुल्कको ४० प्रतिशत रकम सम्बन्धित प्रदेशलाई पठाउनु पर्ने व्यवस्था छ ।

तालिका ९: स्थानीय र प्रदेश तह बीचको राजश्व बाँडफाँट

क्र.सं.	करका क्षेत्रहरू	संकलन गर्ने तह	राजश्व बाँडफाँट (प्रतिशतमा)	
			प्रदेश	स्थानीय तह
१	सवारी साधन कर	प्रदेश	६०	४०
२	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क	स्थानीय	४०	६०
३	मनोरञ्जन कर	स्थानीय	४०	६०
४	विज्ञापन कर	स्थानीय	४०	६०

स्रोत : अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४

२) मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तशुल्क (दफा ६)

अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ अनुसार मूल्य अभिवृद्धि कर र आन्तरिक उत्पादनबाट उठेको अन्त:शुल्क रकम मध्येबाट उठेको रकमलाई संघीय विभाज्य कोषमा राखी सो रकम मध्ये संघीय सरकारले ७० प्रतिशत, प्रदेशले १५ प्रतिशत र स्थानीय सरकारले १५ प्रतिशत बाडँफाँट गर्ने व्यवस्था रहेको छ ।

तालिका १०: मूल्य अभिबृद्धि कर, अन्तशुल्कको बाँडफाँट

क्र.सं.	श्रोतहरू	संघ	प्रदेश	स्थानीय तह
१	मूल्य अभिवृद्धि कर (भ्याट)	७०	१५	१५
२	अन्तशुल्क	७०	१५	१५

स्रोत : अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४, परिच्छेद ३ (६)

(घ) अनुदान(परिच्छेद ४)

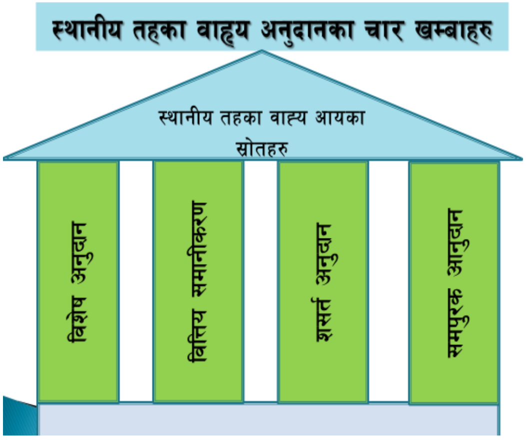

संघीय तथा प्रदेश सरकारबाट प्रदान गरिने वित्तीय समानिकरण अनुदान राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले निर्धारण गरेको प्रतिशतको आधारमा स्थानीय तहहरू बीच बाँडफाँट हुने व्यवस्था छ । त्यसै गरी संघीय तथा प्रदेश सरकारले आयोगले तोकेको आधार बमोजिम सशर्त अनुदान प्रदान गर्ने व्यवस्था छ । समपूरक तथा विशेष अनुदानकोलागि स्थानीय तहहरूबाट प्राप्त हुने प्रस्ताव र अनुदान वितरण कार्यविधिको आधार संघीय तथा प्रदेश सरकारले अनुदान उपलब्ध गराउन सक्ने व्यवस्था रहेको छ ।

१) ***वित्तीय समानीकरण अनुदान:*** खर्चको आवश्यकता र राजश्वको क्षमताको आधारमा आयोगको सिफारिशमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त (**दफा ८**)

२) ***सशर्त अनुदान:*** कुनै योजना कार्यान्वयन गर्न आयोगले तोकेको आधारमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त (**दफा ९**)

३) ***समपूरक अनुदान:*** पूर्वाधार बिकास सम्बन्धी कुनै योजना कार्यान्वयन गर्न योजनाको कुल लागतको अनुपातका आधारमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त (**दफा १०**)

४) ***विशेष अनुदान:*** कुनै खास उद्देश्य र योजनाको लागि संघ र प्रदेशबाट (**दफा ११**)

(ङ) वैदेशिक सहायता तथा आन्तरिक ऋण (परिच्छेद ५)

- नेपाल सरकारको पूर्व स्वीकृति लिएर मात्र वैदेशिक अनुदान वा सहयोग लिन वा बैदेशिक अनुदान वा सहयोगमा योजना वा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न गराउन सक्ने
- नेपाल सरकारको सहमति लिएरमात्र वित्त आयोगले सिफारिस गरेको सिमा भित्र आन्तरिक ऋण लिन सक्ने
- नेपाल सरकारसँग मनासिब कार्यका लागि ऋण लिन सक्ने

उपरोक्त व्यवस्थाहरूले स्थानीय तहलाई प्राप्त हुन सक्ने आयका स्रोतहरूलाई ब्याख्या गरेको छ । स्थानीय तहले कानून बमोजिम वाहेक आफ्नो अधिकार क्षेत्रमा कुनै कर लगाउन, उठाउन र ऋण लिन नपाउने व्यवस्था हुनुका साथै निम्न अनुसारका थप व्यवस्थाहरू रहेका छन् ।

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ मा गरिएको व्यवस्था	अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४) मा गरिएको व्यवस्था
- कूटनीतिक नियोग, कूटनीतिज्ञ, वैदेशिक ऋण वा सहायताबाट संचालित परियोजनाबाट हुने पैठारी, सामुहिक वा संयुक्त आवासको बिक्री नभएको स्टक, सामुहिक आवासको सार्वजनिक उपयोगको क्षेत्रमा कर नलाग्ने - सेवा शुल्क असुली कार्य आफै वा व्यवस्थापन करार वा सार्वजनिक निजी साझेदारीबाट गर्न सक्ने -	- कर लगाउँदा राष्ट्रिय आर्थिक नीति, वस्तु तथा सेवाको ओसार पसार, पूँजी तथा श्रम बजार, छिमेकी प्रदेश तथा स्थानीय तहलाई प्रतिकूल असर नहुने गरी लगाउनु पर्ने - गैर करको दर निर्धारण गर्दा वस्तु वा सेवाको लागत, सञ्चालन र सम्भार खर्चलाई आधार मान्नु पर्ने - कर वा गैर कर राजश्वको प्रस्ताव तयार गर्दा वा भैरहेको कर वा गैर कर राजश्वमा परिवर्तन गर्नुपर्दा त्यसको आवश्यकता, औचित्य तथा तथा

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ मा गरिएको व्यवस्था	अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४) मा गरिएको व्यवस्था
	त्यसबाट पार्ने प्रभाव समेत उल्लेख गर्नु पर्ने - राजश्व प्रस्ताव तयार गर्दा त्यस्तै विषयमा नेपाल सरकार, अन्य प्रदेश वा स्थानीय तहले लगाएका कर वा गैर कर र त्यसको दरसँग यथासम्भव तारतम्यता हुने गरी गर्ने

३.२ आन्तरिक आय संकलनका प्रमुख क्षेत्रहरूको विद्यमान अवस्था

यस भागमा गाउँपालिकाको आन्तरिक आय संकलनका प्रमुख क्षेत्रहरू परिचालनको विद्यमान अवस्था, सम्भावनाको शीर्षकगत् रुपमा विश्लेषण गर्दै प्रभावकारी परिचालनका उपायहरूको खोजी गरिएको छ ।

तालिका ११: आन्तरिक आय संकलनको विद्यमान अवस्था विवरण

क्र.सं.	आयका प्रकार	सम्भावनाको विवरण भएको/नभएको	संकलन भएको/नभएको	दर निर्धारण भएको/नभएको
क.	**कर राजश्व**			
१	सम्पत्ति कर	भएको	भएको	भएको
२	भूमिकर (मालपोत)	भएको	भएको	भएको
३	घर जग्गा बहाल कर	भएको	भएको	भएको
४	व्यवसाय कर	भएको	नभएको	भएको
५	सवारी कर (टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सा)	भएको	नभएको	भएको
६	जडिबुटी, कवाडी र जिवजन्तु कर	भएको	नभएको	भएको
७	विज्ञापन कर	भएको	नभएको	भएको
८	मनोरञ्जन कर	भएको	नभएको	भएको
ख).	**गैर कर राजश्व**			
ख.१	**शुल्क, सेवा शुल्क तथा महशुल**			
१	बहाल विटौरी शुल्क	भएको	नभएको	नभएको
२	पार्किङ्ग शुल्क	भएको	नभएको	नभएको
३	पर्यटन शुल्क	नभएको	नभएको	नभएको
४	परिक्षा शुल्क	भएको	नभएको	नभएको
५	निर्माण, संचालन र व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पुर्वाधार तथा सेवामा सेवा शुल्क	भएको	नभएको	नभएको
६	केवलकार, टेकिङ्ग, कायाकिङ्ग, वन्जीजम्प, जिपफ्लायर, प्याराग्लाईडिङ्ग आदि मनोरञ्जन तथा साहसी खेलकुद सम्बन्धी सेवा तथा व्यवसायमा सेवाशुल्क	नभएको	नभएको	नभएको
७	ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, नुन, माटो, खरीढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन तथा उपयोग शुल्क	भएको	नभएको	नभएको
८	फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क	भएको	नभएको	नभएको
९	अस्पताल संचालन	नभएको	नभएको	नभएको
१०	एम्बुलेन्स संचालन	भएको	भएको	भएको
११	दमकल संचालन	भएको	नभएको	नभएको
१२	मूल्याङ्कन सेवा शुल्क	भएको	नभएको	नभएको

क्र.सं.	आयका प्रकार	सम्भावनाको विवरण भएको/नभएको	संकलन भएको/नभएको	दर निर्धारण भएको/नभएको
१३	स्थानीय खानेपानी महसुल	भएको	नभएको	नभएको
१४	स्थानीय विद्युत महसुल	नभएको	नभएको	नभएको
ग.	**दस्तुर**			
१	नक्सापास दस्तुर	भएको	भएको	भएको
२	सिफारिश/प्रमाणित दस्तुर	भएको	भएको	भएको
३	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	भएको	भएको	भएको
४	नाता प्रमाणित दस्तुर	भएको	भएको	भएको
५	दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर	भएको	भएको	भएको
घ.	**बिक्री तथा अन्य आय**			
१	स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा एवम् माटोजन्य वस्तुको विक्री	भएको	भएको	भएको
२	काठ, दाउरा, जराजुरी, दहत्तर, बहत्तर बिक्री	भएको	नभएको	नभएको
३	अन्य बिक्रीबाट प्राप्त रकम	भएको	नभएको	नभएको
४	सामुदायिक वनबाट आय प्राप्त	नभएको	नभएको	नभएको
५	सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय	भएको	नभएको	नभएको
६	न्यायिक दण्ड जरिवाना	भएको	भएको	भएको
७	प्रशासनिक दण्ड जरिवाना	भएको	भएको	भएको

३.३ आन्तरिक आय उठाउन सक्ने तर हालसम्म नउठाएका शीर्षकहरू तथा परिचालनका उपाय

सम्भावना भएर पनि हालसम्म संकलन नगरिएका शीर्षकहरू र परिचालन गर्न सकिने उपायहरूको विवरण तल दिइएको छ ।

तालिका १: आन्तरिक आय शीर्षकहरूतथा परिचालनका उपाय

क्र.सं.	सम्भावना भएतापनि हालसम्म नउठाएका आय शीर्षकहरू	लागु नहुनुका कारण	परिचालन गर्ने उपाय
१	व्यवसाय कर	आवश्यक पहल नगरिएको, कर तिर्न आउने करदाताबाट कर संकलन गर्ने गरिएको	उद्योग व्यवसायीहरूसँग समन्वय गरी करका दर तथा संकलन प्रक्रियाको बारेमा छलफल गर्ने
२	सवारी कर (टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सा)	करका दर निर्धारण गरिएको तर संकलनको प्रयास नगरिएको	सवारी साधनको एकिन संख्या पत्ता लगाई करको दायरामा ल्याउने
३	जडिबुटी, कवाडी र जिवजन्तु कर	कवाडी करको दर निर्धारण गरेको तर संकलनको अभ्यास नभएको	संकलनको लागि आवश्यक पहल गर्ने
४	विज्ञापन कर	करका दरहरु मात्र निर्धारण गरेको, विज्ञापन सामग्री तथा संकलनको प्रक्रिया सम्बन्धी जानकारीको कमी देखिएको	विज्ञापन सामग्रीहरूको एकिन तथ्याङ्क पत्ता लगाई दर निर्धारण गर्ने र बोलपत्र आव्हान गर्ने
५	वहाल विटौरी शुल्क	बहाल विटौरी शुल्क संकलन गर्न सकिने क्षेत्र भनेको हाटबजारहरू हुन् । यस्ता स्थानहरूको एकिन तथ्याङ्क पत्ता नलगाइएको	हाटबजारहरूको एकिन तथ्याङ्क पत्ता लगाई करको दायरामा ल्याउनु पर्ने ।

३.४ आन्तरिक आय संकलनका प्रमुख क्षेत्रहरूको विद्यमान अवस्था र सम्भावना विश्लेषण

यस भागमा गाउँपालिकाको आन्तरिक आय संकलनका प्रमुख क्षेत्रहरू परिचालनको विद्यमान अवस्था, सम्भावनाको शीर्षकगत रुपमा विश्लेषण गर्दै प्रभावकारी परिचालनका उपायहरूको खोजी गरिएको छ । तथ्याङ्कीय विश्लेषणकोलागि कर तथा गैर करका आधार र करदाता संख्याको पहिचान गरिएको छ । त्यसैगरी प्रति एकाई कर तथा गैर करका दरको अनुमान गरी करदाता संख्याका आधारमा कुल सम्भाव्यता पहिचान गरिएको छ । राजश्व अनुमान गर्दा कुल सम्भाब्यताको सबै अंश तत्काल करको दायरामा ल्याउन संभव नहुने हुँदा दायरामा ल्याउन सकिने अंश अनुमान गरी आय प्रक्षेपण गरिएको छ ।

३.४.१ स्थानीय कर राजश्व

(क) सम्पत्ति कर

विद्यमान अवस्था:

यस गाउँपालिकाले आर्थिक ऐनको दफा २ मा गाउँपालिकाको क्षेत्रभित्र अनुसूची (१) मा बमोजिम सम्पत्ति र घरजग्गा कर लगाइ असुल उपर गर्ने उल्लेख गरिएको छ । हालको कानूनी व्यवस्था अनुसार घर र घरले चर्चेको जग्गालाई सम्पत्ति कर भनिन्छ । सम्पत्ति कर घरजग्गामा लाग्ने कर भएकोले यो प्रावधान कानून सम्मत देखिदैन ।

आ.व. २०७७/७८ मा यस शीर्षकमा २ लाख १९ हजार २ सय ९० रुपैया संकलन भएको थियो । चालु आ.व.मा यस शीर्षकमा १५ लाख अनुमान गरिएकोमा मंसिर मसान्तसम्म ८ लाख ५९ हजार ७ सय ३१ रुपैया संकलन भइसकेको छ ।

संभाव्यता:

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को प्रारम्भिक प्रतिवेदन अनुसार यस गाउँपालिकाको घरसंख्या ६३४९ रहेको छ । यसको आधारमा ६३४९ व्यक्तिसँग घर तथा अन्य संरचना र जग्गा रहेको अनुमान गरिएको छ । यही संख्यालाई कूल सम्पत्ति करदाताको संख्या कायम गरी देहाय बमोजिम सम्पत्ति करको कूल संभावना रहेको देखिन्छ ।

तालिका १२: सम्पत्ति कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण

सम्पत्ति मूल्य विवरण	करदाता संख्या (अनुमानित)	औसत करको दर	सम्भाव्य संकलन (रु.)
रु. ५ लाख सम्म	१६००	२०	३२०००
रु. ५ लाख १ देखि १० लाख सम्म	११००	४०	४४०००
रु. १० लाख १ देखि २० लाख सम्म	८००	५०	४००००
रु. २० लाख १ देखि ३० लाख सम्म	७५०	१२०	९००००
रु. ३० लाख १ देिख ४० लाख सम्म	६००	३००	१८००००
रु. ४० लाख १ देखि ५० लाख सम्म	४५०	५००	३०००००
रु. ५० लाख १ देखि ७५ लाख सम्म	३००	८००	३६००००
रु. ७५ लाख सम्म १ देखि १ करोड सम्म	२५०	१०००	३०००००
रु. १ करोड १ देखि १ करोड ५० लाख सम्म	२००	१४००	३५००००
रु. १ करोड ५० लाख १ देखि २ करोड सम्म	१५०	१६००	३२००००
रु. २ करोड १ देखि ३ करोड सम्म	८०	१८००	२७००००
रु. ३ करोड १ देखि ४ करोड सम्म	४४	२०००	१६००००
रु. ४ करोड १ देखि ५ करोड सम्म	२५	२२००	९६८००

सम्पत्ति मूल्य विवरण	करदाता संख्या (अनुमानित)	औसत करको दर	सम्भाव्य संकलन (रु.)
जम्मा	६३४९	९१०	२५४२८००

सुझावहरू

- आर्थिक ऐनमा सम्पत्ति कर र घर जग्गा कर लेखिएकोमा सम्पत्ति कर मात्र लेखिनुपर्ने
- सम्पत्ति कर सम्बन्धी कार्यविधि तयार पारेर घर र घरले चर्चेको जग्गाको मूल्याङ्कन दर र घर तथा संरचना ह्रासकट्टी समेत मूल्याङ्कन दर निर्धारण गर्नुपर्ने
- कार्यविधि तयार पारी सो कार्यविधिमा उल्लेख गरिएका दरहरू सफ्टवेयरमा पनि प्रविष्ट गर्ने

(ख) मालपोत वा भूमि कर

विद्यमान अवस्था:

स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को संशोधनले घर र भौतिक संरचना र चर्चेको दोब्बर सम्मको जग्गामा सम्पत्ति कर तथा बाँकी जग्गामा भुमिकर (मालपोत) लगाउन सक्ने व्यवस्था गरेको छ । यस गाउँपालिकाले आर्थिक ऐनको दफा ३ मा गाउँपालिका क्षेत्रभित्र अनुसूची (२) बमोजिम भूमिकर वा मालपोत लगाइने र असुल उपर गर्ने प्रावधान उल्लेख गरिएको छ । भूमिकर संकलन गर्दा जग्गालाई अब्बल दोयम गरी २ भागमा विभाजन गरी सोही आधारमा गरिएको छ ।

आ.व.२०७७/७८ मा ७३३८ करदाताबाट ४५ लाख ९२ हजार १ सय १० रुपैया मालपोतबाट संकलन भएको थियो । यस शीर्षकमा चालु आ.व.मा रु. १५ लाख अनुमान गरिएकोमा मंसिर मसान्तसम्ममा रु ८ लाख ८९ हजार ७५ संकलन भएको देखिन्छ ।

संभाव्यता:

यस गाउँपालिकामा राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को प्रारम्भिक प्रतिवेदन अनुसार ८०९६ परिवार संख्या रहेको छ । एक परिवारमा एक जना भन्दा बढी व्यक्तिसँग जग्गाको स्वामित्व हुन सक्ने भएकाले जम्मा परिवार संख्याको १.५ गुणा व्यक्तिसँग जग्गाको स्वामित्व भएको अनुमान गर्दा १२१४४ जना मालपोत करदाता अनुमान गरिएको छ । खेतीयोग्य जमिन ५७.६३ कि.मी.कूल भूमिकर योग्य जग्गालाई सडकले छोएको तथा बजार क्षेत्र, आवास क्षेत्र र कृषि क्षेत्र खेत, कृषि क्षेत्र बारी गरी ४ क्षेत्रमा वर्गीकरण गरी जग्गाको मूल्य र उपयोगको आधारमा दर निर्धारण गर्दा भूमिकरको संभावना देहायअनुसार रहेको देखिन्छ ।

तालिका १३: मालपोत कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण

जग्गा विवरण	करदाता संख्या (अनुमानित)	क्षेत्रफल कट्ठा	करको दर (रु. कट्ठा)	सम्भाव्य संकलन रु.
सडकले छोएको तथा बजार क्षेत्र	३५००	४९१४०	१२	५८९६८४
आवास क्षेत्र	३३००	४६३३२	१०	४६३३२३
कृषि क्षेत्र खेत	२८९०	४०५७६	१२	४८६९११
कृषि क्षेत्र पाखो	२४५४	३४४५४	८	२७५६३५
जम्मा	१२१४४	१७०५०३	११	१८१५५५३

सुझावहरू

- मालपोतको दर निर्धारण गर्दा जग्गाको किसिमको आधारमा नगरी क्षेत्रफल र मूल्याङ्कनको आधारमा गर्ने
- बाटोले छोएको र नछोएको पत्ता लगाउन बाटोको लगत कट्टा गरी भु सूचना प्रणालीमा आवद्ध गर्ने

- मालपोत संकलन कार्यविधि निर्माण गरी लागु गर्नुपर्ने
- जग्गालाई सडकले छोएको तथा बजार क्षेत्र, आवास क्षेत्र, कृषि क्षेत्र खेत , कृषि क्षेत्र पाखो गरी ४ भागमा विभाजन गरी सोही आधारमा गर्दा उपयुक्त देखिन्छ ।

(ग) घरजग्गा बहाल कर

विद्यमान अवस्था:

गाउँपालिकाले आर्थिक ऐनमा गाउँपालिका क्षेत्रभित्रको कुनै व्यक्ति वा संस्थाले भवन, घर, पसल, ग्यारेज, गोदाम, टहरा, छप्पर, जग्गा वा पोखरी पूरै वा आशिंक रुपमा बहालमा दिइएमा बहाल रकममा अनुसूची (३) अनुसार बहाल लगाई असुल उपर गरिनेछ भनी उल्लेख गरिएको छ। अनुसूची (३)मा बहाल रकमको १० प्रतिशत कर लिने व्यवस्था गरेको छ । बहाल रकमको हकमा बहालमा लगाइएको घरको स्थान तथा कोठाको प्रकृति(सटर वा अन्य कोठा) अनुसार वर्गीकृत गरी तोकिएको छ।

आ.व.२०७७/७८ मा यस शीर्षकबाट ६८ करदाताबाट रु १८ लाख ४२ हजार १ सय ३२ संकलन भएको थियो। चालु आ.व.मा यस शीर्षकमा रु १५ लाख अनुमान गरिएकोमा मंसिर मसान्तसम्ममा रु ५ लाख ८ सय ५४ संकलन भएको छ।

संभावना:

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को प्रारम्भिक प्रतिवेदन अनुसार यस गाउँपालिकामा ६३४९ घर र ८०९६ परिवार संख्या रहेको छ। घर संख्या भन्दा घरपरिवार १७४७ ले बढी रहेको छ। यी मध्ये आधा परिवार संख्या छुटिएर एउटै घरमा बसेको अनुमान गर्दा भाडामा बस्नेको संख्या ८७४ देखिन्छ। एउटा घरमा औषतमा दुइ परिवार वसोवास गर्दा ४३७ जना घरबहाल करदाता अनुमान गरी सम्भावना विश्लेषण गरिएको छ। बहालमा दिंदा बहाल रकमको १० प्रतिशत दर कायम गर्दा संकलन हुन सक्ने रकम देहायको तालिकामा दिइएको छ।

तालिका १४: धरबहाल कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण

क्र. सं.	प्रयोजनका आधारमा बहाल लिने करदाता	बहालमा भएको घरजग्गा संख्या	औसत मासिक भाडा रकम	जम्मा वार्षिक भाडा असुली	प्रस्तावित करको दर	घर बहाल कर
		(क)	(ख)	(ग)	(घ)	(ङ)
		अनुमानित	अनुमानित	क x ख x१२	प्रतिशत	ग को १० प्रतिशत
१	अडिट गर्ने संस्थागत प्रयोजनले व्यवसायीक फर्म, वित्तिय तथा सार्वजनिक संस्थाहरूलाई बहालमा लगाउने (औसत मासिक रु. १0000 भाडा आर्जन गर्ने)	५२	८,०००	४,९९२,०००	१०	४९९,२००
२	घरयासी प्रयोजनले बहालमा लगाउने (औसत मासिक रु. ६००० भाडा आर्जन गर्ने)	३८५	२०००	९,२४०,०००	१०	९२४,०००
	जम्मा	४३७		१४,२३२,०००		१,४२३,२००

सुझावहरू

- घर जग्गा बहाल असुलीको कार्यविधि निर्माण गरी हालको दरलाई अझ सरलीकृत गर्ने
- संस्थागत एवं व्यक्तिगत प्रयोजनकोलागि बहालमा लगाइएको जग्गा तथा घरको लगत संकलन गर्ने
- घरजग्गा बहाल रकम मूल्याङ्कन गर्न घर तथा संरचनाको प्रकार र स्थानको आधारमा प्रति वर्गफिटको दरले बहाल मूल्य निर्धारण गर्ने र सो बमोजिम बहाल रकम निर्धारण गरी कर संकलन गर्ने

(घ) व्यवसाय कर

विद्यमान अवस्था:

गाउँपालिकाले आर्थिक ऐनमा गाउँपालिका क्षेत्रभित्र व्यापार, व्यवसाय वा सेवामा पूँजीगत लगानी र आर्थिक कारोबारका आधारमा अनुसूची (४) बमोजिम व्यवसाय कर लगाई असुल उपर गरिने व्यवस्था गरेको छ। उपदफा (१) बमोजिम उद्योग, व्यापार, व्यवसाय तथा सेवा सञ्चालन गर्न चाहने व्यक्ति वा संस्थालाई व्यवसाय दर्ता गरी व्यवसाय इजाजत प्रदान गर्ने उल्लेख गरिएको छ। इजाजत प्राप्त व्यवसायीले वार्षिक रुपमा व्यवसाय कर चुक्ता गरी व्यवसाय नवीकरण गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ।

आ.व. २०७७/७८ मा व्यवसाय करको शीर्षकबाट रकम संकलन भएको देखिदैन। व्यवसाय रजिष्ट्रेशन शीर्षकबाट फरक फरक संकेत नम्बरमा रकम संकलन भएको देखिन्छ। चालु आ.व.मा पनि व्यवसाय करमा आय अनुमान गरिएको छैन र मंसिर मसान्तसम्म पनि रकम संकलन भएको देखिदैन।

संभावना:

गाउँपालिकाले प्रकाशन गरेको गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विवरण अनुसार यस गाउँपालिकामा २७८ वटा विविध किसिमका व्यवसायहरू करको दायरामा आउन सक्ने अनुमान गरिएको छ। व्यवसायको प्रकार र आर्थिक ऐनमा उल्लेख गरिएको दरको आधारमा विश्लेषण गरी व्यवसाय करको देहाय अनुसार सम्भाव्यता यकिन गरिएको छ :

तालिका १५: व्यवसाय कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण

क.सं.	व्यवसायको किसिम	संख्या	औषत दर	जम्मा रकम
१	कृषि फर्म	१	२०००	२०००
२	अटो व्यापार	१	१५००	१५००
३	विशाल सिमेन्ट	१	२००००	२००००
४	चस्मा पसल	२	५००	१०००
५	औषधि तथा क्लिनिक	३	३०००	९०००
६	कम्प्युटर इन्टिच्युट	३	१५००	४५००
७	कस्मेटिक पसल	५	१२००	६०००
८	साइकल स्टोर	२	२०००	४०००
९	इलेक्ट्रिकल पसल	९	१०००	९०००
१०	फेन्सी पसल	२५	१२००	३००००
११	मासु पसल	१३	५००	६५००
१२	फर्निचर	१	१५००	१५००
१३	गल्ला भण्डार	२	२२००	४४००
१४	गार्मेन्ट	१	२५००	२५००
१५	जनरल स्टोस	६	१२००	७२००
१६	ग्रिल उद्योग	१	२५००	२५००
१७	हार्ड वेयर	२	२५००	५०००
१८	जुट पसल	१	१०००	१०००
१९	कपडा पसल	१	११००	११००
२०	खाद्य सप्लायर्स	१८	२२००	३९६००
२१	किराना पसल	५०	५५०	२७५००
२२	कुखुरा फर्म	१	२०००	२०००
२३	मदिरा पसल	५	२२००	११०००

क्र.सं.	व्यवसायको किसिम	संख्या	औषत दर	जम्मा रकम
२४	मसला पसल	४	८००	३२००
२५	मिस्टान्न भण्डार	३	५००	१५००
२६	मोबाइल पसल	९	१०००	९०००
२७	मनि ट्रान्सफर	१	२०००	२०००
२८	मोटर साइकल स्टोर्स	२	२५००	५०००
२९	नास्ता पसल	१५	१०००	१५०००
३०	विविध	६६	१०००	६६०००
३१	पान पसल	१	३००	३००
३२	प्रेस	२	१२००	२४००
३३	फोटो स्टुडियो	३	८००	२४००
३४	रेष्टुरेन्ट	५	१०००	५०००
३५	सैलुन	७	३५०	२४५०
३६	स्टेसनरी	१	१०००	१०००
३७	सुनचाँदी पसल	२	३०००	६०००
३९	टेलर्स	३	१५००	४५००
	जम्मा	**२७८**		**३२४५५०**

सुझावहरू

- ❖ व्यवसायको प्रकृति तथा पूँजीगत लगानीको आधारमा वर्गीकरण गर्ने र दर निर्धारण गर्ने
- ❖ गाउँपालिका क्षेत्रमा व्यवसाय गर्नका लागि गाउँकार्यपालिकाबाट व्यवसाय संचालन इजाजत लिनुपर्ने व्यवस्था गर्न रोहिणी उद्योग वाणिज्यसँग सहकार्य तथा समन्वय गर्ने
- ❖ व्यवसाय कर संकलनको लागि वर्षमा १ पटक व्यवसाय कर संकलन अभियान सञ्चालन गर्ने
- ❖ व्यवसायीहरूले कर चुक्ता प्रमाणपत्र लिंदा व्यवसाय नवीकरण गरेको प्रमाण अनिवार्य रुपमा पेश गर्नुपर्ने नीति निर्माण गरी आन्तरिक राजश्व कार्यालय, घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय तथा उद्योग वाणिज्य संघ कार्यालयसँग सहकार्य गर्ने
- ❖ व्यवसाय करको नवीकरण र दर्ता शुल्क फरक बनाउने क

(ङ) जडिवुटी, कवाडी, जीवजन्तु कर

विद्यमान अवस्थाः

गाउँपालिका क्षेत्रभित्र कुनै व्यक्ति वा संस्थाले उन, जडिबुटी, कवाडी, माल, र प्रचलित कानूनले निषेध गरेको जीवजन्तु बाहेकका अन्य मृत मारिएका जीवजन्तुहरूको हाड, सिङ, प्वाख, छाला जस्ता वस्तुको व्यवसायिक कारोबार गरेवापत कर लगाई असुल उपर गर्ने व्यवस्था गरेको छ । आर्थिक ऐनको दफा (६) मा कवाडिजन्य वस्तुहरूको व्यवसायिक कारोबार गर्दा लाग्ने करको व्यवस्था गरेको छ र अनुसूची (५) मा कवाडिजन्य वस्तुहरूको करको दर उल्लेख गरिएको छ । अनुसूचीमा मृत जनावरको हाड, सिङ, प्वाख, छाला, जस्ता वस्तुका दर रेट राखिएको छ तर टिन, फलाम, बोत्तल जस्ता कवाडि वस्तुहरूको दर उल्लेख गरिएको छैन ।

आ.व.२०७७/७८ मा यस शीर्षकबाट रकम संकलन भएको थिएन । चालु आ.व.मा पनि यस शीर्षकबाट आय अनुमान नगरिएको र मंसिर मसान्तसम्म पनि कुनै रकम संकलन नभएको स्थिति छ ।

संभावना

सरोकारवालाहरूसँगको छलफलको आधारमा कवाडी सामानको व्यवसायिक कारोबार गर्ने व्यवसायीसँग ठेक्का प्रक्रियाबाट एकमुष्ट रुपमा रु १ लाख ५० हजार संकलन हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ ।

सुझावहरू

- जडीबुटी, कवाडी तथा जीवजन्तु कारोबार इजाजत दस्तुर र करको दर निर्धारण गर्ने
- यसको व्यवसायिक कारोबार गर्नेलाई इजाजत गरी कारोबारको आधारमा कर संकलन गर्ने
- आर्थिक ऐनमा टिन, फलाम, बोत्तल जस्ता कवाडि वस्तुहरूको दर उल्लेख गर्ने

(च) विज्ञापन कर

विद्यमान अवस्था:

यस गाउँपालिकाको आर्थिक ऐनको दफा -९) मा विज्ञापन कर सम्बन्धी उल्लेख गरी अनुसूची (८) मा विभिन्न किसिमका विज्ञापनका सामग्रीहरूको विज्ञापन गर्दा लाग्ने विज्ञापन करको दरहरू निर्धारण गरेको छ ।

यसबाट आ.व.२०७७/७८ मा कुनै पनि रकम संकलन भएको छैन । चालु आ.व.का लागि यस शीर्षकमा रकम अनुमान नगरिएको र मंसिर मसान्त सम्म रकम संकलन नभएको स्थिति रहेको छ ।

संभावना:

गाउँपालिकामा सूचीकृत कम्पनी तथा छलफलको आधारमा गाउँपालिका क्षेत्र भित्र विभिन्न स्थानमा गरी करिब २७७ वटा विभिन्न विज्ञापनका सामग्री राखिएको अनुमान गरिएको छ। सोही अनुमानका आधारमा विश्लेषण गरी विज्ञापन करको देहायअनुसार सम्भाव्यता एकिन गरिएको छ :

तालिका १६: विज्ञापन कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण

विज्ञापन सामग्री	एकाई	औषत दर प्रति गोटा (रु.)	संख्या	औषत साइज	संभाव्य रकम (रु.)
ग्लोब साइनवोर्ड डिपियस वोर्ड	प्रति वर्ग फुट	६०	१२	१६	११५२०
वाल वोर्ड थ्री डि	प्रति वर्ग फुट	६०	१०	१३	७८००
वाल वोर्ड लाइट समेत	प्रति वर्ग फुट	६०	२०	१२	१४४००
फ्लेक्स वोर्ड	प्रति वर्ग फुट	४५	२५	१६	१८०००
भित्तेलेखन	वर्ग मी.	२०	३०	२२	१३२००
पोल व्यानर	प्रति मी.	५००	१५०	३	२२५०००
वाल पेन्ट विज्ञापन	प्रति वर्ग फुट	२०	३०	१०	६०००
जम्मा			२७७		२९५९२०
				६०%	१७७५५२

सुझावहरू

- विज्ञापन सामग्री तथा प्रयोग भएका स्थानका सन्दर्भमा यकिन तथ्याङ्क संकलन गर्ने
- संकलित विवरण अनुसार विज्ञापनको करको दर निर्धारण गर्ने
- न्युनतम संकलन हुन सक्ने गरी ठेक्का अंक गणना गर्ने र ठेक्का दिने
- आर्थिक ऐनको दफा ९ मा उल्लेख गरिएको प्रदेश कानून स्वीकृत भई सो कानूनमा अन्यथा व्यवस्था भएको अवस्थामा सोही बमोजिम हुनेछ भन्ने वाक्य हटाउनु पर्ने

(छ) साना सवारी साधन कर

विद्यमान अवस्था:

विद्यमान व्यवस्था अनुसार गाउँपालिका क्षेत्रभित्र टाँगा, रिक्सा, अटो रिक्सा, ईरिक्साको दर्ता र नवीकरण वापत सवारी कर लगाउने अधिकार रहेको छ । सो व्यवस्था अनुसार गाउँपालिकाले आर्थिक ऐनको दफा ८ मा गाउँपालिका क्षेत्र भित्र ठेगाना रहने गरी दर्ता भएका रोहिणी गाउँ क्षेत्रभित्र चल्ने सवारी साधनमा वार्षिक कर लगाउने गरी अनुसूची (

७) मा करका दर निर्धारण गरेको छ । अनुसूचीमा उल्लेख गरिएका सबै सवारी साधनहरू साना सवारी साधन अन्तर्गत पर्दैनन ।

यसबाट आ.व.२०७७/७८ मा कुनै पनि रकम संकलन भएको छैन । चालु आ.व.का लागि यस शीर्षकमा रकम अनुमान नगरिएको र मंसिर मसान्त सम्म रकम संकलन नभएको स्थिति रहेको छ ।

संभावना:

गाउँपालिका क्षेत्रमा सडक यातायातको विकास र विस्तारसँगै करिब ५० साना सवारी साधनहरू रहेको अनुमान गरिएको छ । गाउँपालिकाले प्रति अटोरिक्सा दर्ता तथा नवीकरण वापत रु. १००० साना सवारी कर निर्धारण गर्दा यसबाट वार्षिक रु ४०,००० संकलन हुन सक्ने सम्भावना देखिन्छ ।

तालिका १७: साना सवारी कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण

क्र.सं.	सवारी साधन	अनुमानित संख्या	कर	जम्मा सम्भाव्य रकम रु
१	अटो रिक्सा, ई रिक्सा	३०	१०००	३००००
२	ठेलागाडा, टाँगा, रिक्सा	२०	५००	१००००
जम्मा		**५०**		**४००००**

सुझावहरू

- आर्थिक ऐनमा उल्लेख गरिएका सवारी साधनहरू सबै साना सवारी साधन अन्तर्गत पर्दैनन यसलाई सच्याउनुपर्ने
- साना सवारी साधनको लगत तयार पारी सबै साना सवारी साधनलाई करको दायरामा ल्याउनुपर्ने ।

३.४.२ गैर कर राजश्व

(क) ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा तथा माटोजन्य वस्तु बिक्री

विद्यमान अवस्था:

विद्यमान कानुनी व्यवस्था अनुसार वातावरण संरक्षण ऐन २०७६ र नियमावली २०७७ को व्यवस्था अनुसार संक्षिप्त वातावरण अध्ययन, प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण र वातवरणीय प्रभाव मूल्याकंनको समेत व्यवस्था गरिएको छ र सो अनुसार अध्ययनको सिफारिशका आधारमा बिक्री दर निर्धारण गरी गाउँपालिकाले ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, भरान बिक्री गर्न सक्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ । यस गाउँपालिका आर्थिक ऐनको दफा (१६) मा गाउँपलिका क्षेत्रभित्र रहेका नदी, बगरबाट नदीजन्य पदार्थ बिक्री गर्दा अनुसूची (१३) बमोजिम शुल्क लाग्ने उल्लेख गरिएको छ ।

आ.व. २०७७/०७८ मा ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, ग्राभेल बिक्रीबाट रु २३ लाख ५५ हजार ७ सय १६ संकलन भएको थियो । चालु आ.व.मा यस शीर्षकमा २६ लाख अनुमान गरिएकोमा मंसिर मसान्तसम्म रकम संकलन भएको देखिदैन ।

संभावना:

पूर्व वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन अनुसार रोहिणी खोलाको विभिन्न घाटबाट २८०४५ घन मिटर नदीजन्य पदार्थ बिक्री गर्न सकिने देखिएको छ । संकलन र बिक्रीको लागि प्रति घ.फि रु ६ को दरले हिसाब गर्दा रु ५९ लाख ४१ हजार ९ सय ६८ संकलन हुने देखिन्छ । उक्त रकमबाट प्रदेश सरकारलाई ४० प्रतिशत दिंदा रु ३५ लाख ६४ हजार ६ सय १४ गाउँपालिकाले प्राप्त गर्ने देखिन्छ ।

तालिका १८: वातावरणीय अध्ययन गरिएका उत्खनन स्थलहरू नदीजन्य पदार्थ बिक्री सम्भावना

क्र.सं.	नदी तथा स्थानका नाम	वडा नं	वार्षिक उत्खनन् योग्य परिमाण (घ.मि)	वार्षिक उत्खनन् योग्य परिमाण (घ.मी.)	वार्षिक उत्खनन् योग्य परिमाण (घ.फि.)	बिक्री रकम प्रति घ.फि.(रु.)	सम्भाव्य बिक्री रकम (रु.)	बाँडफाँटबाट प्राप्त (६० प्रतिशत)
१	स्थल १ : खरबिन्द टोल क्षेत्र १	१	४२२४	३१६८	१११८६२	६	६७११७२	४०२७०३
२	स्थल २ : चुनौली खरबिन्द टोल क्षेत्र २	१	३३८७	२५४०	८९६८७	६	५३८१२४	३२२८७५
३	स्थल २ : खरबिन्द टोल क्षेत्र ३	२	४४४८	३३३६	११७७९४	६	७०६७६५	४२४०५९
४	स्थल ३ : बैरिहवा	२	१४६६१	१०९९६	३८८२६९	६	२३२९६१३	१३९७७६८
५	स्थल ४ : हनुमान गडिया	१	१०५७४	८००५	२८२६५७	६	१६९५९३९	१०१७५६४
जम्मा			३७२९४	२८०४५	९९०२६९	६	५९४१६१४	३५६४९६८

नोट : १ घन मीटर बराबर ३५.३१ घन फिट

उक्त रकम नेपाल सरकारबाट जारी ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा उत्खनन, विक्री तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड, २०७७ बमोजिम प्रदेश सरकारसँग ४० प्रतिशत रकम बाँडफाँट गर्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

(ख) काठ दाउरा, जराजुरी, दहत्तर बहत्तर बिक्री

विद्यमान अवस्था:

गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्रको वन क्षेत्र बाहेक **सार्वजनिक तथा ऐलानी जग्गामा रहेको** काठ दाउरा, जराजुरी, दहत्तर बहत्तर आदिको विक्री गर्न सक्ने र सो बाट प्राप्त आम्दानी स्थानीय संचित कोषमा जम्मा हुने स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ (संशोधन) व्यवस्था रहेको छ । यस अनुसार वन क्षेत्र बाहेक सार्वजनिक प्रति जग्गामा रहेका काठ, दाउरा, जराजुरी, दहत्तर बहत्तरको बिक्रीको लागि गाउँपालिकाले बिक्री दर निर्धारण गरेको, बिक्रीको लागि ठेक्का लगाएको र रकम संकलन गरेको छैन ।

संभावना:

यस गाउँपालिका क्षेत्रमा विशेष गरी रोहिणी खोलामा बगेर आउने रुख तथा काठ दाउरा आउने र सोको अनाधिकृत रुपमा प्रयोग भईरहेको छ । यसलाई गाउँपालिकाले संकलन गरी विक्री गर्ने यसबाट आम्दानी गर्न सक्ने सभावना रहेको छ। रोहिणी खोलाबाट वगेर आउने रुखहरूबाट वार्षिक कम्तीमा १००० क्यूविक फिट जति संकलन हुने सक्ने र प्रति क्यूविक फिट रु. ३०० दरले विक्री गर्दा वार्षिक रु ३ लाख आयको संभावना रहेको देखिन्छ।

(ग) बहाल बिटौरी शुल्क

विद्यमान अवस्था:

यस गाउँपालिकाको आर्थिक ऐनमा गाउँपालिका क्षेत्रभित्र आफूले निर्माण, रेखदेख, वा सञ्चालन गरेका हाट बजार वा पसलमा कार्यपालिकाले निर्णय गरे बमोजिम बहाल बिटौरी शुल्क लगाई असूल उपर गर्ने व्यवस्था गरेको छ र अनुसूचीमा यसका दरहरू उल्लेख गरिएको छैन ।

आ.व.२०७७/७८ मा यस शीर्षकबाट आय संकलन भएको थिएन । चालु आ.व.मा पनि यस शीर्षकमा कुनै रकम अनुमान नगरिएको र मंसिर मसान्तसम्म पनि कुनै रकम संकलन भएको अवस्था छैन ।

संभावना:

गाउँपालिकाको धकधइमा हाट बजार लाग्ने गरेको थियो । कोभिड १९ को प्रभावले बन्द भएको थियो । सामान्य परिस्थिति भएपश्चात यस ठाउँमा पून हाट बजार सञ्चालनमा ल्याउन सकिने र यसबाट गाउँपालिकालाई वार्षिक १ लाख ५० हजार बहाल बिटौरी शुल्क संकलन गर्न सकिनेछ ।

सुझावहरू

- बहाल बिटौरी शुल्कलाई आर्थिक ऐनको दफामा उल्लेख गरी अनुसूचीमा दर उल्लेख गर्ने
- गाउँपालिकामा ऐलानी जग्गामा बनेका घर टहरामा बसोबास गर्नेको यकिन तथ्याङ्क निकाली बहाल बिटौरी शुल्कको दायरामा ल्याउने ।

(घ) नक्सा पास दस्तुर

विद्यमान अवस्था:

आर्थिक ऐनको २०७८ को दफा ११ मा नक्सापास सम्बन्धी व्यवस्था गरिएको छ । यस ऐनमा यस गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र निर्माण हुने घर, टहरा, गोदाम, सेड, आदि निर्माण गर्दातथा पुराना घर, टहरा, सेड आदिको अभिलेखीकरण गर्दा तथा औद्योगिक क्षेत्रको प्रवर्धन गर्न र सहजीकरण गर्नकालागि भैरहवा विशेष आर्थिक क्षेत्रभित्र निर्माण हुने औद्योगिक भवनहरू, घर टहरा सेडमा अनुसूची (१०) बमोजिमको शुल्क तथा दस्तुर लगाउने प्रावधान राखिएको छ । पुरानो नक्सा नियमित गर्दा तथा नयाँ नक्सा पास गर्दा भैरहवा विशेष आर्थिक क्षेत्रको सिफारिस पत्र, लिजमा लिएको सम्झौता पत्र, जग्गा धनी प्रमाण पत्रको आधारमा नक्सा पास नियमित गर्ने प्रावधान राखिएको छ ।

आ.व.२०७७/७८ मा नक्सापासबाट ६८ करदाताबाट रु. ८ लाख ४० हजार ९ सय २८ संकलन भएको थियो । चालु आ.व. मा यसबाट रु १० लाख संकलन हुने अनुमान गरिएकोमा मंसिर मसान्त सम्ममा रु ४ लाख २६ हजार ९ सय ७१ संकलन भएको छ ।

सम्भावना:

यस गाउँपालिका क्षेत्रमा हालका दिनमा आवासीय र व्यापारिक दुवै थरिका भवन निर्माणमा विस्तारै बढ्दै गइरहेको छ । सरोकारवालाहरूसँगको छलफलको आधारमा आगामी आ.व.मा गाउँपालिका क्षेत्रमा करिब ३५ वटा भवन निर्माण मापदण्ड २०७२ अनुसार बन्ने, १०० वटा घरहरू अभिलेखीकरण गरिने, १० वटा कच्ची घरहरू निर्माण हुने र ३० वटा घरहरूले निर्माण सम्पन्नता लिने अनुमान गर्दा तपशिल बमोजिमको दस्तुर संकलन हुने सम्भावना रहेको छ :

तालिका १९: नक्सा पास दस्तुरको सम्भाव्यता विश्लेषण

भवनको किसिम र बनोट	आगामी आ.व.को अनुमान	दर प्रति वर्ग फिट	औषत घरको क्षेत्रफल (वर्ग फिट)	कूल संभावना रकम (रु.)
भवन निर्माण मापदण्ड २०७२ अनुसार बनेका घर	३५	७	१२००	२९४०००
अभिलेखीकरण	१००	७	१२००	८४००००
कच्ची घर	१०	५००		५०००
घर सम्पन्नता प्रमाण पत्र	३०	१०००		३००००
जम्मा	१७५	५१४	२४००	११६९०००

(ङ) व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर (दर्ता तथा अनुमति दस्तुर)

विद्यमान अवस्था:

स्थानीय सरकारले एफएम रेडियो संचालन, घ वर्गको निर्माण व्यवसाय इजाजत पत्र, विद्यालय स्थापना, स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म, सहकारी, प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम, ट्युसन, कोचिङ, औषधि पसल, प्लटिङ्ग, ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, नुन, माटो, खरीढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन् तथा उपयोग आदि कार्य गर्नको लागि अनुमति दिन र सो बापत दस्तुर संकलन गर्न सक्ने प्रावधान छ । गाउँपालिकाले ***"घ" वर्गका निर्माण व्यवसायी इजाजतपत्र सम्बन्धी कार्यविधि २०७८*** तयार गरी सोही अनुरुप इजाजत पत्र दिने र सो बापत दस्तुर संकलन गरिरहेको छ। यस सम्बन्धी दर आर्थिक ऐनको अनुसूची (४) मा गरेको छ।

आ.व.२०७७/७८ मा यस शीर्षकबाट रु २५ हजार ९ सय रकम संकलन भएको थियो। चालु आ.व.मा रु २ लाख ५० हजार अनुमान गरिएको र चालु आ.व. को मंसिर मसान्त सम्म रु २८ हजार १ सय ५० रकम संकलन भएको देखिन्छ।

सम्भावना:

गाउँपालिका क्षेत्रमा संचालनमा रहेका स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म, "घ" वर्गको निर्माण इजाजत पत्र, सहकारी, विद्यालय आदि अनुमति प्रमाणपत्र दिई नियमित गर्नुपर्ने तथा नयाँ संचालनमा आउन चाहनेलाई इजाजत दिने कानूनी व्यवस्था रहेको छ। यस अध्ययनको क्रममा गरिएको छलफलमा हाल ६७ वटा उल्लिखित व्यवसायिक फर्महरू रहेको अनुमान गरिएको छ । त्यस्ता संस्थाहरूलाई दर्ता तथा अनुमति प्रदान गर्दा व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर संकलनको संभावना देहाय अनुसार रहेको देखिन्छ।

तालिका २०: व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुरको सम्भाव्यता विश्लेषण

क.सं.	व्यवसायको प्रकार	संख्या	औषत दर	कूल संभावना रकम (रु.)
१	घ वर्गका निर्माण व्यवसाय	१०	३०००	३००००
२	फार्मेसी, निजी विद्यालय, तालिम प्रदायक संस्था	१५	१०००	१५०००
३	स्थानीय व्यवसायिक फर्म	२०	१५००	३००००
४	सहकारी	२२	१०००	२२०००
	जम्मा	६७		९७०००

सुझावहरू

- यसमा एफएम, रेडियो, विद्यालय स्थापना, व्यापारिक फर्म, सहकारी, प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम, ट्युसन, कोचिङ, औषधी पसल, प्लटिङ, ढुङ्गा गिट्टी सर्वेक्षण, उत्खनन्, उपयोग गरे वापतको अनुमति दिन र दस्तुर संकलन गर्न सक्ने ।
- आर्थिक ऐनमै दर्ता अनुमति दस्तुर दर निर्धारण गरी संकलन गर्ने
- अनुमति नलिई सञ्चालन गरेमा दण्ड जरिवानाको व्यवस्था गर्ने

(च) सेवा शुल्क

सम्पत्ति तथा आयश्रोत मूल्याङ्कन सेवा शुल्क (अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क)

विद्यमान अवस्था:

गाउँपालिकाले कानून बमोजिम घर, जग्गा लगायत अन्य अचल सम्पत्ति र आयस्रोत मूल्याङ्कन गरी दिए वापत मूल्याङ्कन सेवा शुल्क लिन पाउने व्यवस्था गरेको छ। सो व्यवस्था अनुसार गाउँपालिकाले आर्थिक ऐनमा सम्पत्ति र आयश्रोत मूल्याङ्कन सेवा शुल्कको दर निर्धारण गरेको छैन।

आ.व.२०७७/७८ मा यस शीर्षकबाट आय संकलन भएको थिएन । चालु आ.व.मा पनि यस शीर्षकमा कुनै रकम अनुमान नगरिएको र मंसिर मसान्तसम्म पनि कुनै रकम संकलन भएको अवस्था छैन ।

संभावनाः

सरोकारवालासँगको छलफलका आधारमा गाउँपालिकाले प्रदान गर्ने घरजग्गा लगायत सम्पत्तिको मुल्याङ्कन र आयश्रोत मूल्याङ्कन सम्बन्धी सेवा वार्षिक १०० घरपरिवारले उपयोग गर्ने र सो वापत रु. १००० शुल्क निर्धारण गर्दा आगामी आ.व.मा सम्पत्ति तथा मूल्याङ्कन सेवा शुल्कबाट करिब रु.१ लाख सेवा शुल्क संकलन हुने अनुमान गरिएको छ ।

(छ) सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुर

विद्यमान अवस्थाः

गाउँपालिकाले विभिन्न किसिमका सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुरको दर आर्थिक ऐनमा निर्धारण गरी कार्यपालिकाको कार्यालय तथा वडाबाट संकलन गरी आएको छ । आ.व. २०७७/७८ मा सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुरबाट रु २८ लाख ४२ हजार १ सय ३३ रकम संकलन भएको थियो । व्यक्तिगत घटना दस्तुरबाट रु ९६ हजार ७ सय ५०, नाता प्रमाणित दस्तुरबाट रु ४८ हजार ७० र अन्य दस्तुरबाट रु १४ लाख २१ हजार ३ सय १९ संकलन भएको थियो । चालु आ.व. मा सिफारिस दस्तुरबाट रु २५ लाख, व्यक्तिगत घटना दस्तुरबाट रु ३ लाख अनुमान गरिएकोमा मंसिर मसान्तसम्ममा सिफारिसबाट रु १६ लाख २० हजार ४९, व्यक्तिगत घटना दस्त्रबाट रु २ लाख ५९ हजार ८ सय ७०, नाता प्रमाणितबाट रु ४० हजार २ सय ४० र अन्य दस्तुरबाट रु १२ लाख ११ हजार ५ सय ८७ संकलन भइसकेको छ ।

सम्भावनाः

गाउँकार्यपालिका कार्यालय र वडा कार्यालयहरूबाट वार्षिक रुपमा हुने सिफारिस घटना दर्ता दस्तुर, नाता प्रमाणित दस्तुर, र अन्य दस्तुर गरी जम्मा १२४५० वटा सिफारिस हुने अनुमान गरिएको छ । शीर्षकगत रुपमा भन्दा सिफारिस वापत रु २४ लाख , व्यक्तिगत घटना दस्तुरबाट रु ६० हजार, नाता प्रमाणित दस्तुर रु १ लाख ५० हजार र अन्य दस्तुरबाट रु ३ लाख ७५ हजार संकलन हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ ।

तालिका २१: सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुरको सम्भाव्यता विश्लेषण

क्र.सं.	सिफारिश प्रमाणीकरणको विवरण	आगामी आ.व.को अनुमानित संख्या	औषत रकम	रकम (रु.)
१	सिफारिश दस्तुर	८०००	३००	२४०००००
२	घटना दर्ता दस्तुर	३००	२००	६००००
३	नाता प्रमाणित दस्तुर	३००	५००	१५००००
४	अन्य दस्तुर	२५०	१५००	३७५०००
	जम्मा	१२४५०		२९८५०००

(ज) फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क

विद्यमान अवस्थाः

गाउँपालिकाले फोहोरमैला संकलन तथा व्यवस्थापन सेवा दिए वापत शुल्क लिन सक्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ । सो बमोजिम चालु आ.व.को आर्थिक ऐनमा गाउँपालिकाले फोहोरमैला संकलन सेवा वापत शुल्कको दर (नीजि घर, संस्थागत र होटेल रेष्टुरेण्ट तथा अन्य पसलहरू) निर्धारण गरेको छैन ।

आ.व.२०७७/७८ मा यस शीर्षकबाट आय संकलन भएको थिएन । चालु आ.व.मा पनि यस शीर्षकमा कुनै रकम अनुमान नगरिएको र मंसिर मसान्तसम्म पनि कुनै रकम संकलन भएको अवस्था छैन ।

सम्भावनाः

सरोकारवालाहरूसँगको छलफलको आधारमा यस गाउँपालिकाको पक्की सडक वरपरका क्षेत्रहरूका घरहरूबाट उत्पन्न हुने फोहरमैलाको व्यवस्थापन गरेपछि त्यसबाट शुल्क संकलन गर्दा वार्षिक रु १ लाख ५० हजार संकलन हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ ।

(भ) महशुल

१. खानेपानी महशुल

विद्यमान अवस्थाः

गाउँपालिकामा खानेपानी तथा सरसफाई अभियान अन्तर्गत एक घर एक धारा कार्यक्रमका लागि ३ वटा खानेपानी तथा सरसफाई आयोजनाहरू स्थानीय उपभोक्ता समिति मार्फत संचालन भईरहेका छन् । उपरोक्त आयोजनामा संघ/प्रदेश र गाउँपालिकाले ठूलो लगानी गरेको छ । तथापि यसबाट महशुल वापत हालसम्म कुनै आम्दानी गरेको छैन । यसका लागि गाउँपालिकाले महशुलको दर र संकलन प्रक्रिया समेत आर्थिक ऐनमा निर्धारण गरेको छैन । गत आ.व. खानेपानी महशुल रकम संकलन नभएको चालु आ.व.मा रकम अनुमान नगरेको देखिन्छ ।

संभावनाः

गाउँपालिकाले महशुल निर्धारण गरी संचालित खानेपानी तथा सरसफाई आयोजनाबाट महशुल वापत आय संकलन गर्ने संभावना रहेको छ । एक घर एक धारा अभियान अन्तर्गत करिब १९५८ घरधुरीबाट उपभोक्ता समिति वा साझेदार संस्थासँगको साझेदारीमा महशुल संकलनको संभावना रहेको छ। खानेपानीको महशुल संकलनको संभाव्यता देहायअनुसारको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २२: खानेपानी महशुलको सम्भाव्यता विवरण

सि.नं.	खानेपानी आयोजनाको नाम र स्थान	लाभान्वित घरधुरी	मासिक महशुल दर (औषत)	कुल रकम (रु)	गाउँपालिकाको लागि १५ प्रतिशत	सम्भावना रकम (रु.)
१	धकधई खानेपाने उपभोक्ता समिति	६५३	१२५	८१६२५	१५	१२२४३.७५
२	पजरकट्टी खानेपाने उपभोक्ता समिति	४२०	१२५	५२५००	१५	७८७५
३	पोखर खानेपानी उपभोक्ता समिति	८८५	१२५	११०६२५	१५	१६५९३.७५
	जम्मा	**१९५८**		**२४४७५०**		**३६७१२.५**

परिच्छेद – चार : आय संकलनको संस्थागत क्षमता तथा संकलन अवस्था

४.१ राजश्व परिचालन संस्थागत तथा नीति विश्लेषण

रोहिणी गाँउपालिकाले राजश्व परिचालनको अवस्थामा सुधार ल्याउनकालागि लिन सक्ने नीतिगत व्यवस्था यस प्रकार रहेको छ :

१) गाउँपालिका क्षेत्रभित्र स्थापना गर्न चाहने उद्योगी व्यवसायीहरूकालागि लगानीमैत्री वातावरण बनाइनेछ ।

२) गाउँपालिकाभित्र रहेका ऐलानी, पर्ती सार्वजानिक जग्गा, पोखरी, कूलो जस्ता सार्वजानिक महत्वका सम्पत्तिको नक्साङ्कन र सिमाङ्कन गरी संरक्षण गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

३) गाउँपालिका क्षेत्रमा सञ्चालनमा गरिने उद्योग, व्यवसाय सञ्चालनमा गाउँपालिकाले आवश्यक सहयोग गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

४) संघिय सरकार र प्रदेश सरकारको सहयोगमा यस गाउँपालिकाको वडा नं २ र ४ मा रमणीय वातावरणको पार्क निर्माण गरी सञ्चालनमा ल्याइनेछ ।

५) **“समयमै कर तिरौ, गाउँपालिकाको विकासमा सहभागी बनौं”** भन्ने नारालाई सार्थक बनाउन करदाता शिक्षा, कर सप्ताह, कर शिविर जस्ता कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

६) गाउँपालिकाको प्रत्येक वडाबाट गरिने कामलाई विद्युतीय माध्यमबाट सञ्चालन गर्न सबै वडामा विद्युत तथा इन्टरनेटको सुविधालाई सुनिश्चित गरिनेछ ।

७) आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली अवलम्बन गर्दै आन्तरिक तथा अन्तिम लेखा परीक्षण समयमै सम्पन्न गरी बेरुजु फछ्यौट कार्यलाई प्राथमिकतामा राखी बेरुजु रकम कम गर्दै शुन्य बेरुजु बनाइनेछ ।

८) निर्धारित समय भन्दा ढिलो कर तिर्नेलाई जरिवाना तथा छिटो तिर्नेलाई प्रोत्साहनको व्यवस्था गरिनेछ ।

९) विज्ञापन कर सम्बन्धी सम्भाव्यता अध्ययन गरी न्यूनतम ठेक्का अंक कायम गरिनेछ ।

१०) जडिबुटी, कवाडी र जिवजन्तु कर सम्बन्धी संभाब्यता अध्ययन गरी न्यूनतम ठेक्का अंक कायम गरिनेछ ।

११) साना सवारी साधनको लगत संकलन गरी करको दायरामा ल्याइनेछ ।

१२) विभिन्न कर दस्तुरहरूको बारेमा स्थानीय संचार माध्यम मार्फत प्रचार प्रसार गर्ने गरिनेछ ।

१३) स्थानीय सञ्चार माध्यमको अधिकतम् प्रयोग गरी करदाताहरूलाई कर तिर्न सुसुचित गरिनेछ ।

१४) गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय र वडा कार्यालयहरू र बजार क्षेत्रमा करबाट संकलन भएको रकम खर्च हुने शीर्षक समावेश गरी फ्लेक्स प्रिन्ट बनाई टाँसिनेछ ।

१५) कर संकलनमा हुन सक्ने चुहावटलाई ध्यानमा राखी अनुगमनलाई थप प्रभावकारी बनाउने छ ।

१६) राजश्व उप शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरू र वडा सचिवहरूलाई राजश्व संकेत अनुसार राजश्व संकलन गर्न आवश्यक तालिम उपलब्ध गराइनेछ ।

४.२ राजश्व सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यको पहिचान

संकलित सूचनाको अध्ययन तथा विश्लेषण र छलफल कार्यक्रमबाट प्राप्त सुझावको आधारमा पहिचान भएका यस गाउँपालिकाको राजश्व सुधारको लागि गर्नुपर्ने प्रमुख कार्यहरू देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

- सरोकारवालासँग अन्तरक्रिया तथा छलफल गरी व्यवसायीहरूलाई गाउँपालिका कार्यालयमा दर्ता गराउने
- व्यवसायीहरूलाई उनीहरूले तिर्नुपर्ने राजश्वको जानकारी मोबाइलमा पठाउने
- अनुगमन समिति गठन गरी राजश्व तिरे नतिरेको एकिन गरी नतिरेका भए फोनबाट जानकारी गराउने
- कर समयमै तिर्नेलाई पुरस्कार र नतिर्नेलाई जरिवानाको व्यवस्था गर्ने
- करदाताहरूलाई राजश्व सम्बन्धी जानकारी गराई कर तिर्नु हाम्रो दायित्व हो भन्ने बोध गराउनु

- करदाताको दायरा पहिचान गरी तथ्याङ्क संकलन गर्ने करको दायरा अभिवृद्धि गर्ने
- वडा कार्यालयले करदाताको अभिलेख चुस्त दुरुस्त राख्ने र करको दायरामा ल्याउन नीति नियम बनाउने
- वडा कार्यालयको क्षमता अभिवृद्धि गरी बैंक मार्फत कर संकलनको व्यवस्था मिलाउने

४.३ आय संकलनको संस्थागत क्षमता

४.३.१ राजश्व प्रशासन तथा परिचालनको व्यवस्था

राजश्व संकलनकोलागि राजश्व शाखामा कार्यरत कर्मचारी, राजश्व संकलन स्थलको भौतिक अवस्था, फर्निचर, कम्प्युटर, प्रिन्टर, यातायातका साधन तथा अन्य भौतिक सुविधाहरू, राजश्व संकलनको प्रक्रिया तथा संकलन भएको राजश्वको बैंकमा दाखिला गर्ने विधि, राजश्व सम्बन्धी डाटावेस, राजश्व प्रशासनमा सफ्टवेयर र सोको प्रयोग, विलिङ्ग सम्बन्धी व्यवस्था, राजश्व सम्बन्धी डाटावेस, राजश्व प्रशासनमा सफ्टवेयर सम्बन्धी विवरण यस प्रकार रहेको छ।

क) राजश्व शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरूको विवरण

राजश्व उप शाखामा एक जना अधिकृतस्तर र एक जना सहायक कम्प्युटर अपरेटर गरी दुई जना कर्मचारीबाट कार्यसम्पादन भइरहेको छ । राजश्व शाखामा कार्यरत कर्मचारी सम्बन्धी विवरण पद र तह उल्लेख गरी तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका २३: गाउँपालिकाको राजश्व उप शाखामा कार्यरत कर्मचारी सम्बन्धी विवरण

क.सं.	नाम	पद	संख्या
१	श्री कर्ण कुमार के.सी.	शाखा अधिकृत	१
२	श्री कृष्ण मोहन यादव	सहायक कम्प्युटर अपरेटर	१
	जम्मा		२

स्रोत: रोहिणी गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, २०७७

ख) कार्यकक्ष तथा कार्य स्थलको पर्याप्तता

राजश्व उप शाखाको लागि १ वटा कोठाको व्यवस्था गरिएको छ । ७ वटा वडाहरूको कार्यालयमा राजश्व संकलनकालागि कम्प्युटर, प्रिन्टर र स्क्यानरको व्यवस्था गरिएको छ। सबै वडाहरूमा सफ्टवेयर जडान गरी राजश्व संकलन गर्ने गरिएको छ।

ग) फर्निचर, कम्प्यूटर, प्रिन्टर, यातायातका साधन तथा अन्य भौतिक सुविधाहरू

यस उप शाखामा १ वटा कम्प्युटर, १ वटा प्रिन्टर, र १ वटा स्क्यानर १ वटा टेबल र १ वटा दराजको व्यवस्था गरिएको छ।

घ) राजश्व परिचालन सम्बन्धी प्रक्रियागत र प्रशासनिक व्यवस्था

यस गाउँपालिकाले प्रशासन अनुगमन तथा योजना शाखा अन्तर्गत राजश्व उप शाखा गठन गरी राजश्व परिचालनसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण कार्यहरू उक्त उप शाखा मार्फत् हुँदै आईरहेको छ। स्थलगत अवलोकन तथा विभिन्न सूचनाका आधारमा हेर्दा हाल गाउँपालिकाको राजश्व परिचालनको प्रशासनिक व्यवस्था देहायअनुसार रहेको छ :

- राजश्व व्यवस्थापन उप शाखामा हाल शाखा अधिकृत १ जना सहायक कम्प्युटर अपरेटर १ जना गरी जम्मा २ जनाबाट राजश्व सम्बन्धी कार्य हुँदै आएको छ।
- राजश्व उवशाखाका लागि बेग्लै कार्यकक्षको व्यवस्था गरी कम्प्युटर, प्रिन्टर, सफटवेयर तथा फर्निचरको व्यवस्था गरिएको छ।

- ❖ उप शाखामा विगत आ.व.मा संकलन भएका राजश्व सम्बन्धी तथ्याङ्क, विभिन्न आर्थिक वर्षहरूको राजश्व बजेट, विभिन्न ठेक्का प्रक्रियाका दस्तावेजहरू, राजश्व परिचालनसँग सम्बन्धित ऐन, कानुन तथा कार्यविधिहरू जस्ता आवश्यक तथ्याङ्क तथा दस्तावेजहरू व्यवस्थित रुपमा राखिएको छ ।
- ❖ गाउँपालिकाको राजश्व उप शाखा तथा ७ वटै वडा कार्यालयहरूमा उक्त सफ्टवेयर जडान गरी कम्प्युटरको प्रयोग गरी बिल काटिँदै आएको छ ।
- ❖ राजश्व सफ्टवेयर संचालन सम्बन्धी वडा कार्यालयका सम्बन्धित कर्मचारीहरू तथा राजश्व उप शाखाका कर्मचारीहरूलाई राजश्व सम्बन्धी ज्ञानको कमी रहेको देखिन्छ ।
- ❖ सफ्टवेयरमा राजश्वका शीर्षकहरू हाल नेपाल सरकारले व्यवस्था गरेको राजश्व कोड तथा शीर्षक अनुसार पुरा नभएकाले संकलन गरिएको राजश्वका शीर्षकहरू नमिल्दा अन्य करमा रकम काटिने गरेको छ ।

गाउँकार्यपालिका कार्यालयबाट देहायका शीर्षकमा राजश्व संकलन हुने गरेको छ :

- ठेक्का बन्दोवस्त भई संकलन हुने आय
- नक्सापास दस्तुर
- बोलपत्र बिक्री
- घ वर्गको निर्माण व्यवसाय इजाजत दस्तुर
- स्कुलको सिफारिश तथा अनुमती दस्तुर
- वडा कार्यालयबाट संकलन गर्न नमिल्ने विविध सिफारीश दस्तुरहरू
- दण्ड तथा जरिवाना आदि ।

माथि उल्लेखित बाहेकका निम्नलिखित राजश्व वडा कार्यालयले नै संकलन गर्ने गरेको छ :

- मालपोत कर
- सम्पत्ति कर
- घटना दर्ता विलम्ब दस्तुर
- चार किल्ला प्रमाणित
- घरबाटो सिफारिस
- जग्गा नामसारी सिफारिस
- जाति सिफारिस
- आय स्रोत प्रमाणित
- कर चुक्ता सिफारिस
- नाता प्रमाणित दस्तुर
- विद्युत जडान तथा नाम सारी सिफारिस
- बहाल कर
- नक्सापास सिफारिस
- कृषि फर्म सिफारिस
- व्यवसाय कर
- घरजग्गा बहाल कर
- जरिवाना आदि ।

- ❖ वडा कार्यालयहरूबाट संकलित राजश्व अनलाइन प्रविधिबाट बिल काट्ने र उठेको रकम दैनिक/साप्ताहिक/मासिक रुपमा बैंक दाखिला गर्ने गरिएको छ ।
- ❖ आर्थिक ऐनमा कर, शुल्क र दस्तुर राजश्व अधिकारका सबै शीर्षकहरूमा दर निर्धारण नभएको तथा उपयुक्त शीर्षकमा आम्दानी प्रविष्ट नगरिएको ।
- ❖ राजश्वको अनुमान र यथार्थ संकलन बीचको तालमेल कमी रहेको छ ।
- ❖ घरले चर्चेको नम्बरी जग्गामा सम्पत्ति कर र त्यसभन्दा बाहेकको जग्गामा मालपोत कर र ऐलानी जग्गा तथा त्यस जग्गामा बनेको घरमा बहाल विटौरी शुल्क लिनुपर्ने
- ❖ सम्पत्ति कर व्यवस्थापन कार्यविधि बनाई लागु गर्नुपर्ने
- ❖ गाउँपालिकाले राजश्व परिचालनलाई प्रभावकारी बनाउने उद्देश्यका साथ देहाय अनुसारका प्रयासहरू भएका छन
  - राजश्व उप शाखा र ७ वटै वडामा राजश्व संकलन सफ्टवेयरको प्रयोग गरिएको
  - राजश्व उप शाखाको लागि अलग्गै कोठाको व्यवस्था गरी कम्प्युटरबाट बिल काट्ने प्रणालीको विकास भएको

ङ) राजश्व सम्बन्धी डाटावेस, राजश्व प्रशासनमा सफ्टवेयर र सोको प्रयोग

राजश्व संकलनको लागि सफ्टवेयर प्रयोग गरिएको छ । यस सफ्टवेयरमा आर्थिक ऐनमा व्यवस्था गरिएका करका दरहरू प्रविष्ट गरिएका छन । सबै सेवाग्राहीको विवरण यस सफ्टवेयरमा प्रविष्ट गरिएको छ । कुनै सेवाग्राहीको नामबाट खोजी गरेपछि नीजले तिर्नुपर्ने राजश्व रकम देखा पर्दछ र कम्प्युटर विलिङ्ग सिष्टमबाट विल उपलब्ध गराइन्छ ।

च) कप्यूटर विलिङ्ग प्रणालीको प्रयोग

आर्थिक ऐनमा उल्लेख गरिएका विभिन्न विषयका कर तथा गैर करका दरहरू सफ्टवेयरमा सेट गरिएको छ । कुन शीर्षकको राजश्व हो सोही अनुसार कम्प्युटरमा प्रविष्ट गर्नासाथ नीजले तिर्नुपर्ने शुल्क देखिन्छ । सबै वडामा यस किसिमको सफ्टवेयरको व्यवस्था गरिएको छ । वडाबाट संकलन नगरिने घर नक्सा पास तथा घ वर्गको इजाजत पत्रको लागि गाउँपालिकाको राजश्व उप शाखाबाट संकलन हुने गर्दछ ।

छ) नगद संकलन र वैक दाखिला र अभिलेख व्यवस्थापन

राजश्व संकलनको लागि ७ वटै वडा तथा गाउँकार्यपालिकाको कार्यालयबाट संकलन गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ । वडाबाट संकलन भएको रकम दैनिक रुपमा बैंक खातामा जम्मा गर्ने गरिएको छ ।

४.४ गाउँपालिकाको आन्तरिक आय परिचालन

गाउँपालिकाको विगत तीन आर्थिक बर्षको यथार्थ आय, चालु आ.व. २०७८/७९ को संशोधित अनुमान र मंसिर मसान्तसम्मको संकलित आयलाई तुलनात्मक रुपमा तलको तालिकामा देखाइएको छ । गत ३ आ.व.को यथार्थ आयको आधारमा वृद्धिदर पत्ता लगाइएको छ । विगतको तथ्याङ्कको आधारमा वृद्धिदर गणना गर्दा एक्सलमा LOGEST फर्मुलाको प्रयोग गरिएको छ ।

तालिका २४: विगतको ३ आ.व.को यथार्थ र चालु आ.व.को अनुमान र प्राप्तिको अवस्था

क.सं	विवरण	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	वृद्धिदर	२०७८/७९	
		यथार्थ	यथार्थ	यथार्थ		अनुमान	पौष १९ सम्मको
क)	**कर तथा गैर कर राजश्व**	**७९,७२४**	**२७,६९६**	**१२,३५८**	**-६१**	**१०,०००**	**५,४२४**
१	**कर**	**७५,२३२**	**२३,५४६**	**६,६८४**	**-७०**	**३,०००**	**१,६१४**
११३१३	सम्पत्ति कर	३७	१०६	२५०	**१६०**	०	१८१
११३१४	भूमिकर(मालपोत)	१,४९१	१,२४४	४,५९२	**७५**	१,५००	८८९
११३२१	घर बहाल कर	८०४	६४८	१,८४२	**५१**	१,५००	५४४
११४५१	सवारी साधन कर	-	-	-	०	-	-
११४५२	पूर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर	-	-	-	०	-	-
११४७०	विज्ञापन कर	-	-	-	०	-	-
११६३२	जडिबुटी तथा कवाडी कर	-	-	-	०	-	-
११३२२	बहाल विटौरी शुल्क	-	-	-	०	-	-
११४७१	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर	-	२	-	०	-	-
११६९१	अन्य कर	३५४	१	-	०	-	-
१४६११	व्यवसाय कर	-	-	-	०	-	-

क.सं	विवरण	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	वृद्धिदर	२०७८/७९	
		यथार्थ	यथार्थ	यथार्थ		अनुमान	पौष १९ सम्मको
२	**गैर कर**	४,४९२	४,१५०	५,६७४	१२	७,०००	३,८१०
११६१३	व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	-	१३	३,१३२	०	२५०	२८
१४१५१	सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय	-	-	-	०	-	-
१४२१२	सरकारी सम्पत्ति बिक्रिबाट प्राप्त रकम	-	-	-	०	-	-
१४२१३	अन्य बिक्रिबाट प्राप्त रकम	-	५	-	०	-	-
१४२१९	अन्य सेवा शुल्क तथा बिक्री	४२६	७०६	८१४	३८	५००	२०५
	ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा बिक्री	-	-	२,३५६	०	२,६००	०
	फोहरमैला व्यवस्थापन सेवा शुल्क	-	-	-	०	-	-
१४२२१	न्यायिक दस्तुर	३	३	१३	१०८	-	४
१४२२३	शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी	-	-	६	०	-	9
१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क (सम्पत्ति मूल्याङ्कन सेवा शुल्क आदि)	१	२	२	४१	-	१९
१४२४१	पार्किङ्ग शुल्क	-	-	-	०	-	-
१४२४२	नक्सापास दस्तुर	-	४	८४१	०	१,०००	४२७
१४२४३	सिफारिश दस्तुर	२,३२५	२,११०	२२	-९०	२,५००	१,६२७
१४२४४	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	६३	४३	९७	२४	३००	२६०
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर	४४	३९	४८	४	-	४०
१४२४९	अन्य दस्तुर (दर्ता, अनुमति, इजाजत आदि)	१,६२५	१,२२३	१,४२१	-६	-	१,२१२
१४३११	न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत	५	-	-	०	-	-
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत		१	५४	०	१००	७
१४५२९	अन्य राजश्व	-	१	०	०	-	-
ख.	**राजश्व बाँडफाँट**	७२२,७९८	९२,३००	११,३६४	-८७	९७,१७४	११०,००३
ख.१	***नेपाल सरकार***	७२२,७३७	८८,१३४	६,०५७	-९१	८०,५७८	३३,५४४
१४४११	बाँडफाँट भई प्राप्त हुने मु.अ.कर	७२२,५११	८६,८००	५,२२४	-९१	४०,२८९	२७,१४८
१४४२१	बाँडफाँट भई प्राप्त हुने अन्त:शुल्क	-	१	८३३	०	४०,२८९	६,३९६
१४१५३	बाँडफाँट भई प्राप्त वन रोयल्टी	२२६	१,३३३	०	०	-	-
११४७२	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर	-	-	-	०	-	-
ख.२	***प्रदेश सरकार***	६१	४,१६६	५,३०७	८३३	१६,५९६	७६,४५९
११३१५	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	-	-	२,३५६	०	१०,०००	६४,६५०
११४५६	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने सवारी साधन कर	-	४,१६६	२,९५१	०	६,५९६	११,८०९
११४७१	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर	-	-	-	०	-	-
११४७२	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर	६१	-	-	०	-	-
ग.	**अनुदान तथा वित्तीय हस्तान्तरण**	२५८,१५०	२९७,८९९	२६२,१६०	१	४२६,३१४	१४०,४४०
ग.१	***नेपाल सरकार***	२४४,०००	२७४,८३६	२२३,३२९	-४	३८३,४५७	१२९,९९७
१३३११	समानीकरण अनुदान	११७,१००	१२२,०००	१,२२६	-९०	१३५,४१३	६७,७०७
१३३१२	सशर्त अनुदान चालु	१२६,९००	१५२,८३६	२१३,३०३	३०	१८५,८४४	५७,०४०

क.सं	विवरण	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	वृद्धिदर	२०७८/७९	
		यथार्थ	यथार्थ	यथार्थ		अनुमान	पौष १९ सम्मको
१३३१३	सशर्त अनुदान पूँजीगत	–	–	–	०	१८,२००	०
१३३१४	विशेष अनुदान चालु	–	–	–	०	६,०००	१,५००
१३३१५	विशेष अनुदान पूँजीगत	–	–	–	०	१३,३००	०
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	–	–	८,८००	०	१५,०००	३,७५०
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत	–	–	–	०	९,७००	०
१३३१८	अन्य अनुदान चालु (सामाजिक सुरक्षा समेत)	–	–	–	०	–	–
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत	–	–	–	०	–	–
ग.२	*प्रदेश सरकार*	१४,१५०	२३,०६३	३७,५७०	६३	३५,६५७	१०,४४३
१३३११	समानीकरण अनुदान	४५५०	४,५६३	५,४७०	१०	६,११३	३,०५७
१३३१२	सशर्त अनुदान चालु	९,६००	८,०००	१४,८५०	२४	८,५४४	२,१३६
१३३१३	सशर्त अनुदान पूँजीगत	–	–	–	०	–	–
१३३१४	विशेष अनुदान चालु	–	१०,५००	६,०००	०	६,०००	१,५००
१३३१५	विशेष अनुदान पूँजीगत	–	–	–	०	–	–
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	–	–	११,२५०	०	१५,०००	३,७५०
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत	–	–	–	०	–	–
१३३१८	अन्य अनुदान चालु	–	–	–	०	–	–
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत	–	–	–	०	–	–
ग.३	**अन्य आन्तरिक अनुदान**	०	०	१,२६१	०	७,२००	०
१३४११	अन्य संस्थागत आन्तरिक अनुदान	–	–	–	०	६,०००	–
१३४१२	अन्य व्यक्तिगत आन्तरिक अनुदान	–	–	१,२६१	०	१,२००	०
	कूल जम्मा	१,०६०,६७२	४१७,८९५	२८५,८८२	-४८	५३३,४८८	२५५,८६७

४.४.१ आन्तरिक राजश्व संरचनाको अवस्था

गाउँपालिकाको विगत ३ आ.व.को यथार्थ आन्तरिक आयको स्रोत अनुसारको संरचना तथा तिनको कूल आन्तरिक आयमा रहेको योगदान तलको तालिकामा देखाइएको छ।

तालिका २५: कूल राजश्वमा शीर्षकगत योगदान (रु. हजारमा)

आय शीर्षक	२०७५/७६ को यथार्थ आय	२०७६/७७ को यथार्थ आय	२०७७/७८ को यथार्थ आय	वृद्धिदर	आ.व.२०७८/७९ को	
					अनुमान	हालसम्मको आय
आन्तरिक आय	७९,७२४	२७,६९६	१२,३५८	-६१	१०,०००	५,४२४
राजश्व बाँडफाँटबाट प्राप्त आय	७२२,७९८	९२,३००	११,३६४	-८७	९७,१७४	११०,००३
वित्तीय हस्तान्तरण तथा अन्य अनुदान	२५८,१५०	२९७,८९९	२६२,१६०	१	४२६,३१४	१४०,४४०
कूल आय	१,०६०,६७२	४१७,८९५	२८५,८८२	-४८	५३३,४८८	२५५,८६७

४.५ राजश्व परिचालनमा रहेका सवालहरू

रोहिणी गाउँपालिकाका राजश्व परिचालनका सन्दर्भमा देखिएका सवालहरुलाई तल प्रस्तुत गरिएको छ।

(१) **तथ्याङ्क प्रणाली व्यवस्थीत गर्न नसक्नु :** यस गाउँपालिकामा रहेको वस्तुस्थिति विवरणमा राजश्वसँग सम्बन्धित तथ्याङ्कहरू समावेश गरिएका छैनन । गाउँ वस्तुस्थिति विवरणमा राजश्व सम्बन्धी तथ्याङ्कको अभावमा गाउँपालिकामा रहेका वास्तविक करदाताको पहिचान गर्न नसकिएकोले गाउँ वस्तुस्थिति विवरण अद्यावधिक गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

(२) **करयोग्य क्षेत्र र करदाताको स्पष्ट विवरण नहुनु :** गाउँपालिकामा भएका करदाताको खण्डिकृत तथ्याङ्क राखिएको छैन । गाउँपालिकाको गाउँ वस्तुस्थिति विवरण तयार गरी करदाताहरूको खण्डिकृत तथ्याङ्क राख्ने र सोको आधारमा करको दायार फराकिलो पार्नुपर्ने अर्को थप सवालको रुपमा रहेको छ ।

(३) **कर संकलन प्रविधिको प्रयोग :** कर संकलनको लागि सफट्वेयर प्रणाली स्थापना गरिएको छ । सफ्टवेयर प्रणालीमा वडा स्तरका करदाताहरूको विवरण राख्ने र वडा स्तरबाटै कर संकलन गर्ने अभ्यासलाई थप शसक्त पार्नुपर्ने देखिन्छ ।

(४) **करदाता शिक्षा र सुनुवाई प्रणाली:** करदाता शिक्षालाई थप प्रभावकारी बनाउन, एसएमएस र हेल्प डेस्कलाई प्रभावकारी बनाउनुपर्ने देखिन्छ ।

(५) **राजश्वका नयाँ क्षेत्रको पहिचानः** राजश्व अभिवृद्धि गर्ने नयाँ क्षेत्रहरू जस्तै, पर्यटन, फोहरमैला प्रसोधन, सम्पत्ति कर आदि हुन सक्छन् ।

परिच्छेद - पाँचः राजश्व सुधार कार्ययोजना

यस परिच्छेदमा सूचना विश्लेषण तथा सरोकारवालाहरुसँगको सहभागितामूलक छलफलबाट तयार पारिएको गाउँपालिकाको राजश्व सुधार कार्ययोजना प्रस्तुत गरिएको छ । यस कार्ययोजनालाई कार्यपालिकाबाट स्वीकृत एवं बजेट व्यवस्था गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्नेछ ।

५.१ राजश्व सुधारका क्षेत्रहरू

राजश्व सुधारका लागि अपनाउनु पर्ने क्रियाकलापहरू तपशिलमा उल्लेख गरिएको छ । राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमाको क्रममा प्रक्षेपित आय तथा हाल असुली भएको यथार्थ आयको फरक विश्लेषण गरी सुधारकोलागि उपायहरूको पहिचान गरिएको छ ।

दायराः

राजश्व सुधारको लागि संविधान तथा कानूनले व्यवस्था गरे अनुसार गाउँपालिकाको क्षेत्राधिकार भित्र पर्ने राजश्वको शीर्षकको छनौट गरिएको छ । गाउँपालिकाको क्षेत्राधिकार भित्र पर्ने राजश्व शीर्षकको संकलन तथा परिचालन गर्ने संभावना के कस्तो छ सो को पहिचान गरिएको छ। करको आधार (सम्पत्ति, आय, वस्तु तथा सेवाको परिमाण, मूल्य र उपयोग)को पहिचान गरिएको छ। करदाता, उपभोगकर्ता,र सेवाग्राहीको पहिचान पश्चात तीनीहरूको एकिन तथ्याङ्क पत्ता लगाई त्यसको दायरा एकिन गरिएको छ ।

दरः

करदाताको पहिचान पश्चात गाउँपालिकाको क्षेत्राधिकार भित्र पर्ने करदातालाई करदाताको सामर्थ्यका आधारमा न्यायोचित ढंगबाट करको दर निर्धारण गर्दा गाउँपालिकाको विगतका आर्थिक ऐनको सहायता लिइएको छ। करको दर निर्धारण गर्दा समान दर, प्रगतिशिल वा अनुदारवादी के कस्तो छ सो को समिक्षा गरी सम्पत्ति करमा प्रगतिशिल करको आधारमा संभावना विश्लेषण गरिएको छ । करको दर निर्धारण गर्दा तपशिलमा उल्लेखित विषयमा ध्यान दिइएको छ ।

- नयाँ क्षेत्रको लागि शुरुमा करको दायरामा ल्याउनको लागि न्यून दरबाट विश्लेषण गरिएको छ ।
- सम्पत्ति करलाई प्रगतिशिल करको दर अनुसार सम्भावना विश्लेषण गरिएको छ ।
- सेवाको लागत असुली हुने गरी शुल्कको दर निर्धारण गरिएको छ ।
- करदाताको कर तिर्न सक्ने क्षमता तथा सुविधाको स्तरको आधारमा करको दर निर्धारण गरिएको छ ।
- विगत आ.व.मा लगाइएको कर तथा शुल्कको दरको आधारमा राजश्वका दरहरू निर्धारण गरी सम्भावना विश्लेषण गरिएको छ ।
- प्रशासनिक सहजताको आधारमा करको दायरा निर्धारण गरी राजश्वको संभावना विश्लेषण गरिएको छ।
- सङ्कलन लागत भन्दा बढी असुली हुन सक्ने क्षेत्रको मात्र सम्भावना विश्लेषण गरिएको छ ।
- व्यवसायलाई प्रतिकूल प्रभाव नपार्ने गरी करको कर निर्धारण गरिएको छ ।
- करको दर निर्धारण गर्दा सम्पत्ति, आय, वस्तु तथा सेवाका आधारमा गरिएको छ ।
- सेवा तथा दस्तुरको लागतका आधारमा करका दरहरू निर्धारण गरिएको छ ।
- राजश्व सङ्कलनको अवस्थालाई विश्लेषण गरी करका दर निर्धारण गरिएको छ ।
- सम्पत्तिको मूल्य तथा उपयोगको आधारमा करका दरहरूको निर्धारण गरी सम्भावना विश्लेषण गरिएको छ ।

पुँजीगत लगानी र आर्थिक कारोबार व्यवस्थापन :

करदाताको पहिचान, संख्या निर्धारण तथा दायरा निश्चित गरी करका दरहरू न्यायोचित ढंगबाट निर्धारण पश्चात राजश्व प्रशासनमा सुधार ल्याउन नीतिगत व्यवस्था, संगठन संरचनामा सुधार भौतिक सुविधा, मानव संशाधन, प्रविधि र सफ्टवयर, सूचना तथा अभिलेख राख्नुपर्दछ । राजश्वको सुधारको लागि हरेक तथ्याङ्को अभिलेख राखि राजश्व चुहावट हुन नदिन अनुगमन गर्ने पद्धतिको सिफारिस गरिएको छ ।

५.२ राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा

राजश्व सुधार कार्ययोजनामा समावेश भएका कतिपय क्रियाकलापहरूका लागि बजेट आवश्यक पर्ने हुन्छ । क्रियाकलाप गर्दा समयमै बजेटको व्यबस्था नभए प्रस्तावित क्रियाकलाप सम्पन्न गर्न नसकिने हुँदा क्रियाकलाप छनौट गर्दा स्रोतको उपलब्धतालाई पनि ध्यान दिइएको छ । साथै बजेटको उपलब्धता अनुसार क्रियाकलाप सम्पन्न हुने हुँदा समय अवधि निर्धारण गर्दा बजेटको उपलब्धतासँग पनि तालमेल हुने गरी निर्धारण गरिएको छ । यस परिच्छेदमा गाउँपालिकाबाट उपलब्ध भएका र सहभागितामुलक छलफलबाट प्राप्त सूचनाहरूका आधारमा तयार पारिएको गाउँपालिकाको राजश्व सुधार कार्ययोजना प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २६: राजश्व सुधार कार्ययोजना

सुधारका क्षेत्रहरू	सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	आवश्यक बजेट रु ०००	जिम्मेवारी
	(क) कर राजश्व			
सम्पत्ति कर	- सम्पत्ति कर सम्बन्धी कार्यविधि निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने - गाउँपालिका भित्र रहेका सबै सम्पत्ति सम्बन्धी करदाताको पहिचान गरी विवरण अद्यावधिक गरी दर पुनरावलोकन गर्ने ।	- २०७९ असार मसान्त	७५	- राजश्व उप शाखा - प्राविधिक शाखा - राजश्व परामर्श समिति
भूमिकर (मालपोत)	- मालपोत संकलन कार्यविधि तयार पारी लागु गर्ने - जग्गाको मुल्यको आधारमा दर निर्धारण गरी करका दर सफ्टवेयरमा मिलाउने - मालपोत करदाताको लगत तयार पार्ने	२०७९ असोज मसान्त	७५	- राजश्व उप शाखा - प्राविधिक शाखा - राजश्व परामर्श समिति
घरजग्गा बहाल कर	- घरजग्गा बहाल कर संकलन कार्यविधि निर्माण गर्ने - घर तथा जग्गा बहालमा लगाउने घरधनीहरूको लगत संकलन गर्ने ।	२०७९ माघ मसान्त	५०	- राजश्व परामर्श समिति - राजश्व उप शाखा - लेखा शाखा - जिन्सी शाखा
व्यवसाय कर	- गाउँपालिका भित्र रहेका व्यवसायीहरूको स्थलगत दर्ता र नवीकरण अभियान सञ्चालन गर्ने	२०७९ भाद्र मसान्त भित्र	८०	- प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत - वडा सचिवहरू - राजश्व उप शाखा
	- करको दायरामा नआएका	प्रत्येक आर्थिक बर्ष	४०	- राजश्व उप शाखा

सुधारका क्षेत्रहरू	सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	आवश्यक बजेट रु ०००	जिम्मेवारी
	व्यवसायीलाई गाउँपालिकामा दर्ताको लागि सार्वजनिक सञ्चार माध्यम मार्फत आव्हान गर्ने - घरदैलो कार्यक्रम मार्फत व्यवसाय दर्ता प्रमाणपत्र दिने तथा कर असुली गर्ने	भरी नियमित रुपमा		- लेखा शाखा - वडा सचिवहरू
	- निर्धारित समय भन्दा ढिलो कर तिर्नेलाई जरिवाना तथा छिटो तिर्नेलाई प्रोत्साहनको व्यवस्था गर्ने	प्रत्येक आर्थिक बर्ष भरी नियमित रुपमा	-	- गाउँपालिका - राजश्व परामर्श समिति - राजश्व उप शाखा
	- उद्योग बाणिज्य संघ रोहिणीका प्रतिनिधिहरूसँग नियमित छलफल र अन्तरक्रिया गर्ने	निरन्तर	-	- राजश्व परामर्श समिति - राजश्व उप शाखा
विज्ञापन कर	- सम्भाब्यता अध्ययन गरी न्यूनतम ठेक्का अंक कायम गर्ने	आ.व. २०७९/ ०८० भित्र	-	- राजश्व परामर्श समिति - राजश्व उप शाखा
साना सवारी साधन	- ई-रिक्सा, टांगा, ठेला आदि दर्ता अभियान सञ्चालन गर्ने	आवश्यकतानुसार		राजश्व उप शाखा
जडिबुटी, कवाडी र जिवजन्तु कर	- संभाब्यता अध्ययन गरी न्यूनतम ठेक्का अंक कायम गर्ने	आ.व. २०७९/ ०८० भित्र	-	- राजश्व परामर्श समिति - राजश्व शाखा
(ख) गैरकर राजश्व				
बहाल विटौरी शुल्क	- पर्ति जग्गा र ती जग्गामा बनेका नीजि संरचनाको अभिलेख तयार पार्ने र करको दायरामा ल्याउने	आ.व. २०७९/ ०८० भित्र	६०	- राजश्व परामर्श समिति - राजश्व उप शाखा
नक्सापास दस्तुर	- ग्रामिण क्षेत्र लगायत शहरी क्षेत्रमा नक्सापास अनिवार्य गराउने र अभिलेखीकरण तथा नियमित कार्यलाई तिब्रता दिने	आ.व. २०७९/ ०८० भित्र	-	- राजश्व परामर्श समिति - प्राविधिक शाखा - गाउँ कार्यपालिका
अन्य दस्तुर तथा सेवा शुल्क	- गाउँपालिकामा बुझाउनु पर्ने विभिन्न कर दस्तुरहरूको बारेमा स्थानीय संचार माध्यम मार्फत प्रचार प्रसार गर्ने	आ.व. २०७९/०८० भित्र	३०	- गाउँकार्यपालिका - लेखा शाखा - राजश्व उप शाखा
(ग) राजश्व प्रशासन				
राजश्व संकलन तथा अभिलेख	- राजश्वका सबै क्षेत्र समेट्ने गरी सफ्टवेयरमा करका दर अद्यावधिक गर्ने र करदाताको विवरण सोही	आ.व.०७९ श्रावण भित्र	१००	- गाउँकार्यपालिका - राजश्व उप शाखा

सुधारका क्षेत्रहरू	सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	आवश्यक बजेट रु ०००	जिम्मेवारी
	सफ्टवेयरमा प्रविष्ट गर्ने			
सूचना तथा पारदर्शिता	- स्थानीय सञ्चार माध्यमको अधिकतम् प्रयोग गरी करदाताहरूलाई कर तिर्न सुसुचित गर्ने । - गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय र वडा कार्यालयहरू र बजार क्षेत्रमा करबाट संकलन भएको रकम खर्च हुने शीर्षक समावेश गरी फ्लेक्स प्रिन्ट बनाई टास्ने - गाउँपालिकाको आम्दानी र खर्च (विशेष गरी आन्तरिक राजश्व तथा तिनको उपयोग) नियमित रुपमा सार्वजनिक गर्ने	मासिक रुपमा	२०	- गाउँकार्यपालिका - प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत - लेखा शाखा - राजश्व उप शाखा - वडा सचिवहरू
अनुगमन	- करदाताहरूको विवरण अद्यावधिक गर्ने छुटेका करदातालाई करदाताको सूचिमा समावेश गर्ने । - राजश्व अनुगमन कार्ययोजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने - कर संकलनमा हुन सक्ने चुहावटलाई ध्यानमा राखी अनुगमनलाई थप प्रभावकारी बनाउने	- आ.ब.०७९/०८० भित्र - अनुगमन प्रत्येक तीन महिनामा	४०	- राजश्व परामर्श समिति - राजश्व उप शाखा
करदाता तथा कर्मचारी प्रोत्साहन कार्यक्रम	- बढी कर तिर्ने वा अन्य किसिमका उत्कृष्ट करदातालाई सम्मान गर्ने - कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनको आधारमा कर्मचारीहरूलाई पुरस्कृत गर्ने	वार्षिक रुपमा (गाउँसभा गर्ने दिनमा)	३०	- प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत - कार्यपालिका
सूचना प्रविधिको उपयोग	राजश्व उप शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरू र वडा सचिवहरूलाई राजश्व संकेत अनुसार राजश्व संकलन गर्न आवश्यक तालिम उपलब्ध गराउने	२०७९ भाद्र मसान्त सम्म	९०	राजश्व उप शाखा र सफ्टवेयर प्रदायक संस्था
राजश्व सुधार कार्ययोजना परिमार्जन	राजश्व सुधार कार्ययोजनालाई वार्षिक रुपमा परिमार्जन गर्ने	वार्षिक	७५	
	जम्मा		७६५	

स्रोत: गाउँपालिका स्तरीय कार्यशाला, २०७८

५.३ बजेट अनुमान

राजश्व सुधार कार्ययोजनामा उल्लेख गरिएका क्रियाकलापहरू मध्ये कतिपय कार्यालय सञ्चालन गर्दा नियमित रुपमा गर्न सकिने छ । केही क्रियाकलापहरू गाउँपालिकाको दैनिक कार्य सूचीमा पर्दैनन । दैनिक कार्य सञ्चालनमा नपरेका क्रियाकलापहरूलाई कामको अतिरिक्त भार पर्ने भएकाले त्यस्ता क्रियाकलापहरूकालागि बजेटको व्यवस्था गरिएको छ । यस कार्ययोजनामा सिफारिस गरिएका क्रियाकलापहरू सम्पन्न गर्न ७ लाख ६५ हजार रुपैया बजेटको आवश्यकता पर्ने अनुमान गरिएको छ ।

परिच्छेद - छः आगामी ३ वर्षको आय प्रक्षेपण

यस परिच्छेदमा आगामी तीन आर्थिक वर्षहरूका लागि गाउँपालिकाको राजश्व प्रक्षेपण गरिएको छ। राजश्व प्रक्षेपण गर्दा महालेखा परिक्षकले स्वीकृत गरेको एकीकृत आर्थिक संकेत तथा वर्गीकरण र व्याख्या, २०७४ मा उल्लेख गरिएका राजश्वका शीर्षक तथा संकेतहरुको प्रयोग गरिएका छन। गाउँपालिकाको राजश्व अधिकार, हालको आय संकलन अवस्था, ३ आ.व.मा संकलन भएको वास्तविक आयका आधारमा निकालिएको वृद्धिदर तथा राजश्व सुधार कार्ययोजनामा निर्धारण गरिएका क्रियाकलापले आय संकलनमा पार्ने प्रभाव समेतलाई मध्यनजर गर्दै आगामी तीन वर्षको आय प्रक्षेपण गरिएको छ। यस प्रक्षेपणले गाउँपालिकाको आय बजेट तर्जुमा, मध्यमकालिन खर्च संरचना तर्जुमा गर्न सहयोग पुग्नेछ।

६.१ राजश्व प्रक्षेपणका विधिहरू

राजश्व प्रक्षेपणका आधार अनुसार राजश्व सुधार कार्ययोजनामा आगामी तीन बर्षको लागि राजश्व प्रक्षेपण गरिएको छ। राजश्वका स्रोतहरूलाई एकिकृत आर्थिक संकेत तथा वर्गीकरण र व्याख्या, २०७४ (संशोधन सहित) मा तोकिएको शीर्षक तथा संकेत उल्लेख गरी आय प्रक्षेपण गरिएको छ। आय प्रक्षेपण गर्दा वस्तुगत विश्लेषण समेतका आधारमा सकेसम्म वास्तविकतासँग मेल खाने गरी गरिएको छ।

राजश्व प्रक्षेपण गर्दा तपशिलमा उल्लेखित विधिहरू प्रयागे गरिएको छः

तथ्यांकिय आधार : करदाताको संख्या, करको दर र विद्यमान दायरा सम्बन्धी सूचना उपलब्ध भएको शीर्षकमा करदाता संख्या × करको औसत दर × दायरामा ल्याउन सकिने प्रतिशतबाट प्रक्षेपण गरिएको छ। जस्तै : सम्पत्ति कर, भुमिकर, व्यवसाय कर, घरजग्गा बहाल कर आदि।

विगतको राजश्व वृद्धिदर (Trend) को आधार : करदाता संख्या सम्वन्धी सूचना प्राप्त हुन नसक्ने र समयानुकुल करका दर परिमार्जन हुँदै आएका स्रोतहरूको हकमा विगतका आ.व.को राजश्वको वृद्धिदरलाई आधार मानी आय प्रक्षेपण गरिएको छ। जस्तै : *नक्सापास, सिफारिस दस्तुर आदि।*

संझौताको आधार : कुनै शीर्षकमा आय संकलन हुने गरी विगत वा चालु आ.व.मा गरिएको संझौताका आधारमा राजश्व प्रक्षेपण गरिएको छ। ज*स्तै :विज्ञापन कर, ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा विक्री, बहाल विटोरी शुल्क (हाट बजार) आदि*

लमसम वृद्धिदर : गाउँपालिकाको नियन्त्रणमा नभएका र संझौता पनि नभएका स्रोतहरू र राजश्व शीर्षक प्राप्तीको अवस्था हेरी केही अनुमानित प्रतिशतमा वृद्धि हुने देखिएमा अनुमानमा प्रक्षेपण गरिएको छ। मुल्य वृद्धि तथा जनसंख्या वृद्धिको योग करिव १० प्रतिशत भएकोले सोलाई आधार मानी गत वर्ष प्राप्त आयमा सोही अनुपातमा वृद्धि गरी आय अनुमान गरिएको छ। उदाहरण : नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा अन्य संघसंस्थावाट प्राप्त हुने अनुदान, राजश्व बाँडफाँड आदि।

अनुमान : कुनै आय स्रोत सम्बन्धी सूचना नभएको र विल्कुलै नयाँ स्रोतको हकमा सरोकारवालाहरुसँग छलफल गरी अनुमानको आधारमा प्रक्षेपण गरिएको छ।

शुन्य प्रक्षेपण : कुनै संभावना नभएका आयका स्रोतहरू तथा राजश्व प्राप्त हुने एकीन नभएका स्रोतहरूको प्रक्षेपण गरिएको छैन।

६.२ राजश्व संकलनमा पर्ने असरको प्रारम्भिक आँकलन

राजश्वको शीर्षकहरूको पहिचान गरी दायरा वृद्धि गर्दै जाँदा गाउँपालिकाको आन्तरिक आयमा उल्लेख्य रुपमा प्रभाव पार्ने देखिन्छ। विगतका आ.व.मा दायरामा नआएका राजश्वका शीर्षकहरूको पहिचान गरी करका दायरामा ल्याउँदा

राजश्वमा उल्लेख्य मात्रामा वृद्धि हुने आकलन गरिएको छ। आगामी आ.व.मा आन्तरिक आयमा समावेश हुने प्रमुख शीर्षकहरू विश्लेषण तपशिलमा उल्लेख गरिएको छ :

क) व्यवसाय कर:

व्यवसाय करबाट यस गाउँपालिकाले उल्लेख्य रुपमा व्यवसाय कर संकलन गर्न सकेको छैन। गाउँपालिका भए पनि अधिकांश भाग गाउँले भरिएको यस गाउँपालिकामा आउँदा दिनमा बाटोघाटो लगायत अन्य पूर्वाधारको विकासले गाउँपालिकाको ग्रामीण क्षेत्रमा पनि विभिन्न किसिमका व्यवसायहरूको शुरुवात हुँदै गएको पाइन्छ । सबै व्यवसायीहरूलाई करको दायरामा ल्याउँदा व्यवसाय करमा उल्लेख्य मात्रामा आय संकलन हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ।

ख) घरजग्गा बहाल कर:

यस गाउँपालिकामा घरजग्गा बहाल कर विगतका आ.व.मा पनि संकलन भई आएको छ। यो कर बढी मात्रामा व्यवसायिक प्रयोजन तथा संस्थागत रुपमा भाडामा दिने घरधनीबाट प्राप्त गरिँदै आएको छ । व्यक्तिगत प्रयोजनकोलागि भाडामा लगाउँदा भाडा रकमको १० प्रतिशत संकलन गर्दा करको दायरामा वृद्धि हुनेछ र आगामी आर्थिक वर्षमा बहाल कर पनि वृद्धि हुँदै जाने अनुमान गरिएको छ।

ग) नक्सा पास दस्तुर:

वि.सं २०६८ र वि.सं २०७८ का जनसंख्याको आधारमा विश्लेषण गर्दा यस गाउँपालिकाको जनसंख्याको वृद्धिदर १.५२ रहेको छ। यसको आधारमा नयाँ घरहरु थपिने क्रम बढ्दो अवस्था देखिन्छ। यस गाउँपालिकामा बाटोघाटो लगायत अन्य पूर्वाधारको विकास संगै पक्की घर तथा भवनहरूको निर्माण हुँदै गएको पाइन्छ। बस्ती विकास शहरी योजना तथा भवन निमार्ण सम्बन्धी आधारभुत निर्माण मापदण्ड २०७२ अनुसार गाउँपालिकाबाट अनुमती नलिई निर्माण गरिएका घरहरूको घर नक्सा नियमित गर्दा, घरको अभिलेखीकरण गर्दा यस शीर्षकमा उल्लेख्य मात्रामा आय आर्जन हुने सम्भावना रहेको छ।

घ) घरजग्गा रजिश्ट्रेशन दस्तुर:

मालपोत कार्यालयले संकलन गरी बाँडफाँट गरी प्राप्त हुने घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर कोभिड १९ को कारणले थला परेको भएता पनि आगामी आर्थिक वर्षमा उल्लेख्य मात्रामा संकलन हुँदै जाने अनुमान गरिएको छ।

ङ) मालपोत कर:

यस गाउँपालिकामा भएका जग्गालाई जग्गाको मूल्य र उपयोगको आधारमा वर्गीकरण गरी दर निर्धारण गर्दा आगामी आ.व.मा मालपोतबाट आन्तरिक आयमा उल्लेख्य मात्रामा वृद्धि हुने आंकलन गरिएको छ।

च) बहाल बिटौरी शुल्क:

यस गाउँपालिकामा कोभिड १९ का कारण थला परेको हाटबजार आगामी आ.व.मा पून सञ्चालनमा आउने छ। यसलाई करको दायरामा ल्याउँदा ल्याउँदा आन्तरिक आयमा उल्लेख्य मात्रामा वृद्धि हुने आंकलन गरिएको छ।

६.३ राजश्व सुधार कार्ययोजनाका आधारमा राजश्व प्रक्षेपण

राजश्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयन पश्चात्को आगामी तीन वर्ष (आ.व.२०७९/८० देखि २०८१/८२) को लागि राजश्व प्रक्षेपण गरिएको छ। राजश्वको प्रक्षेपण गर्दा विगतका ३ आ.व. को राजश्व वृद्धिदर, चालु आ.व. मा गरिएको अनुमान र चालु आ.व.को मंसिर मसान्तसम्म संकलन भएको आयका आधारमा गरिएको छ। गत आ.व.मा नसमेटिएका आयका शीर्षकहरूको हकमा राजश्व सुधार कार्ययोजनामा उल्लेख गरिएका कार्यक्रमले पार्ने प्रभावलाई मध्येनजर गरी तथ्याङ्कमा आधारित भएर गरिएको छ। स्थानीय तहको आय वृद्धिदर कम्तिमा पनि मूल्य

वृद्धि, जनसंख्या वृद्धि र सेवाग्राहीको संख्यामा हुने वृद्धिसँग मिल्दोजुल्दो हुने गरी गरिएको छ । आय प्रक्षेपणका आधारहरूलाई शीर्षकगत रुपमा देहायअनुसार व्याख्या गरिएको छ ।

तालिका २७: आगामी आ.व.हरूका लागि राजश्व प्रक्षेपणका आधारहरू (रु. हजारमा)

राजश्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७८/७९ कुल संभाव्यता	आगामी आ.व.हरुको लागि प्रक्षेपणको आधार
क.	**आन्तरिक आय तर्फ**	**१५३०६**	
११३१३	सम्पत्ति कर	२५४३	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १५ प्रतिशतले बढ्दै जाने
११३१४	भूमिकर(मालपोत)	१८१६	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११३२१	घर बहाल कर	१४२३	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११४५१	सवारी साधन कर	४०	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाका ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११४५२	पूर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर	०	अनुमान नगरिएको
११४७०	विज्ञापन कर	१७८	आ.व. २०७९/८० मा कूल संभावनाको ७० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११६३२	जडिबुटी तथा कवाडी कर	१५०	आ.व. २०७९/८० मा कूल संभावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११३२२	बहाल विटौरी शुल्क	१५०	आ.व. २०७९/८० मा कूल संभावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११४७१	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर	०	अनुमान नगरिएको
११६९१	अन्य कर	२००	आ.व. २०७९/८० मा कूल संभावनाको ६० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४६११	व्यवसाय कर	३२५	आ.व. २०७९/८० मा ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११६१३	व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	९७	आ.व.२०७९/८० मा ९० प्रतिशत र त्यसपछिका वर्षहरुमा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४१५१	सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय	२०	आ.व. २०७९/८० मा ब्याकहो लोडर, एक्साभेटर, लोडर, रोलर, पानी ट्यांकी, टिप्पर भाडाबाट प्राप्त हुने रकमको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका वर्षहरुमा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२१२	सरकारी सम्पत्ति बिक्रिबाट प्राप्त रकम	३०	आ.व. २०७९/८० मा फाराम, पुस्तक, नक्सा जस्ता सामग्रीहरुको बिक्रीवाट रु ३० हजार संकलन हुने र त्यसपछि वार्षिक १० प्रतिशत बृद्धि हुँदै जाने
१४२१३	अन्य बिक्रिबाट प्राप्त रकम	१०	कूल संभावनाको ८० प्रतिशत त्यस पछिका आ.व.मा १५ प्रतिशतले बढ्दै जाने

राजश्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७८/७९ कुल संभाव्यता	आगामी आ.व.हरुको लागि प्रक्षेपणको आधार
१४२१९	अन्य सेवा शुल्क तथा बिक्री	३७	कूल संभावनाको ६० प्रतिशत त्यस पछिका आ.व.मा १५ प्रतिशतले बढ्दै जाने
	ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा बिक्री	३५६५	आ.व.२०७९/८० मा ९० प्रतिशत र त्यसपछिका वर्षहरुमा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
	फोहरमैला व्यवस्थापन सेवा शुल्क	१५०	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२२१	न्यायिक दस्तुर	२०	आ.व. २०७९/८० मा कूल संभावनाको १०० प्रतिशत र त्यस पछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२२३	शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी	३०	आ.व. २०७९/८० मा कूल संभावनाको १०० प्रतिशत र त्यस पछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क (सम्पत्ति मूल्याङ्कन सेवा शुल्क आदि)	१००	आ.ब. २०७९/८० मा एकमुष्ट १ लाख र त्यसपछि क्रमशः १० प्रतिशतले बृद्धि हुँदै जाने अनुमान
१४२४१	पार्किङ्ग शुल्क	०	अनुमान नगरिएको
१४२४२	नक्सापास दस्तुर	११६९	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२४३	सिफारिश दस्तुर	२४००	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२४४	ब्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	६०	आ.व. २०७९/८० मा कूल संभावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर	१५०	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२४९	अन्य दस्तुर (दर्ता, अनुमति, इजाजत आदि)	३७५	आ.व. २०७९/८० मा कूल संभावनाको ६० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले घट्दै जाने
१४३११	न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत	२०	आ.व. २०७९/८० मा कूल संभावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १५ प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	१५०	आ.व. २०७९/८० मा कूल संभावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४५२९	अन्य राजश्व	१००	आ.व. २०७९/८० मा कूल संभावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
ख.	**राजश्व बाँडफाँड**	**१०६८९१**	
ख.१	***नेपाल सरकार***	***८८६३६***	
१४४११	बाँडफाँट भई प्राप्त हुने मु.अ.कर	४४३१८	चालु आ.व.को लागि गरिएको अनुमानमा क्रमशः १० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
१४४२१	बाँडफाँट भई प्राप्त हुने अन्तःशुल्क	४४३१८	चालु आ.व.को लागि गरिएको अनुमानमा क्रमशः १० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने

राजश्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७८/७९ कुल संभाव्यता	आगामी आ.व.हरुको लागि प्रक्षेपणको आधार
१४१५३	बाँडफाँट भई प्राप्त वन रोयल्टी	०	अनुमान नगरिएको
११४७२	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर	०	अनुमान नगरिएको
ख.२	*प्रदेश सरकार*	१८२५६	
११३१५	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	११०००	चालु आ.व.को लागि गरिएको अनुमानमा क्रमशः १० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
११४५६	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने सवारी साधन कर	७२५६	चालु आ.व.को लागि गरिएको अनुमानमा क्रमशः १० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
११४७१	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर	०	अनुमान नगरिएको
११४७२	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर	०	अनुमान नगरिएको
ग.	**अनुदान तथा वित्तीय हस्तान्तरण**	**४६८९४५**	
ग.१	*नेपाल सरकार*	*४२१८०३*	
१३३११	समानीकरण अनुदान	१४८९५४	चालु आ.व.मा का लागि गरिएको अनुमान रकममा क्रमशः १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१३३१२	सशर्त अनुदान चालु	२०४४२८	चालु आ.व.मा का लागि गरिएको अनुमान रकममा क्रमशः १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१३३१३	सशर्त अनुदान पूँजीगत	२००२०	चालु आ.व.मा का लागि गरिएको अनुमान रकममा क्रमशः १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१३३१४	विशेष अनुदान चालु	६६००	चालु आ.व.मा का लागि गरिएको अनुमान रकममा क्रमशः १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१३३१५	विशेष अनुदान पूँजीगत	१४६३०	चालु आ.व.मा का लागि गरिएको अनुमान रकममा क्रमशः १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	१६५००	चालु आ.व.मा का लागि गरिएको अनुमान रकममा क्रमशः १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत	१०६७०	चालु आ.व.मा का लागि गरिएको अनुमान रकममा क्रमशः १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१३३१८	अन्य अनुदान चालु (सामाजिक सुरक्षा समेत)	०	अनुमान नगरिएको
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत	०	अनुमान नगरिएको
ग.२	*प्रदेश सरकार*	*३९२२३*	
१३३११	समानीकरण अनुदान	६७२४	चालु आ.व.को अनुमानमा १० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
१३३१२	सशर्त अनुदान चालु	९३९८	चालु आ.व.को अनुमानमा १० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
१३३१३	सशर्त अनुदान पूँजीगत	०	अनुमान नगरिएको
१३३१४	विशेष अनुदान चालु	६६००	चालु आ.व.को अनुमानमा १० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने

राजश्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७८/७९ कुल संभाव्यता	आगामी आ.व.हरुको लागि प्रक्षेपणको आधार
१३३१५	विशेष अनुदान पूँजीगत	०	अनुमान नगरिएको
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	१६५००	चालु आ.व.को अनुमानमा १० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत	०	अनुमान नगरिएको
१३३१८	अन्य अनुदान चालु	०	अनुमान नगरिएको
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत	०	अनुमान नगरिएको
ग.३	**अन्य आन्तरिक अनुदान**	**७९२०**	
१३४११	अन्य संस्थागत आन्तरिक अनुदान	६६००	अनुमान नगरिएको
१३४१२	अन्य व्यक्तिगत आन्तरिक अनुदान	१३२०	अनुमान नगरिएको
	कूल जम्मा	**५९११४३**	

६.४ आगामी तीन आर्थिक वर्षको आयको प्रक्षेपण

गाउँपालिकाको आगामी ३ वर्षको प्रक्षेपित आयको विवरण आय शीर्षकको संभाव्य आधार तथा राजश्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयनलाई आधार मानी गरिएको छ । राजश्वको प्रक्षेपण गर्दा राजश्व कोडको आधारमा गरिएको छ ।

तालिका २८: आगामी तीन आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण (रु. हजारमा)

राजश्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७७/७८ यथार्थ	२०७८/७९ को अनुमान	२०७९/८० को प्रक्षेपण	२०८०/८१ को प्रक्षेपण	२०८१/८२ को प्रक्षेपण
क.	**आन्तरिक आय तर्फ**	**१५४९०**	**१०२५०**	**१२७४८**	**१४१२७**	**१५६७३**
११३१३	सम्पत्ति कर	२५०	०	२०३४	२३३९	२६९०
११३१४	भूमिकर(मालपोत)	४,५९२	१,५००	१४५२	१५९८	१७५७
११३२१	घर बहाल कर	१,८४२	१,५००	१२८१	१४०९	१५५०
११४५१	सवारी साधन कर	-	-	३६	४०	४४
११४५२	पूर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर	-	-	०	०	०
११४७०	विज्ञापन कर	-	-	१२४	१३७	१५०
११६३२	जडिबुटी तथा कवाडी कर	-	-	१५०	१६५	१८२
११३२२	बहाल विटौरी शुल्क	-	-	१२०	१३२	१५८
११४७१	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर	-	-	०	०	०
११६९१	अन्य कर	-	-	१२०	१३२	१४५
१४६११	व्यवसाय कर	-	-	२६०	२८६	३१४
११६१३	व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	३,१३२	२५०	८७	९६	१०६
१४१५१	सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय	-	-	१८	२०	२२
१४२१२	सरकारी सम्पत्ति बिक्रिबाट प्राप्त रकम	-	-	३०	३३	३६
१४२१३	अन्य बिक्रिबाट प्राप्त रकम	-	-	८	९	११
१४२१९	अन्य सेवा शुल्क तथा बिक्री	८१४	५००	२२	२५	२९

राजश्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७७/७८ यथार्थ	२०७८/७९ को अनुमान	२०७९/८० को प्रक्षेपण	२०८०/८१ को प्रक्षेपण	२०८१/८२ को प्रक्षेपण
	ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा बिक्री	२,३५६	२,६००	३२०८	३५२९	३८८२
	फोहरमैला व्यवस्थापन सेवा शुल्क	-	-	१५०	१६५	१८२
१४२२१	न्यायिक दस्तुर	१३	-	२०	२२	२४
१४२२३	शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी	६	-	३०	३३	३६
१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क (सम्पत्ति मूल्याङ्कन सेवा शुल्क आदि)	२	-	१००	११०	१२१
१४२४१	पार्किङ्ग शुल्क	-	-	०	०	०
१४२४२	नक्सापास दस्तुर	८४१	१,०००	९३५	१०२९	११३२
१४२४३	सिफारिश दस्तुर	२२	२,५००	१९२०	२११२	२३२३
१४२४४	ब्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	९७	३००	५४	५९	६५
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर	४८	-	१२०	१३२	१४५
१४२४९	अन्य दस्तुर (दर्ता, अनुमति, इजाजत आदि)	१,४२१	-	२२५	२४८	२७२
१४३११	न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत	-	-	१८	२१	२४
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	५४	१००	१३५	१४९	१६३
१४५२९	अन्य राजश्व	०	-	९०	९९	१०९
ख.	**राजश्व बाँडफाँड**	**११,३६४**	**९७,१७४**	**१०६,८९१**	**११७,५८१**	**१२९,३३९**
ख.१	***नेपाल सरकार***	*६०५७*	*८०५७८*	*८८६३६*	*९७४९९*	*१०७२४९*
१४४११	बाँडफाँट भई प्राप्त हुने मु.अ.कर	५,२२४	४०,२८९	४४३१८	४८७५०	५३६२५
१४४२१	बाँडफाँट भई प्राप्त हुने अन्त:शुल्क	८३३	४०,२८९	४४३१८	४८७५०	५३६२५
१४१५३	बाँडफाँट भई प्राप्त वन रोयल्टी	०	०	०	०	०
११४७२	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर	-	०	०	०	०
ख.२	***प्रदेश सरकार***	५३०७	१६५९६	१८२५६	२००८१	२२०८९
११३१५	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	२,३५६	१०,०००	११०००	१२१००	१३३१०
११४५६	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने सवारी साधन कर	२,९५१	६,५९६	७२५६	७९८१	८७७९
११४७१	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर	-	०	०	०	०
११४७२	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर	-	०	०	०	०
ग.	**अनुदान तथा वित्तीय हस्तान्तरण**	**२६२१६०**	**४२६३१४**	**४६८९४५**	**५१५८४०**	**५६७४२४**
ग.१	***नेपाल सरकार***	*२२३३२९*	*३८३४५७*	*४२१८०३*	*४६३९८३*	*५१०३८१*
१३३११	समानीकरण अनुदान	१,२२६	१३५,४१३	१४८९५४	१६३८५०	१८०२३५
१३३१२	सशर्त अनुदान चालु	२१३,३०३	१८५,८४४	२०४४२८	२२४८७१	२४७३५८
१३३१३	सशर्त अनुदान पूँजीगत	-	१८,२००	२००२०	२२०२२	२४२२४
१३३१४	विशेष अनुदान चालु	-	६,०००	६६००	७२६०	७९८६
१३३१५	विशेष अनुदान पूँजीगत	-	१३,३००	१४६३०	१६०९३	१७७०२
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	८,८००	१५,०००	१६५००	१८१५०	१९९६५
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत	-	९,७००	१०६७०	११७३७	१२९११

राजश्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७७/७८ यथार्थ	२०७८/७९ को अनुमान	२०७९/८० को प्रक्षेपण	२०८०/८१ को प्रक्षेपण	२०८१/८२ को प्रक्षेपण
१३३१८	अन्य अनुदान चालु (सामाजिक सुरक्षा समेत)	–	०	०	०	०
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत	–	०	०	०	०
ग.२	***प्रदेश सरकार***	*३७५७०*	*३५६५७*	*३९२२३*	*४३१४५*	*४७४५९*
१३३११	समानीकरण अनुदान	५,४७०	६,११३	६७२४	७३९७	८१३६
१३३१२	सशर्त अनुदान चालु	१४,८५०	८,५४४	९३९८	१०३३८	११३७२
१३३१३	सशर्त अनुदान पूँजीगत	–	०	०	०	०
१३३१४	विशेष अनुदान चालु	६,०००	६,०००	६६००	७२६०	७९८६
१३३१५	विशेष अनुदान पूँजीगत	–	०	०	०	०
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	११,२५०	१५,०००	१६५००	१८१५०	१९९६५
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत	–	०	०	०	०
१३३१८	अन्य अनुदान चालु	–	०	०	०	०
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत	–	०	०	०	०
ग.३	**अन्य आन्तरिक अनुदान**	*१२६१*	*७२००*	*७९२०*	*८७१२*	*९५८३*
१३४११	अन्य संस्थागत आन्तरिक अनुदान	–	६,०००	६६००	७२६०	७९८६
१३४१२	अन्य व्यक्तिगत आन्तरिक अनुदान	१,२६१	१,२००	१३२०	१४५२	१५९७
	कूल जम्मा	**२८९०१४**	**५३३७३८**	**५८८५८५**	**६४७५४८**	**७१२४३६**

परिच्छेद - सातः अपेक्षित नतिजा

७.१ आगामी तीन आर्थिक वर्षको आयको प्रक्षेपण शारांश

कुल आयमा आन्तरिक आयको योगदानको विश्लेषण गर्दा आ.व. २०७७/७८ मा ५.३६ प्रतिशत र चालु आ.व.मा १.९२ प्रतिशत देखिन्छ । आ.व. २०८१/८२ मा आन्तरिक आय कुल कायको २.२० प्रतिशत हुन सक्नेछ । आय शीर्षकको संभाव्य आधार तथा राजश्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयनलाई आधार मानी गाउँपालिकाको ३ वर्षको प्रक्षेपित आयको विवरण शारांशमा तल दिइएको छ ।

तालिका २९: आगामी तीन आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण शारांश (रु. हजारमा)

क. सं.	राजश्व शीर्षक	२०७७/७८ को यथार्थ	२०७९/८० को अनुमान	प्रक्षेपित आय(आगामी तीन आ.व.को)		
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
क.	आन्तरिक आय	१५४९०	१०२५०	१२७४८	१४१२७	१५६७३
ख.	राजश्व बाँडफाँट	११३६४	९७१७४	१०६८९१	११७५८१	१२९३३९
	नेपाल सरकार	६०५७	८०५७८	८८६३६	९७४९९	१०७२४९
	प्रदेश सरकार	५३०७	१६५९६	१८२५६	२००८१	२२०८९
ग.	अनुदान तथा वित्तिय हस्तान्तरण	२६२१६०	४२६३१४	४६८९४५	५१५८४०	५६७४२४
	संघीय सरकार	२२३३२९	३८३४५७	४२१८०३	४६३९८३	५१०३८१
	प्रदेश सरकार	३७५७०	३५६५७	३९२२३	४३१४५	४७४५९
	अन्य आन्तरिक अनुदान	१२६१	७२००	७९२०	८७१२	९५८३.२
	जम्मा	२८९०१४	५३३७३८	५८८५८५	६४७५४८	७१२४३६
कुल आयमा आन्तरिक आयको योगदान (प्रतिशत)		५.३६	१.९२	२.१७	२.१८	२.२०

७.२ आय प्रक्षेपणको तुलनात्मक विश्लेषण

यस गाउँपालिकाको आन्तरिक आय, राजश्व बाँडफाँट, अनुदान तथा वितीय हस्तान्तरण सम्बन्धी विवरण यस प्रकार रहेको छ ।

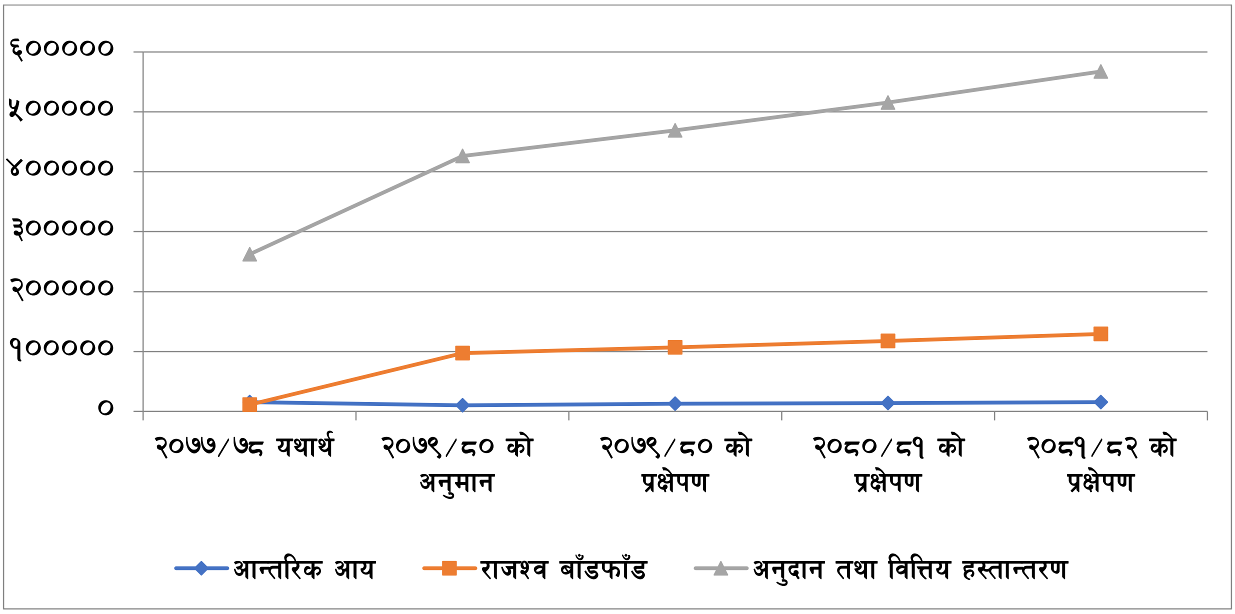

७.३ नतिजा तालिका

राजश्व सुधार कार्ययोजनामा उल्लेख गरिएका क्रियाकलापहरू सम्पन्न गर्दा यस गाउँपालिकाको तपशिलमा उल्लेखित असर, प्रतिफल प्राप्त गरेको हुनेछ ।

क्र.सं.	नतिजाको तह	नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष (२०७८/७९)	अन्तिम वर्ष(२०८१/८२)
असर	कूल बजेटमा आन्तरिक राजश्वको हिस्सामा अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।	आन्तरिक आय	रु ०००	१०२५०	**१५६७३**
		आन्तरिक आयको हिस्सा	प्रतिशत	१.९२	२.२०
		कर संकलन नभएका करका शीर्षक	संख्या	५	०
(क)	**कर राजश्व**				
प्रतिफल १	सम्पत्ति कर सम्बन्धी कार्यविधि निर्माण तथा करदाताको अभिलेख तयार भएको हुनेछ ।	सम्पत्ति कर तिर्ने करदाता	संख्या	–	**६३४९**
		कार्यविधि	संख्या	०	१
प्रतिफल २	मालपोत संकलन कार्यविधि निर्माण भई जग्गाको मूल्य अनुसारको दर निर्धारण भएको हुनेछ ।	मालपोत तिर्ने करदाता	संख्या	–	**१२१४४**
		कार्यविधि	संख्या	०	१
प्रतिफल ३	मालपोत करदाताको अभिलेख तयार भई करका दर सफ्टवेयरमा समावेश भएको हुनेछ ।	सफ्टवेयरमा समावेश भएको करदाता	संख्या	–	**१२१४४**
प्रतिफल ४	घरजग्गा बहाल करको कार्यविधि तयार भई सफ्टवेयर तयार भएको हुनेछ ।	कार्यविधि	संख्या	०	१
प्रतिफल ५	घर तथा जग्गा बहालमा लगाउने घरधनीहरूको लगत संकलन भएको हुनेछ ।	बहाल कर तिर्ने करदाता	संख्या	–	४३७
प्रतिफल ६	सबै व्यवसायीहरू व्यवसाय करको दायरामा आएका हुनेछन ।	व्यवसायीहरूको स्थलगत दर्ता र नवीकरण अभियान	पटक	०	१
		सार्वजनिक सञ्चार माध्यमबाट मार्फत आव्हान	पटक	०	१
		दर्ता भएका व्यवसाय	संख्या	–	२७८
		उद्योग बाणिज्य संघका प्रतिनिधिहरूसँग छलफल र अन्तरक्रिया	पटक	नियमित	
प्रतिफल ७	घरदैलो कार्यक्रम मार्फत व्यवसाय दर्ता प्रमाणपत्र वितरण तथा कर असुली कार्य सञ्चालनमा आएको हुनेछ ।	घरदैलो कार्यक्रम	पटक	०	३
(ख)	**गैरकर राजश्व**				
प्रतिफल १	पर्ति जग्गा र ती जग्गामा बनेका नीजि संरचनाको अभिलेख भई बहाल बिटौरी	हाट बजार सञ्चालन	संख्या	०	२

क्र.सं.	नतिजाको तह	नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष (२०७८/७९)	अन्तिम वर्ष(२०८१/८२)
	शुल्क संकलन भएको हुनेछ ।				
प्रतिफल २	स्थानीय पूर्वाधार उपयोग सेवा शुल्क असुल भएको हुनेछ ।	फोहरमैला व्यवस्थापन संकलन	रु ०००	०	१५०
प्रतिफल ३	ग्रामिण क्षेत्र लगायत शहरी क्षेत्रमा नक्सापास तथा अभिलेखीकरण कार्य अनिवार्य रुपमा सञ्चालनमा आएको हुनेछ ।	नक्सा पास भएका घर	वार्षिक संख्या	–	३५
		अभिलेखीकरण भएका घर	संख्या	–	१००
ग)	**तथ्याङ्क व्यवस्थापन राजश्व परिचालन**				
प्रतिफल १	कर दाता शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुनेछ ।	करदाता शिक्षा कार्यक्रम	संख्या	०	३
(घ)	**राजश्व प्रशासन**				
प्रतिफल १	राजश्वका सबै क्षेत्र समेट्ने गरी सफ्टवेयरमा करका दर अद्यावधिक गरी करदाताको विवरण सोही सफ्टवेयरमा प्रविष्ट भएको हुनेछ ।	सफ्टवेयरमा प्रविष्ट भएका करका शीर्षक	संख्या	३	६
प्रतिफल २	करदाता तथा कर्मचारी प्रोत्साहन कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुनेछ ।	कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनको आधारमा कर्मचारीहरूलाई पुरस्कृत गर्ने	पटक	०	१
		बढी कर तिर्ने वा अन्य किसिमका उत्कृष्ट करदातालाई सम्मान कार्यक्रम	पटक	०	१
		कर्मचारीहरूलाई तालिम सञ्चालन	पटक	०	३

परिच्छेद - आठ : कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

८.१ राजश्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयन

यस दस्तावेजको परिच्छेद ५ मा उल्लेखित राजश्व सुधार कार्ययोजनामा समावेश गरिएका कार्यक्रमहरूलाई कार्यान्वयनमा ल्याएको खण्डमा मात्र प्रक्षेपणमा उल्लेख गरिएको लक्ष पुरा हुन सक्दछ । कार्ययोजनामा उल्लेख गरिएका कार्यहरू सम्पन्न गर्न गाउँपालिकाले आफ्नै बजेट तथा अन्य सहयोगी निकाय तथा परियोजनाहरूबाट पनि सहयोग लिन सक्नेछ । गाउँपालिकाले आफ्नो वार्षिक योजना तथा बजेटमा राजश्व सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत निम्न क्रियाकलापहरू सञ्चालनका लागि बजेट व्यवस्था गर्न आवश्यक देखिन्छ ।

- राजश्व उप शाखा तथा वडा कार्यालयमा जडान गरिएको सफ्टवेयरमा आयका सबै शीर्षकहरूको दर समावेश गर्ने
- सम्पत्ति कर, मालपोत कर, घरजग्गा बहाल कर, तथा बहाल बिटौरी शुल्कको व्यवस्थापनका लागि आवश्यक कार्यविधिहरू तयारी गर्ने
- करदाता शिक्षा कार्यक्रम तथा राजश्व संकलन शिविर सञ्चालन
- कर्मचारीहरूको क्षमता विकास तथा कर्मचारी प्रोत्साहन प्याकेज
- पार्किङ शुल्क तथा पर्यटन शुल्कको स्रोतहरूको विस्तृत सम्भाव्यता अध्ययन
- राजश्व संकलनको अनुगमन

गाउँपालिकालाई प्रदान गरिएको राजश्व अधिकारहरू मध्ये कतिपय अधिकारहरू विगतदेख नै उपयोग गरिँदै आएको छ । विगतका आ.व.मा नसमेटिएका राजश्वका अधिकारहरूमध्ये आय संकलन हुन सक्ने क्षेत्रहरूको पहिचान गरी प्राथमिकता निर्धारण गरी कार्यान्वयन गर्नु उचित हुन्छ ।

८.२ श्रोत व्यवस्थापन

यस राजश्व सुधार कार्ययोजनामा प्रस्तावित राजश्व सुधारका कार्यहरूलाई कार्यान्वयन गर्न गाउँपालिकाले आगामी आ.व.को वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रममा समावेश गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने हुन्छ । यसका अलावा प्रस्तावित कार्यहरूलाई नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, विकास साझेदार निकाय तथा निजी संघ/संस्थाहरूसँग समेत समन्वय, सहकार्य र साझेदारी गरी कार्यान्वयनको व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

८.३ कार्ययोजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ मा गरिएको व्यवस्था अनुसार यस राजश्व सुधार कार्ययोजनाले राजश्व परामर्श समितिलाई राजश्वका स्रोत, दायरा तथा दरको विश्लेषण गरी अन्तरिक आम्दानीका स्रोतहरू पहिचान गर्न र स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिलाई आय अनुमान गर्ने कार्यमा सहयोग गर्दछ ।

रोहिणी गाउँपालिकाको राजश्व सुधार कार्ययोजनाले निर्धारण गरेको अपेक्षित उपलब्धी हासिल गर्न कार्ययोजनामा तय गरिएका कार्यनीति र कार्यक्रमहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि स्थानीय राजश्व परामर्श समितिलाई बढी जिम्मेवार बनाईनेछ । साथै स्थानीय राजश्व परामर्श समितिलाई सहजीकरण गर्न गाउँपालिका अध्यक्षको संयोजकत्वमा राजश्व सुधार कार्ययोजनाको प्रगति सम्बन्धी अनुगमन गर्न एक अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समिति गठन गरिनेछ ।

अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समितिको संरचना :

१)	अध्यक्ष	: संयोजक
२)	उपाध्यक्ष	: उपसंयोजक

३) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत : सदस्य

४) आर्थिक विकास समिति संयोजक : सदस्य

५) प्रतिनिधी, रोहिणी उद्योग वाणिज्य संघ : सदस्य

६) प्रतिनिधि, नागरिक समाज वा टोल विकास संस्था : सदस्य

७) राजश्व उप शाखा प्रमुख : सदस्य सचिव

उद्योग बाणिज्य संघ र नागरिक समाजको तर्फका प्रतिनिधित्व गर्ने सदस्यलाई यस समितिले निर्णय गरी आमन्त्रित सदस्यका रुपमा समितिमा समावेश गर्न सक्नेछ ।

गाउँकार्यपालिकाले आवश्यकता महशुश गरेमा अन्य विषय विज्ञ व्यक्तिहरूलाई पनि आमन्त्रित सदस्यका रुपमा समितिमा राख्न वा समितिको बैठकमा बोलाई आवश्यक सल्लाह सुझाव लिन सक्नेछ । अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समितिको बैठक कम्तिमा चौमासिक रुपमा बस्नेछ तर समितिले आवश्यकता ठानेमा आवश्यकता अनुसार जतिपटक पनि बैठक बस्न सक्नेछ ।

अनुगमन समितिले निम्नानुसार कार्य गर्नेछ ।

- राजश्व सुधार कार्ययोजनामा समाबेश भएका क्रियाकलापहरूका लागि आवश्यक पर्ने बजेटको व्यवस्थाका लागि आवश्यक कार्य गर्ने र गाउँसभाबाट परित गराउने ।
- सबै क्रियाकलापहरूलाई अलग अलग रुपमा बजेट विनियोजन गर्न संभव नभएको अवस्थामा कार्ययोजना कार्यान्वयनका लागि एकमुष्ठ बजेटको माग गर्ने ।
- स्वीकृत कार्ययोजनामा समावेश भएका क्रियाकलाप छुट्याई जिम्मेवार सम्बद्ध शाखा/उप शाखाका कर्मचारीलाई जिम्मेवारी तोक्ने ।
- जिम्मेवार शाखा वा कर्मचारीले आफुसँग सम्बन्धित कार्यजिम्मेवारी पुरा गरे नगरेको अनुगमन गर्नु पर्नेछ ।
- जिम्मेवार शाखा/उप शाखा वा पदाधिकारीहरूबाट उनीहरूको जिम्मेवारी भित्रका क्रियाकलापको प्रगति विवरण चौमासिक रुपमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत मार्फत संकलन गरी समीक्षा गर्ने ।
- अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समितिबाट प्राप्त सुझावहरूलाई राजश्व परामर्श समितिमा वा गाउँकार्यपालिकाको बैठकमा पेश गरी आवश्यक कार्वाही गराउने ।
- राजश्व सुधार कार्ययोजनामा भएको क्रियाकलापहरूको कार्यान्वयनको अवस्थाको समीक्षा गरी आवश्यक परेमा क्रियाकलाप संसोधन वा थप गर्न तथा जिम्मेवारीहरूको हेरफेर गर्नको लागि राजश्व परामर्श समिति समक्ष सिफारिस गर्ने ।

प्रक्षेपित राजश्व असुलीमा देखिएका समस्याहरूको समाधानका लागि आवश्यक कार्यका लागि गाउँकार्यपालिकामा प्रस्ताव पेश गर्नुपर्नेछ । यो राजश्व सुधार कार्ययोजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि निम्न चार तहको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन व्यवस्था सिफारिश गरिएको छ ।

(क) कार्यालय स्तरको अनुगमन :

यो राजश्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयन भए नभएको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनकालागि प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत, राजश्व उप शाखा तथा अन्य सम्बन्धित शाखाका प्रतिनिधिहरू तथा वडा सचिवहरूलाई जिम्मेवार बनाउनु पर्दछ । गाउँपालिकाले कम्तिमा महिनाको एक पटक बैठक बसी कार्ययोजनामा उल्लेख गरिएका क्रियाकलापहरूको कार्यान्वयन भए नभएको, राजश्व असुलीको लक्ष्य अनुसार असुली भए नभएको, लक्ष हासिल गर्ने दिशातर्फ उन्मुख भए नभएको समीक्षा गरी आवश्यक नीतिगत एवं कार्यगत निर्णयहरू गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्दछ ।

(ख) राजश्व परामर्श समितिबाट अनुगमन तथा मूल्याङ्कनः

राजश्व परामर्श समितिले राजश्व सुधार योजनाको कार्यान्वयनको अवस्था तथा आय संकलनको अवस्थाको नियमित अनुगमन गरी कार्यपालिकालाई चौमासिक रुपमा आवश्यक परामर्श प्रदान गर्नुपर्दछ । त्यसैगरी आगामी आ.व.को लागि आयको अनुमान गर्नुभन्दा पूर्व विगतको आर्थिक ऐनको मूल्याङ्कन गरी आयका स्रोत, दर तथा दायरा र व्यवस्थापनमा हेरफेर गर्नुपर्ने भएमा सुधारकालागि क्रियाकलाप सिफारिश गर्ने र त्यसैको आधारमा आयको अनुमान गर्नु पर्दछ । यसका अतिरिक्त आर्थिक बर्षको समाप्ती पश्चात राजश्व सुधार योजनाको समिक्षा गर्नुपर्दछ ।

(ग) कार्यपालिकाबाट अनुगमन तथा मूल्याङ्कनः

कार्यपालिकाको बैठकले राजश्व परामर्श समितिले प्रस्तुत गरेका सुझावहरूलाई छलफलमा ल्याई आवश्यक निर्णय गर्नुपर्ने हुन्छ । समितिले प्रस्तुत गरेका सुझावहरूमा आवश्यक छलफल गरी राजश्व सुधार योजना तथा आय असुली अवस्थाको समीक्षा गरी आवश्यक नीतिगत तथा कार्यगत निर्णय गर्नुपर्ने भएमा आवश्यक निर्णय गर्नुपर्दछ ।

(घ) वाह्य अनुगमन तथा मूल्याङ्कनः

राजश्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयनको पश्चात आन्तरिक राजश्वमा के कति सुधार भयो वा सुधारोन्मुख छ भनी गाउँपालिकाले गरेको राजश्वको प्रक्षेपणलाई आधार मानेर संघिय अर्थ मन्त्रालय तथा राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग, प्रदेश मन्त्रालय, दातृ निकायहरू आदिले अनुगमन गर्न सक्नेछन ।

अनुसूचीहरू

अनुसूची १ : सन्दर्भ सामग्रीहरू

सन्दर्भ सामग्री	अध्ययनको विषय क्षेत्र
नेपालको संविधान	- राज्यको संरचना र राज्यशक्तिको बाँडफाँट (भाग ५: धारा ५६ देखि ६० सम्म) - स्थानीय आर्थिक प्रणाली (भाग १९ : धारा २२८ देखि २३० सम्म) - संघ, प्रदेश तथा स्थानीय सरकारको अधिकार सूची (अनुसूची ५ देखि ९ सम्म)
स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४	- गाउँ/नगरपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार (परिच्छेद: ३) - गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको वित्तिय अधिकार क्षेत्र (परिच्छेद: ९) - गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको आर्थिक कार्य प्रणाली (परिच्छेद: १०)
अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४	- राजश्वको अधिकार (परिच्छेद: २) - राजश्वको बाँडफाँट (परिच्छेद: ३) - अनुदानको व्यवस्था (परिच्छेद: ४) - वैदेशिक सहायता तथा ऋण (परिच्छेद: ५) - आय व्ययको प्रक्षेपण गर्ने (दफा: १८) - राजश्व प्रस्ताव तयार गर्ने (दफा: १९) - वित्तिय अनुशासन (परिच्छेद: ८) - नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय सरकारले लगाउन सक्ने कर (अनुसूची - १, २ र ३) - प्राकृतिक स्रोतको रोयल्टी बाँडफाँट (अनुसूची -४)
राष्ट्रिय प्राकृतिक श्रोत तथा वित्त आयोग ऐन, २०७४	- प्राकृतिक स्रोतको परिचालन, राजश्व बाँडफाँट तथा अनुदान (परिच्छेद ४)
केही नेपाल ऐनलाई संसोधन गर्न बनेको ऐन	- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनमा स्थानीय तहको राजश्व अधिकार सम्बन्धी विषयमा भएका गरिएका संशोधनहरू
नेपाल सरकारको वार्षिक बजेट वक्तव्य र आर्थिक ऐनहरू	- स्थानीय तहको राजश्व अधिकार क्षेत्रमा भएका वा हुने संशोधित प्रावधानहरू
प्रदेश सरकारको वार्षिक बजेट वक्तव्य र प्रदेश आर्थिक ऐनहरू	- स्थानीय तह र प्रदेश सरकारबीच साझा अधिकार सूचीका विषयमा प्रदेश कानूनले गरेका व्यवस्थाहरू
एकीकृत आर्थिक संकेत तथा वर्गिकरण र व्याख्या, २०७४	- स्थानीय तहको राजश्व प्रक्षेपणको ढाँचामा एकरुपताका लागि
स्थानीय तहको वस्तुगत विवरण (प्रोफाईल)	- स्थानीय तहको राजश्व अधिकार क्षेत्रमा पर्ने स्रोतहरूको आधार (Base) बारेको सूचना र तथ्याङ्क ।
स्थानीय तहका विभिन्न आर्थिक वर्षहरूको योजना, बजेट तथा कार्यक्रमहरू	- स्थानीय राजश्व र आयको प्रबृत्ति विश्लेषण
संघ तथा प्रदेशले उपलब्ध गराएका कार्यविधि, दिग्दर्शन, ऐन कानुनका नमुनाहरू	- स्थानीय तहको राजश्व अधिकारको उपयोगका लागि कानूनी र नीतिगत व्यबस्था
अन्य स्थानीय तहले विगतमा तर्जुमा गरेका कार्ययोजनाहरू	- सन्दर्भ सामग्रीको रुपमा
अन्य दस्तावेजहरू …………	- सन्दर्भ सामग्रीको रुपमा

राजश्व सुधार कार्ययोजना(RIAP)

तथ्याङ्क संकलन फारम

......................................गाउँ/नगरपालिका

क. राजश्वका स्रोतहरू तथा हालको परिचालन अवस्था

क.सं.	आयका प्रकार	सम्भावना भएको/नभएको	दर निर्धारण भएको/नभएको	संकलन भएको/नभएको	कैफियत
क.१	**कर तर्फ**				
१	सम्पत्ति कर				
२	भूमिकर (मालपोत)				
३	घर जग्गा बहाल कर				
४	व्यवसाय कर				
५	सवारी कर (टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सा)				
६	जडिबुटी, कवाडी र जिवजन्तु कर				
७	विज्ञापन कर				
क.२.	**अन्य राजश्व**				
	शुल्क, सेवा शुल्क तथा महशुल				
१	बहाल विटौरी शुल्क				
२	पार्किङ्ग शुल्क				
३	पर्यटन शुल्क				
४	परिक्षा शुल्क				
५	निर्माण, संचालन र व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पुर्वाधार तथा सेवामा सेवा शुल्क				
६	केवलकार, टेकिङ्ग, कायाकिङ्ग, वन्जीजम्प, जिपफ्लायर, प्याराग्लाईडिङ्ग आदि मनोरञ्जन तथा साहसी खेलकुद सम्बन्धी सेवा तथा व्यवसायमा सेवाशुल्क				
७	ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, नुन, माटो, खरीढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन तथा उपयोग शुल्क				
८	फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क				
९	अस्पताल संचालन				
१०	एम्बुलेन्स संचालन				
११	दमकल संचालन				
१२	मूल्याङ्कन सेवा शुल्क				
१३	स्थानीय खानेपानी महसुल				
१४	स्थानीय विद्युत महसुल				
	दस्तुर				
१	नक्सापास दस्तुर				
२	सिफारिश/प्रमाणित दस्तुर				
३	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर				
४	नाता प्रमाणित दस्तुर				
५	दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर				

क.सं.	आयका प्रकार	सम्भावना भएको/नभएको	दर निर्धारण भएको/नभएको	संकलन भएको/नभएको	कैफियत
	बिक्री तथा अन्य आय				
१	स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा एवम् माटोजन्य वस्तुको विक्री				
२	काठ, दाउरा, जराजुरी, दहत्तर, बहत्तर बिक्री				
३	अन्य बिक्रीबाट प्राप्त रकम				
४	सामुदायिक वनबाट आय प्राप्त				
५	सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय				
६	न्यायिक दण्ड जरिवाना				
७	प्रशासनिक दण्ड जरिवाना				
८	अन्य राजश्व				

ख. करदाता तथा कर संकलन सम्बन्धी विवरण

क.सं.	आयका प्रकार	हाल सम्म दर्ता भएको संख्या	गत आ.व. २०७६/०७७		कैफियत
			कर तिर्नेको संख्या	संकलित रकम	
१	सम्पत्ति कर				
२	भूमिकर (मालपोत)				
३	घर जग्गा बहाल कर				
४	व्यवसाय कर				
५	सवारी कर				

ग. राजश्वमा आधारित तथ्याङ्क तथा सूचनाहरू

ग.१ भवन सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	घरको वर्गीकरण	अनुमानित संख्या	बहालमा भएको संख्या	औसत मासिक बहाल दर
१	व्यापारीक प्रयोजनकालागि निर्मित भवन/घरहरू *(नोट: नीजि अस्पताल, कोल्ड स्टोर, नीजि विद्यालय तथा क्याम्पस आदि)*			
२	औद्योगिक प्रयोजनका भवन/घरहरू			
३	आवासिय भवन/घरहरू			
	कच्ची घरहरू (कच्चीजोडाई तथा छाना)			
	अर्ध कच्ची घरहरू (माटोको जोडाई र कंक्रिट वा स्टिलको छाना भएका)			
	पिलर सिस्टम नभएको पक्कि घर (Without RCC Frame Structure)			
	पिलर सिस्टम भएको पक्कि घर (With RCC Frame Structure)			
	जम्मा			

ग.२ जग्गा सम्बन्धी विवरण *(नोट: जग्गाको उपयोगिता तथा मूल्याङ्कनका आधारमा वर्गिकरण गर्ने ।)*

क.सं.	जग्गाको किसिम	अनुमानित क्षेत्रफल	औसत मूल्याङ्कन दर (मालपोत कार्यालयको आधारमा)	कैफियत
१				
२				
३				
जम्मा				

ग.३ सवारी साधन सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	सवारी साधन	अनुमानित संख्या	कैफियत
१	अटो रिक्सा, ई रिक्सा		
२	ठेलागाडा, टाँगा, रिक्सा		
जम्मा			

ग.४ व्यापार व्यवसाय सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	व्यापार व्यवसायको विवरण	सानालगानी	मझौला लगानी	ठुला लगानी	कैफियत
१	उद्योग				
२	वित्तिय संस्था (बैक, विकास बैक, सहकारी, विमा, मनि टर्नास्फर आदि)				
३	व्यापारिक मल, सपिङ सेन्टर				
४	संस्थागत विद्यालय तथा कलेज				
५	नीजि अस्पताल				
६	होटल तथा रिसोर्ट				
७	डिलर तथा थोक विक्रेता				
८	अन्य व्यवसायहरू				

ग.५ विक्री गर्ने बस्तु सँग सम्बन्धित विवरण

क्र.सं.	उत्पादन/उत्खनन स्थल	बस्तुहरू	कुल उत्खनन तथा विक्री योग्य परिमाण	कैफियत
१		स्लेट		
		ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा		
		माटो		
		काठ, दहत्तर बहत्तर		
२		स्लेट		
		ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा		
		माटो		
		काठ, दहत्तर बहत्तर		

ग.६ जडिबुटी तथा कवाडी वस्तुको व्यवसायिक उपयोग

क.सं.	बस्तुहरू	इकाई	अनुमानित संकलन परिमाण	बजार बिक्री मुल्य
क.	जडिबुटी जन्य बस्तुहरू			
ख.	कवाडी जन्य बस्तुहरू			

ग.७ नक्सापास सम्बन्धि विवरण (प्राविधिक शाखा)

१	नक्सापास लागु भएको मिति			
क्र.सं.	**विवरण**	हाल सम्म (जम्मा)	**आ.व. २०७६।७७ मा**	चालु आ.व.मा हुन सक्ने अनुमान
२	नक्सा पास संख्या			
३	अभिलेखिकरण संख्या			
४	औसत नक्सापास हुने घरको क्षेत्रफल (वर्ग मिटर)			
	नक्सापास बापत संकलन हुने औसत दस्तुर			
५	**हालसम्म नक्सापास भएको सबैभन्दा ठुलो संरचना**			
	क्षेत्रफल			
	नक्सापास भएको आर्थिक वर्ष			
	नक्सापास दस्तुर			

घ. सम्पत्ति परिचालन (जिन्सी शाखा)

घ.१.स्वामित्व वा भोगचलनमा रहेका जग्गा

क्र.सं.	जग्गा रहेका स्थान	क्षेत्रफल	हालको उपयोग	भाडा वा बहाल रकम (यदी भएमा)	कैफियत
क	स्वामित्वमा रहेको जग्गा				
ख	भोगचलनमा रहेको जग्गा				

घ.२. **स्वामित्वमा रहेका भवन**

क्र.सं.	स्थान	भवनको विवरण	हालको उपभोग	भाडा वा बहाल रकम (यदी भएमा)

घ.३. **स्वमित्वमा रहेका र बहालमा भएका मेसिन, औजार तथा अन्य उपकरण**

क्र.सं.	मेसिन, औजार तथा अन्य उपकरण	विवरण	हालको उपभोग	भाडा वा बहाल रकम (यदी भएमा)

ङ. निर्माण, संचालन तथा व्यवस्थापन गरेका सेवा

क्र.सं.	सेवाहरू	उपलब्ध गराईएको स्थान वा क्षेत्र	इकाई र परिमाण	सेवा शुल्कको संभावना के छ ?	हालको अवस्था (आय)	कैफियत
१	फोहरमैला व्यवस्थापन					
२	खानेपानी / धारा					
३	बिजुली					

क्र.सं.	सेवाहरू	उपलब्ध गराईएको स्थान वा क्षेत्र	इकाई र परिमाण	सेवा शुल्कको संभावना के छ ?	हालको अवस्था (आय)	कैफियत
४	ढल निकास					
५	सडक बत्ति					
६	सार्वजनिक शौचालय					
७	पार्क					
८	पर्यटकिय स्थल					
९	हाट बजार					
१०	पशु बधशाला					
११	बसपार्क					
१२	अन्य पार्किङ्ग क्षेत्र					
१४	एम्बुलेन्स संचालन					
१५	दमकल संचालन					

च. ठेक्का कायम भई वा अमानत बाट आय संकलनको अवस्था

क्र.सं.	विवरण	स्थल	गत आ.व. २०७६/०७७		चालु आ.व. २०७७/०७८		
			परिमाण	ठेक्का लागेको /संकलन भएको रकम	परिमाण	न्युनतम ठेक्का रकम	ठेक्का लागेको /संकलन भएको रकम
१	स्लेट						
२	ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, माटो						
३	काठ, जराजुरी, दहत्तर बहत्तर						
४	विज्ञापन						
५	हाटबजार						
६							

रोहिणी गाउँपालिका रुपन्देही

आज मिति २०७८ ......पौष महिना १६ गते ...रोहिणी..........गाउँपालिकाको राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमाको लागि अभिमुखीकरण कार्यक्रममा सहभागीको उपस्थिति पुस्तिका ।

पुरा नामथर	पद	संस्था	मोबाइल नं.	इमेल	हस्ताक्षर
सनोज कुमार यादव	गा.पा. अध्यक्ष				
शिवकाली चमार	गा.पा. उपाध्यक्ष				शिवकाली
रोमनाथ ग्योवाली	प्र.प्र. अधिकृत				
आविद अलि पठान	वडा अध्यक्ष १ नं. वडा				
सानमती पासी	उप वडा अध्यक्ष २ नं. वडा				सानमती
विरबहादुर क्षेत्री	वडा अध्यक्ष ३ नं. वडा				
चमत्कार तारा नाथ यादव	वडा अध्यक्ष ४ नं. वडा				
इन्द्रमान चौधरी	वडा अध्यक्ष ६ नं. वडा				
मधु प्रसाद घिमिरे	शिक्षा अधिकृत	रोहिणी गा.पा.	९८५७११६२८६९	madhughimire2012@gmail.com	
राम निवास चौधरी	स्वास्थ्य अधिकृत	"	९८४६०२३०९९	ramniwasmed chaudhary	

पुरा नामथर	पद	संस्था	मोबाइल नं.	इमेल	हस्ताक्षर
ओम प्रकाश यादव	प्र.प्रशासकीय	रोहिणी गा.पा.	९८६९११५९०		
कृष्ण प्रसाद स्वामी	ले. अ.	रोहिणी गा.पा.	९८४७६५०२०६		
वृहस्पति भट्टराई	अधिकृत	रोहिणी गा.पा.	९८४७०२११७५		
राज कुमार मिश्र					
ओमप्रकाश ठाकुर	अधिकृत	"	९८५६०४०८१५		
फणी कुमार क्षेत्री	अधिकृत	"			
लवबहादुर घर्ती	वडा सचिव	"	९८४६९२५६६९		
कृष्ण मोहन यादव	स्व.प्र.अ.	"	९८०२९९२४११		
बलिराम न्यौपाने	वडा नं. ४ सचिव	"	९८५६०९५२९४		
आनन्द लाल कर्ण	वडा सचिव -२	"	९८०४४२२५४९		
निता पौडेल	सु.प्र.अ	रोहिणी गा.पा	9847324645	ito.rohiniruralmun@gmail.com	Nita Paudel

पूरा नामथर	पद	संस्था	मोबाइल नं	इमेल	हस्ताक्षर
बबिता कुमारी यादव	वडा सचिव-०६		९८२७०९९८०१	babitakyadav[illegible]@gmail.com	[signature]
बिमला पौडेल	वडा सचिव-३		[illegible]	paudelbimala169@gmail.com	[signature]
दीपा सुवेदी	अधिकृतस्तर छैठौं	रोहिणी गा.पा.	९८६००४४३५६	deepa.subedi01@gmail.com	[signature]
मञ्जु ग्यवाली	सहायकस्तर चौथो	रोहिणी गा.पा.	९८६६०९४४०८	manju.gyawali99@gmail.com	[signature]
विमला आचार्य	सहायकस्तर पाँचौं	रोहिणी गा.पा.	९८४७०८२३३८	acharyab990@gmail.com	[signature]
हरिद्वार हरिजन		" "			[signature]
विजय कुमार यादव	फिल्ड सहायक	" "	९८०४४४२९८४	birayyadav37@gmail.com	[signature]
संजित सिंह	क.स.	" "	३८०४८९२९३५	–	[signature]
जमुना शर्मा (रेग्मी)	वडा सचिव -१	रोहिणी गा.पा.	९८४६०५५६६६		[signature]
शिव चालिसे	"	१ नं. वडा रोहिणी गा.पा.	९८४७५२०४६१		[signature]
राम करन यादव	का.स.	रोहिणी गा.पा.	9806525410	– –	[signature]

पूरा नामथर	पद	संस्था	मोबाइल नं.	इमेल	हस्ताक्षर
सन्तोष पन्थी	M.N.F.	[illegible] (प्रा.प्रा.)	9857058339	santoshpanthi9857[illegible]@gmail.com	[signature]
विश्राम कहार	का.स.	रो.गा.पा.			[signature]
ओम प्रकाश कलवार	१ नं. वडा	१ नं. वडा	९८०७५०४९६०		[signature]
धर्मेन्द्र पाल	का.स.	रोहिणी गा.पा.			[signature]
[illegible] प्रसाद लोनिया	रोजगार संयोजक	"	९८०६५५६६००		[signature]
	का.स.	"	९८१२४६६५६५		[signature]

अनुसूची ४ : अभिमुखीकरण कार्यक्रमका केही झलकहरू

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत कार्यक्रमको बारेमा प्रकास पार्नुहुँदै

उपाध्यक्ष श्री शीवकान्ति चमार समापन मन्तब्य प्रस्तुत गर्दै

स्रोत व्यक्ति सुरेन्द्र वाग्ले प्रस्तुतीकरण गर्दै

कार्यक्रमका सहभागीहरू

अनुसूची ५ : अभिमुखीकरण कार्यक्रमका सहभागीहरूको उपस्थिति

आज मिति २०७८/०१/०६ गतेका दिन रोहिणी गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजनाको मस्यौदा प्रतिवेदन उपर छलफल कार्यक्रम तपसिलको उपस्थितिमा गरियो।

उपस्थिति — दस्तखत

१. श्री सरोज कुमार यादव (गा.पा.अ.)
२. श्री शिवकान्ति हरिजन (गा.पा.उपाध्यक्ष) — शिवकान्ती
३. श्री परशुराम पोखरेल (प्र.प्र.अ.)
४. श्री सरोज कुमार पाण्डे (वडा अध्यक्ष २)
५.
६.
७.
८.
९.
१०.
११. कृष्ण प्रसाद खनाल — लेखा अधिकृत
१२. दिपा दुवेदी — अधिकृत छैठौं
१३. विमला पौडेल — वडा सचिव - ३
१४. मन्जु भवाली — गा.पा. कर्मचारी — Manju
१५. कल्पना खनाल — प्रशासन सहायक (पाँचौं)
१६. जमुना श्रेष्ठ (रजि) — अ.तह खा. शाखा
१७. सुरेन्द्र कुमार चौधरी — mis operator
१८. मीनु थापा — सहायक पाँचौं
१९. बबिता कुमारी यादव — वडा सचिव ६ नं.
२०) सरस्वती खनाल — सं.रि.र्स. ३ न. व.
२१) धन कुमारी पाण्डेय — " ६ "
२२) शान्ति कुमारी यादव — स.म.वि.वि.
२३) कमला चौधरी — उ.वि.स. — Kamala
२४) कान्ती हरिजन — कान्ती
२५) मुना बि.क. गौंड — स.क.अ.
२६ नारायण ढुंगाना — प्रा.स.

२६ – पराग राज शर्मा ४५ सं.क.अ.

२८ – मुस्तकीम फकीर २ नं. [illegible] कम्प्युटर अपरेटर

२९ – बलिराम चौधरी ६ नं. १६ सचिव

३०) लव बहादुर थापा ६ नं. वडा सचिव

३१ · रामप्रसाद [illegible]

३२ महेश पाण्डेय [illegible]

३३ [illegible] प्रसाद [illegible]

३४ कृष्ण मोहन यादव

३५ विनय कुमार यादव

३६ रविलाल पाण्डेय ९ वडा सचिव

३७ धर्मेन्द्र पाल रोजगार संयोजक

३८ राम करन यादव (का.सा.)

३९ आनन्द लाल कर्ण वडा सचिव – ४

४०) अनरुद्ध प्रसाद [illegible] १५ सदस्य [illegible]

४१) अनिता देवी हरिजन वडा सदस्य १ आनिता

४२ शक्ति देवी हरिजन कार्यपालिका ,, कान्ती

४३) सरोजा देवी केवट वडा सदस्य १ सरोज

४४) केशव हरिजन – – – केशव

४५) लालती हरिजन वडा सदस्य ५ लालती

४६) गोकर्ण ज्ञवाली परामर्शदाता

४७) विष्णु देव भण्डारी ,,

अनुसूची ६ : अभिमुखीकरण कार्यक्रमका केही झलकहरू